

Зборник закона и уредаба и уредбени указа изданих у Књажеству Србији од времена обнародованог Устава земаљског (13. фебруара 1839. до априла мес. 1840), 1880.

Садржај

- I Устав Књажества Србије, т. ј. Султански хатишериф од половине шевала 1254 (од 10/22 до 12/24. дек. 1838)
- II Устројеније савета књажества српског од 27. апр. 1839.
- III Устројеније Књажеске канцеларије од 29. маја 1839.
- IV Устројеније централнога правленија Књажества српског од 29. маја 1839.
- V Устројеније гарнизоне војске од 29. маја 1839.
- VI Указ попечитељству финансије ради уступленија општински благодејанија од 19. јунија 1839.
- VII Правила за каламљење богиња од 8. јула 1839.
- VIII Устројеније окружни началничества и главне дужности срезки началника од 12. јулија (погрешно 12. маја) 1839.
- IX Наставленија као додатак к досада изданим полицајним уредбама од 8. јулија 1839.
- X Уредба о држању панађура од 18. јулија 1839.
- XI Устројеније општина од 13. јулија 1839.
- XII Уредба о сечењу шума од 22. јулија 1839.
- XIII Закон за повраћај земаља од 28. јулија 1839
- XIV Наставленије за окружне лекаре и физикусе од 21. авг. 1839.
- XV Уредба за светковање недеље и празника од 4. сеп. 1839.

- XVI Уредба за зајам из правителствене касе од 12. сеп. 1839.
- XVII Уредба за општинске приходе од 12. сеп. 1839.
- XVIII Уредба за интабулацију од 14. сеп. 1839.
- XIX Указ попечитељству внутрењи дела да се не чине злоупотребленија са жирородним шумама од 9. окт. 1839.
- XX Уредба за окружне казначеје од 27. окт. 1839.
- XXI Закон војени од 31. окт. 1839.
- XXII Извод закона војени од 31. окт. 1839.
- XXIII Устројеније погранични састанака од 31. окт. 1839.
- XXIV Уредба како ће се од сада и од бећара данак узимати од 20. дек. 1839.
- XXV Устројење судова окружни од 26. јануара 1840.
- XXVI Устројење великога или апелационог суда од 26. јануара 1840.
- XXVII Уредба о избирању кметова, њивој плати и дужностима од 23. марта 1840.
- XXVIII Уредба против злоупотребленија с благодејанијама општинским од 23. марта 1840.
- XXIX Опредељење права и одношенија између господара места и господара зданија од 3. априла 1840.
- XXX Уредба о правитељственим скелама на Морави и Колубари од 9. априла 1840.

Прибавленије

1. Указ попечитељу внутрени дела за касапнице од 8. априла 1839.
2. Указ попечитељству финансије за мезулање од 5. маја 1839.
3. Од стране попечитељства внутрени дела. Додатак због касапница од 26. маја 1839.
4. Прокламација намјестништва од 5. јуна 1839

5. Указ попечитељству финансије због прихода базрђанбашлука од 6. јуна 1839.
6. Указ попечитељству правосудија и просвештења због примања страни у службу правитељствену од 9. јуна 1839.
7. Указ попечитељству внутрени дела за састанак на друму новопазарском од 10. јуна 1839
8. Указ попечитељству финансије због скеларине, магазарине и чуварине ђумруку припадајуће од 10. јуна 1839.
9. Указ попечитељству финансије о наплаћивању ђумрука од 14. јуна 1839.
10. Привремено устројење и круг дјелатности примирителни судова од 17. јунија 1839.
11. Указ попечитељству правосудија и просвештења због нужнога одпуста страни у правитељствену службу ступајући од 10. јулија 1839.
12. Указ попечитељству правосудија и просвештења због раздавња званија отечественицима од 12. јулија 1839.
13. Указ попечитељству внутрени дела и просвештења ради побољшања стања мирског свештенства од 21. јулија 1839.
14. Указ попечитељству финансије због магазарине од 29. јулија 1839.
15. Указ попечитељству правосудија и просвештења, опредељење награде за сочињења од 21. августа 1839.
16. Указ попечитељству внутрени дела о заведењу школа гимназијални од 4. септембра 1839.
17. Указ попечитељству внутрени дела због злоупотребленија са жиропадним шумама од 9. ок. 1839.
18. Прокламација Књаза Миихаила од 9. марта 1840.
19. Указ, опредељење за састанак на Суповцу од 1. априла 1840.

2903/91

ЗБОРНИК

ЗАКОНА И УРЕДАБА

И

УРЕДБЕНИ УКАЗА

ИЗДАНИХ

У КЊАЖЕСТВУ СРБИЈИ

ОД ВРЕМЕНА ОБНАРОДОВАНОГ УСТАВА ЗЕМАЉСКОГ

(13. ФЕБРУАРА 1839 ДО АПРИЛА МЕС. 1840).

I.

У БЕОГРАДУ

У АРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ 1880.

СОДРЖАНИЈЕ ЗБОРНИКА.

СТРАНА

I. Устав Књажества Србије, т. ј. султански Хатишериф од половине шевала 1254 (од 10. 22. до 12. 24. Дек. 1838)	1
II. Устројеније совета Књажества српског. К. № В. 1058 С. № 384 од 27. Апр. 1839	13
III. Устројеније Књажеске канцеларије. К. № В. 1325 С. № 579. од 29. Маја 1839	24
IV. Устројеније централнога правленија Књажества српског. — К. В. № 1329 С. № 97, од 29. Мај 1839.	32
V. Устројеније гарнизоне војске. К. № В. 1327 С. № 598. од 29. Маја 1839	49
VI. Указ попечитељству финансије, ради уступленија општински благодјеленија. В. № 115. од 19. Јунија 1839	57
VII. Правила за каламлење богиња. Нам. № 350 С. № 977 од 8. Јула 1839	59
VIII. Устројеније окружни началничества, и главне дужности срезки началника. Нам. № 391 С. № 1008. од 12. Јулија (погрешно 12. Маја) 1839	66
IX. Наставленија као додатак к досада изданим полицајним уредбама. Нам. № 442 С. № 1020. од 8. Јулија 1829	71
X. Уредба о државу ванџура (тргов). Нам. № 438 С. № 1067. од 13. Јулја 1839	74
XI. Устројеније општина. Нам. 410 С. № 1024. од 13. Јулија 1839.	80
XII. Уредба о сечењу шума. Нам. № 564 С. № 1098. од 22. Јулија 1839	86
XIII. Закон на поврћуј земља. Нам. № 627 С. № 1192. од 23. Јулија 1839	89
XIV. Наставленије за окружне лекаре и физикусе. Нам. № 875 С. № 1384 од 21. Авг. 1839	93
XV. Уредба за светковање недеља и празника. Нам. № 1030 С. № 1493 од 4. Сеп. 1839	98
XVI. Уредба за зајам из правителствене касе. Нам. № 1158 С. № 1597 од 12. Септ. 1839	101
XVII. Уредба за општинске приходе. Нам. В. № 1159 С. № 1595 од 12. Септ. 1839.	104
XVIII. Уредба за вџтабулацију. Нам. В. № 1157 С. № 1596. од 14. Септ. 1839	106
XIX. Указ попечитељству внутрењи дела, да се не чине злоупотребленија са жирородним шумама. В. № 1542 од 9. Окт. 1839.	110
XX. Уредба за окружне казначеје. Нам. № 1842 С. № 1916. од 27. Окт. 1839	112
XXI. Закон војени В. № 1903 С. № 1787. од 31. Окт. 1839	115

XXII. Извод закона војени. В. № 1904 С. № 1787 од 31. Окт. 1839	135
XXIII. Устројеније погранични састанка. Нам. В. № 2113 С. № 2051 од 1. Окт. 1839	140
XXIV. Уредба, како ће се од сад и од бећара данак узимати. Нам. В. № 2407 С. № 2309. од 20 Дек. 1839	152
XXV. Устројење судова окружни, Нам. В. № 40 С. № 110. од 26. Јануара 1840	156
XXVI. Устројење великога или апелационог суда. Нам. В. № 140 С. № 110 од 26. Јануара 1839	168
XXVII. Уредба о избирању кметова, њивој плати, и дужностима. К. № В.221 С. № 287. од 23 Марта 1840.	172
XXVIII. Уредба против злоупотребе нија с благодејанијама општинским К. В. № 221 С. № 288. од 23 Марта 1840.	175
XXIX. Опредељење права и одношења између господара места и господара зданија. К. № В. 227 С. № 387. од 3 априла 1840	179
XXX. Уредба о правитељственим скедама на Морави и Колубари. К. № В. 321 С. № 449. од 9. Априла 1840	182

ПРИБАВЛЕНИЈЕ.

1. Указ попечитељу внутрени дела, за касапнице. В. № 997. од 8. Априла 1839.	187
2. Указ попечитељству финансије за мезулање. В. № 1139. од 5. Маја 1839.	195
3. Од стране попечитељства внутрени дела. Додатак због касапница од 26. Маја 1839.	195
4. Прокламација намјесничства № 1. од 5. Јуна 1839.	196
5. Указ попечитељству финансије због прихода базрђанбанашука В. № 5. од 6. Јуна 1839.	197
6. Указ попечитељству правосудија и просвештења, због примана страна у службу правитељствену. В. № 32. од 9. Јуна 1839.	197
7. Указ попечитељству внутрени дела, за састанак на друму новозаварском. В. № 58. од 10. Јуна 1839.	198
8. Указ попечитељству финансије, због скеларине, магазарине и чуварине ђумруку припадајуће. В. № 63. од 10. Јуна 1839.	198
9. Указ попечитељству финансије о наплаћивању ђумрука В. № 91. од 14. Јуна 1839.	199
10. Привремено устројење, и круг дјелатности примирителни судова од 17. Јунија 1839.	200
11. Указ попечитељству правосудија и просвештења, због нужнога одпуста страни, у правитељствену службу ступајући. В. № 372. од 10. Јунија 1839.	204
12. Указ попечитељству правосудија и просвештења, због раздавања званија отечественицима. В. № 411. од 12. Јулија 1839.	204
13. Указ попечитељству внутрени дела и просвештења, ради побољшања стања мирског свештенства. В. № 516. од 21. Јулија 1839.	205
14. Указ попечитељству финансије, због магазарине. В. № 619 од 29. Јулија 1839.	206
15. Указ попечитељству правосудија и просвештења; определење награде за сочинења. В. № 910. од 24. Августа 1839.	207
16. Указ попечитељству внутрени дела, о заведењу школа гимназијални. од 4. Септембра 1839.	207
17. Указ попечитељству внутрени дела, због злоупотребе нија са жиранадни шумама. № В 1542. од 9. Октом. 1839.	208
18. Прокламација Књаза Михаила. В. № 1. од 9. Марта 1840.	209
19. Указ, определење за састанак на Сушовцу; од 1. Априла 1840.	211

I.
УСТАВ
КЊАЖЕСТВА СРБИЈЕ

Т. Ј.

СУЛТАНСКИ

Х А Т И Ш Е Р И Ф

ИСТЕКШИ ОКОЛО ПОЛОВИНЕ ШЕВАЛА 1254 (од 10/22 до 12/24 ДЕ-
КЕМБРА 1838) САДРЖАВАЈУЋИ УСТАВ, ДАРОВАНИ ЊЕГОВИМ ВИСОЧЕСТ-
ВОМ ЖИТЕЉИМА ЊЕГОВЕ ПРОВИНЦИЈЕ СРБИЈЕ.

МОЈЕМУ ВЕЗИРУ ЈУСУФ-МУХЛИС-ПАШИ

(ДА БИ ОН БИО ПРОСЛАВЉЕН), И

КЊАЗУ НАРОДА СРПСКОГ МИЛОШУ ОБРЕНОВИЋУ

(ДА БИ ЊЕГОВ КОНАЦ БИО ЧАСТЛИВ).

По сили преимућства и свобода, даровани житељима моје провинције Србије за њину верност и њину приврженост, и по содржанију више царских хатишерифа, истекши раније и под различним датумима од моје стране, показало се нуждним, даровати овој провинцији једно внутрење правленије и један национални устав постојан, особених преимућствених, под условом, да Срби исполњавају точно у будуће дужности, верности и покорности, и да плаћају исправно на прописане термине мојој високој Порти данас, ког је плаћање опредељено и закључено.

1.

Сходно дакле органическому уставу, који ја дајем народу српском, достојинство Књаза дано је Твојему лицу и Твојој фамилији за награжденије Твоје верности и Твоје привржености, и по содржанију царског Берата, који си Ти раније примио.

2.

Внутрење правилније земље воверено је Твојим верним старанијама, и 4,000 кеса прихода годишњег определене су за твоје сопствене трошкове.

3.

Ја Ти палажем у исто време;

- а.) наименованије разни чиновника провинције;
- б.) извршеније уредба закона заведени;
- в.) верховно повелитељство над војскама гарнизона, нужднима за полицију и за предохраненије доброг поредка и мира земља од сваког нападенија и сваког нарушенија;
- г.) стараније о предопределенију и покупленију терета и налога јавни, сиреч општенародних;
- д.) издавање свима званичницима и чиновницима провинције налога и наставленија уредбени, која би била нуждна;
- е.) поступак извршенија казни, на које буду осуђени кривци по уредбама, и дајем ти право, праћати се изјатијама сходнима, или и умекшавати казни.

4.

Овој моћи Теби повереној сушчој, Ти ћеш следователно имати право совршено, за добро правленије земље и житеља, ког су дужности на Тебе возложене, избрати, наименовати и поставити три лица, која, поставлења под Твојим налозима, сочињаваће централно правленије провинције, и занимаће се једно делама внутрењима, друго финансијом, и треће руководством спорни дела земље.

5.

Ти ћеш теби устројити једну особену канцеларију, која ће бити под управленијем Твог местобљустителя, преставника, кому ћеш ти наложити, издавати паспорте и управлати сношенијама, сушествујућима између Срба и власти иностранних.

6.

Образоваће се и устројити један совет, саставлен из старшина и најважнији између Срба, число чланова овог совета биће 17, између који један биће председатељ.

7.

Онај, који није Србин рођењем, или који не би био примио качество Србина по уредбама; који не би био стигао возраст од 35 година; или који не притежава добара недвижи, неће моћи сочињавати част совета народног, ни бити считајем у число његових членова.

8.

Председатељ совета као и чланови, биће избрани Тобом, под условом, да они буду совршено познани између њихови сограђана, својом способностију и својим качеством честног човека, да су учинили какове услуге својему отечеству, и заслужили одобреније опће.

9.

После избора чланова и њихог наименованија, и пре њиховог входа у дужности, сваки од њи, и сви, почињајући од Тебе, положиће заклетву у руке митрополита, којом се они завештавају, не чинити ништа противно интересима народа; дужностима, које су им наложене њиховим званијама; дужностима њихове совести, ни мојој царској вољи.

10.

Јединствено дело овог совета биће разсуждавати о јавним интересима народа, и Теби чинити своје услуге и своје споможеније.

11.

Никаква уредба неће моћи бити примљена, и никакав налог неће моћи бити сабрац, без да би он најпре и предходително од совета одобрен и примљен био.

12.

Плата чланова совета биће опредељена Тобом са согласјем општим и начином сходним, и кад њихова совокупленија буду устројена у месту централног правленија Кнажества, круг њине делателности биће ограничен и сведен на предмете следујуће;

а.) Расуждавати и решавати вопросе и точке касателно уредба и закона земле; данка и прочи дајања;

б.) определити плате и награжденија свију званичника земаљски, као и постављати нова званија, ако би се у том потреба дала почувствовати;

в.) прорачунати трошкове годишње, нуждне за правленије земаљско и расуждавати о средствима најприличнијима и најсходнијима за налагање и купдене дајанија, којима застираће се плаћање приходом расхода;

г.) и на последак расуждавати о сочиненију једног закона, који опредељава число, плату и правило службе војинства гарнизона земаљског, определеног за одржавије добробг поредка и спокојства.

13.

Овај совет имаће право, дати устројити пројект са избоженијем побужденија за какав закон, који се њему полезан видео буде, и Теби га представити, ставившим председателу и секретару савета њему потписе своје, свагда међу тим под условом, да тај закон никојим начином не носи дирање у закона права господствованија моје високе Порте, која је господар земље.

14.

У вопросам, који ће бити разсуждавани у савету, примићесе решеније оно, које буде имало за себе вишество гласова.

15.

Савет имаће право, захтевати сваке године у Марту и Априла од три предпоменута попечителя извод њиови дела за теченије године, и прегледати њиове рачуне.

16.

Ова три висока чиновника, попечители внутрени дела, финансије и правосудија, као и попечител Твоје канцеларије, за време, докле исполњавају своје дужности, заседаваће у савету, положивши најпре заклетву.

17.

Они 17 чланова савета неће моћи бити збачени без узрока, докле не би било доказано код моје високе Порте, да су се они учинили повини због каквог преступленија, или због нарушенија закона и уредба земаљски.

18.

Биће избран и наименован између Срба један Капу-ћехаја, који има пребивати постојано при мојој високој Порти, и отправлати дјела народа српског сходно мојим намеренијама царским, и уредбама и свободама националним Србије.

19.

Дела полиције, карантина, издаване налога кнажески властима окружија земаљски, управленије заведенија општеполезни и пошта; садржаније вилики Друмова; и извршеније уредба касателно војинства гарнизона земаљског, све ово принадлежаће чиновнику, определеному за дела внутреја.

20.

Онај, што му је наложено управленије финансије, имаће прегледати рачуне; гледати, да процвета трговина; чувати о

управлати приходе опште народне, који место биће определено законима земље; старати се, да се ставе у исвршеније закони устројени у призренију трговине и дела финансијални; плаћати расходе земаљске по рачунима, сочиненима од прочи чиновника; он ће се старати, да се сочини списак добара недвезими како земаљски тако и правителствени, и о обделанију руда и шума, као и прочима делима, која се односи к његовој канцеларији.

21.

Попечител определени за руководство правосудија, имајући у својима својствама и министерство обштенароднога воспитанија и распространије наука, има набљудавати, да ли су пресуде, које су учињене, извршене или нису; примати и решавати жалбе, које би подане биле против судија; уверавати се о квалитетима они, која су определени, исполњавати правду; и дати себи представити од њи свака три месеца списак свију процеса, који ће бити суждени у теченију овога времена; старати се о стану и определенију апсова, и уводити их у боље стање.

22.

Он ће се запимати такође са изображенцијем општенародни права, устројенијем нови школа, и с ободренијем обученија нуждни вежества. Он ће имати надзираније над болницама и прочима општеполонима заведенијама, и ставиће се у преписку са управитељима церковнима, за устројити све, што се тиче закона, богослуженија и цркве.

23.

Лице страно, које није рођен Србин, или које не би национално примило било квалитет Србина, не може занимати ни једно од горе описана три места.

24.

Ова три попечитела биће независни један од другог у упражневију њини узајмни дужности, без да један буде потчињен другому, и они ће имати сваки своју канцеларију одељену.

25.

Одеденије сваког од њи биће раздељено на више бироа и сеченија, и свако званично писмо, пристичуће од сваког из њи по делу државному, мораће бити снабдевено њиним надлежним потписом; и сврху тога никакво дело, које би се тицало бироа њине узајмне зависимости, неће моћи получити свог извршенија, без да је предходително противопотписано

срез началника бироа ; и тако исто никакав налог, никако дело неће моћи подучити извршенија, без да је најпре уведено и урегистровано у књиге тог истог бироа, чијег су происхожденија.

26.

Три попечитела имаће у Марту и Априлу сваке године чинити извод свију дела, која су вођена у њинима сопственима канцеларијама, и у онима, које су њима подчињене, са једним изложенијем доказателним, и представити га снабдевена њинима печатима и њинима потписима, као и подписом началника сеченија, на испит савета провинције.

27.

Моја нарочна воља јест, да житељи Србије, поданици моје високе Порте, буду заштитени у њинима добрама, њиним лицама, њивој чести и њиновом достојности, и ова иста воља царска противна је тому, да какво лице, буди које, без суда буде лишено своји права грађански, или да буде изложено какавому гоненију или казнију каковом му драго, и за то је суждено за сходно законима општествени потреба, и началама правде, устроити у земљи више родова судова, за казнити кривце, или за дати правцу свакоме лицу јавному или приватному, сходно уредбама, имајући призреније на право и оправданије, или на против на погрешке и повиност сваког предварително судом једним доказане.

28.

Следователно никакав Србин неће моћи бити причастан повчаној, или и каквој другој казни телесној или глоби, т. ј. одкупленију каштиге, пре него што сходно гласу закона он не буде суђен и осуђен пред судом каковим. Ови судови имаће сходно закону, испитивати дела спорна и парница трговачки, и испитивати и судити решително кривице и преступленија, но ни у каквом случају неће се моћи налагати или изрицати казни конфискације добара.

29.

Деца и сродници кривца неће бити ответни за кривицу њиови родитеља, нити казнени за њи.

30.

Три суда установљена су у Србији за испуњеније правосудија. Први биће устројен у селама, састављен из старешина места, и назван „суд примирителни.“ Други биће суд првог степена, намештен у сваком од 17 Округа, из који се састоји Србија. Трећи биће апелациони у главном месту правитељства.

31.

Суд примирителни свакога села састављаће се из једног председатеља и два члана, избрани од житеља местни, и ни један од ови судова селски неће моћи судити један предмет већи од 100 гроша. Они такође неће моћи извршивати казни, које би превосходиле затвор од 3 дана и 10 удараца штапова.

32.

Парнице у њима испитиваће се и судити само изводно и усмено. Само гресуде остала два суда чиниће се писмено. Суд селски мораће шиљати к суду окружија, ког он сочинава част, један процес, већи од 100 гроша, суђене каквог преступленија, које заслушује казни већу од 10 удараца штапова, и тужитеља и бранећег се.

33.

Суд окружија, који је дужан судити парнице у првом степеноу, биће саставлен из једног председатеља, три члана и довољног числа писара.

34.

За председатеље и чланове суда првог степена, они, који не буду стигли возраст од 30 година, не имају права наименовани бити.

35.

Овај суд имаће право, испитивати и судити како парнице спорне, тако и кривице, преступленија, и парнице трговачке.

36.

Даће се термин од 8 дана свакоме лицу, које изгубивши своју парницу на суду првог степена свог окружија, захтело би имати приступ к суду апелационому, и ако за теченије 8 дана речено осуђено лице не поспешити апелирати на суд апелациони, пресуда суда оужног биће спаљна и извершителна.

37.

Суд апелациони занимаће се искључително само прегледањем и суђењем предмета и парница, које буду већ суђене биле у суду првог степена, и како председатељ суда апелационог, тако и 4 члана, који су њему придани, требају савршено да буду стари 35 година.

38.

Чланови судова српски морају бити рођени Срби, или прирођеон сходно уредбома.

39.

Касателно парница, које се преносе од једног суда к другому, председатељ сваког суда дужан је дати у руке тужитеља и одбранитеља извод суђења, снабдевен његовим потписом и његовим почетом.

40.

Чланови судова примирителни селски не могу бити чланови остала два суда.

41.

Кад један од чланова ова два суда умре, изабрати ће се за његовог прејемника најстарији возрастом и службом између људи закона, који буду већ испуњавали дужности у судовима.

42.

Никакав члан суда не може бити сбачен под предположењем, да је он иступио из своји дужности, пре него што ствар буде дсказана у правосудију по уредбама.

43.

Кад чиновници, имајући чин војени или грађански, или свештеници, по торжественем доказанију њине кривице у следству једне законске пресуде, буду осуђени, да се казне, како се овим лицама не могу дати казни телесне, они ће се казнити или строгим укором, или ставленијем под затвор, или сврженијем, или на конач заточењем.

44.

Никакав чиновник књажевства, грађански или војени, виши или нижи, не може мешати се у дела предпоменуца три суда, но они само могу бити позвани за извршење њиних пресуда.

45.

Будући да је трговина у Србији слободна: то сваки Србин може ју упражњавати слободно, и неће се никад дозводити и најмање ограничење ове слободе, само ако Књаз у сагласију са саветом земаљским времено ограничење ког предмета трговине не нађе неопходним.

46.

Сваки Србин, саображавајући се заковима државе, је савршени господар, продати своја сопствена добра и сопствености; располагати с њима по вољи, и остављати их завешчанијем (тестаментом).

47.

Он не може бити лишен овог права, разве законом пре-
судом једног од устројених судова земаљски.

48.

Сваки Србин, који узима какву парницу дужан је обратити
се к суду окружија, у ком обитава, и он не може бити позван
кримје пред суд окружија, у ком он има своје пребивалиште.

49.

Свака работа (булук) укинута је у Србији, и неће се моћи
налагати работа никаквому Србину.

50.

Трошкови, које причињава содржаније и урежденије мо-
стова и путова, биће разложени на општества села, која су у
околини.

51.

Тако исто, као што је правленије централно кнажества
дужно имати управленије и стараније о великима друмовима,
куда прелазе поште, о мостовима, и о прочима општеполез-
нима зданијама: то и приватни дужни су знати, да је и њина
ревност, и ниманије у тому необходима.

52.

Ти ћеш одредити у сагласију са саветом и справедљиво
наплату дневну сиромасима људма, који се занимају овима
пословима, као што ћеш Ти разумети се са саветом и о опреде-
ленију годишње постојане плате свима онима, који су наме-
штени по разним службама кнажества земаљског.

53.

Сваки чиновник, који захте законим узроком изступити из
службе, служивши неколико година, може то учинити: њему
ће се одредити по испуњенију његовом сходна пенсија,
коју он буде заслужио.

54.

Свако звање било грађанско, било војено, било судско,
вручавати ће се у Србији указом Књаза, под условјем, да сваки
чиновник почне с почетка од нижи степена, и буде постепено
и после надлежног опита намештен на степене више.

55.

Људи од закона, имајући звања судска, неће моћи нигде променити службу, ни подучити места другкуда, кром је у судовима, биће дужни занимати се искључително у свом усавршенствовању у части судској.

56.

Никакав чиновник, ни грађански, ни војени, не може, ни само привремено, намештен бити у судовима.

57.

Будући да су Срби, платежни поданици велике Порте хришћани закона грчког, иначе названа црква источна, ја сам даровао народу српском пуну слободу, упражњавати обичне церимоније закона њиовог, и изабрати између себе са Твојим содејствијем и Твојим надзирањем њиове митрополите и њиове епископе, под условом, да они по духовном чиноположењу буду подчињени духовној власти патријарха, сједшег у Константинопољу, који се сматра као начелник овог закона и свпода. И као што је сходно превмуществама и слободама, даровањима издревле Христијанима, житељима царства отоманског од завладјенија, да начелници свештенства савршеним образом управљају делами закона и цркве, (у колико то неби дирало у дела политичка), равно, као што су опредјелена награђења од стране народа њиним митрополитима, њиним епископима, њиним игуманима и њиним свештеницима, побожним заведењима, прилежењим цркви; тако исти пропис биће набљудаван у призрењу содржанија и достојанства митрополита и епископа, који се налазе у Србији.

58.

Определити ће се у Србији места за совокупленије особеног савета митрополита и епископа, за уреждавати дела закона; дела митрополита, епископа и свештеника; и дела, касајућа се цркви земаљски.

59.

Као што су спахвалци, тимари и зијамети у Србији укинути, тако се овај стари обичај неће никад наново тамо увести моћи.

60.

Сваки Србин, велики и мали, подложен је плаћању данка и дајанија. Срби чиновници, постављени по службама земаљским, плаћаће њиову припадајућу част по соразмерњу добара и земаља, које притожавају; духовство само биће и зјато од данка.

61.

Будући је Србија састављена из 17 окружија, и свако окружује садржава по неколико срезова, који су опет састављени из више села и обћества: то ће сваки началник окружија имати по једног помоћника, једног писара, једног казначеја и проча лица, која би била нуждна.

62.

Началници окружија занимаће се извршењем налога, који ће им долазити од стране централног правленија књажевства, тицајући се свију дела нутрењег правленија, односећи се к њиновим дужностима; они ће се ограничавати у налагану и определењу дајанија свецима, које ће они подучавати од управлења финансије, и они неће се мешати у распре, које у њиновим окружијама може произвести плаћање налога, но они ће се задовољити посланијем проистекши распра и парница к суду окружному, задржавајући себи само извршеније пресуде судске.

63.

Началник среза употребиће старање своје, да би предохранити добра и земље села од сваког нападаја, и да би заштићавати народ од злохотника, скитница и развраћени.

64.

Он је дужан прегледати паспорте свију лица, која долазе у његов срез, или која из њега излазе.

65.

Он не може држати у затвору никога дуже од 24 сата, но он ће шиљати к суду окружному распре и парнице, које би се могле продити у његовом срезу, и обратиће се к началнику полиције окружне, ако ова дела у полицију спадају. Сврху тога он је дужан надзирати над судовима примирителњима села, и чувати се добро, да се не меша у дела цркви и школа селски, и да не дирне у приходе и земље, које зависе од други побожни заведена. За добро земље и сопствености, определене црквама, варошицама, житељима и општепозезним заведењима, као и за добра, принадлежећа приватним као сопственост, даће се сваком поособ доказателства (документи, то јест тапије) потврђавајуће право притјажанија, и које ће бити уписане у канцеларијама земаљским.

66.

Никакав Србин уопште и без изјатја не може бити гоњен ни узнемириван, ни тајно, ни јавно, пре него што буде позван и осуђен пред судовима.

Устројивши и утврдивши мојој вољи императорској уставе горе поменуте, сочињен је нарочно овај императорски ферман, да Ти се саопшти, и послан Ти је, украшен мојим сјајним хатом царским.

Ја Ти налажем дакле, бдити како унутрености тако и унешности над безбедностију те провинције царске, над којом повелитељство дао сам Теби и Твојој фамилији само под тим нарочним условом, да слушаш и подчињаваш се налозима, истичућим од моје стране; употребљавати силе Твоје са избрати средства ко осигурању њеног благодејства, као и спокојства и мира њени житеља; ја Ти налажем к тому, да уважаваш стање, чест, чин и службе сваког; да бдиш најначе о том, да тачке и условија уставна горе изложена буду извршавана у целости и за свагда, подлагајући тако сву ревност Твоју, да прибавиш мојој личности молитве и благослове свију класа житеља земаљски, и да потврдиш и оправдаш тим образом повереније и благоволеније царско к Теби. — Ја налажем равним начином свима Србима уопште да се потчињавају свима налозима Књаза, саображавајућима се уставима и заведенијама земаљским, и да се саображавају старателно пристојностима нуждним. — Ја налажем, да овај царски хатишериф буде обнародован, да народ о њему свједеније получи, да сваки, прознут више и више признателностију, за ова дарованија и благодејанија дарована свима равно мојом шчедротом царском, влада се у сваком обстојателству тако, да заслужи моје одобреније, и да тачке предстојећег Устава буду извршиване од слова до слова и за свагда, без да би се могло ни у какво време њима протившествовати.

И Ти такође, мој везиру, имаћеш га разумјена, сајузићеш силе твоје са силама Књаза, ко точному и строгому извршењу тачки предстојећег императорског фермана.

II.

Устројење савета књажества српског.

Б. № В. 1058.

С. № 384.

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО:

УСТРОЈЕЊЕ
САВЕТА КЊАЖЕСТВА СРПСКОГ.

1.

По гласу устава хатишерифом султанским около половине шевала 1254 (од 10/22 до 12/24 Декембра 1838) изданог и обнародованог, на коме се устројење савета оснива: „Савет књажества српског“ (§. 6 устава) састоји се из 17 чланова, између који један је председатељ.

2.

Онај, који није рођен Србин, или по уредбама није прирођен; који није достигао возраст до 35 година, а још поред тога нема непокретних добара, неможе бити члан савета.

3.

Председатеља, вице-председатеља и чланове савета бираће и наименовати ће Књаз под тим условјем, да такови буду у народу сасвим познати, као способни поштени људи, који су учинили услуге отачеству своме, и заслужили опште одобрење. Тога ради при случају избора таковог је предваритељно предложење и мњења савета.

4.

После избора и наименованија членова савета, пре него у дужности званија ступе, мораће они најпре положити заклетву у присуству митрополита, којом ће се обвезати, да неће ништа чинити противно интересима народа, дужностима, које су им наложене њиним званијама, дужностима њине савести, ни законој вољи царској.

5.

Чланови савета не могу бити сбачени без узрока, докле се неби доказало код високе Порте, да су се они учинили повини због какве валике кривице, или због нарушенија закона и уредба земаљски.

6.

Четири врховна директора, или попечитеља, т. ј. један внутрењи дела, други финансије, и трећи правосудија и народног просвештенија, који састављају централно правленије, и четврти попечитељ инострани дела, који је у исто време и књажески представник, кроме сопствени своји дужности, возложени на њи по части надзирателној и извршителној, улазе у састав савета књажества српског, заседавају у овом и дају своја мненија, докле су се у званију попечитеља, давши предварително заклетву, као и прочи чланови савета.

7.

У случају пренатствија једнога од попечитеља одредиће књаз са сагласијем савета једнога од саветника, који ће за време његово место саступити, но председника и попечитеља инострани моћи ће и директор његове канцеларије заступити.

8.

Ако би се по каквој потреби службе, а без кривице, попечитељ који морао од званија свога удалити, то он по тому што је, као попечитељ, већ члан савета био, долази у савет, као члан, а на упразнено место попечитеља поставља се један од најспособнији чланова савета, и то из узрока, што су у савет намештени људи најспособнији, најзаслуженији и најповјеренији, и што се попечитељи, док су у дужности и сами сматрају, као чланови савета, и по томе не могу бити замењени другима лицама, било то и привремено. Но кад умре попечитељ који, или лишен буде звања свога силом судске пресуде, Књаз може на место његово поставити и другог ког између најспособнији чиновника, који није саветник, држећи се §. 54 Устава.

9.

Савету ради одправљања дела и одређује се нужни персонал, као: један главни секретар, више секретара и стодоначелника, један рачуноводитељ, један протоколита, један архивар, један експедитор, неколико канцелиста и практиканта.

10.

Јединствено старање савета јест, саветовати се о јавним интересима народа (под којим разумевају се сви интереси народни, и по внутреност и по вњешности) и књазу услуге чинити, и њему припомагати.

11.

Никакова уредба неће моћи примљена бити, нити ће се данас какав определити моћи, док најпре и предходително од савета одобрен и примљен не буде.

12.

Круг делатности савета опредељен је и сведен на предмете следејуће:

а) Разсуђавати и решавати вопросе и тачке касателно уредба и закона земље, правосудија, данка и прочи дајања;

б) определити плате и награжденија свију званичника земаљски као и постављати нова званија, ако би се у томе потреба показала.

в) Прорачунати трошкове годишње, пуждне за правленје земаљско, и саветовати се о средствима најприличнијима и најсходнијима за налагање и куплење дајања, којима ће се, као приходом, подмиривати и заклапати расход;

г) Саветовати се о сачиненију једног закона, који определава место, плату, и службу воинства гарнизона, определеног за обдржавање доброг поредка и спокојства.

13.

Кад се потреба за какав закон или уредбу појави код савета, онда ће савет дати сочинити пројект са наљеденим основима.

14.

Да је нужда за издавање какове уредбе или закона, може наћи сам савет по сопственим побуђенију, може га опоменути и Књаз, а може му предпоставленије учинити и сваки попечитељ, а и поједини саветник, а и свака власт, кад би оскудост уредбе и закона почувствовала се, може исто својим путем јавити.

15.

Признавши и закључивши потребу какове уредбе или закона, савет ће определити, да се пројект начини, и купно определити и она лица, која ће сочинити пројект. Ова ће наравно морати бити такова, од који се са поверењем надати

може, да ће предложени предмет најбоље и најоснованије изградити и хотети и умети.

16.

У избору лица за израђивање пројекта за уредбу какову или закон, савет није ограничен. Следователно моћи ће дати такове израдити по обстојателствијама, или преко попечитеља, или преко саветника, или своји подручни канцеларијски и остади чиновника, или преко комисија из разни лица, на тај посао устројени.

17.

Кад већ пројект такови по нарочитом налогу савета израђен буде, предаваће се савету, ради саветовања и закључења, гди ће се предмет у разсуђене узети у присуствију попечитеља, у које струку он снада, и којег примечања морају бити саслушана, и почем се вишештвом гласова олобри и закључи, онда ће се са потписом председатеља и секретара без отлагања поднети Књазу. А пошто Књаз исту уредбу или закон благовремено потврди, и врати савдту, онда се исто у пуном заседанију прочита, и у следујућој форми за правац издаје: (*Милош Обреновић*) *Књаз српски*, са сагласијем савета определисмо и опредељујемо (после следује садржање уредбе), а на концу година, месец, дан и место савета и књажеског одобрења; пак подпис књаза и представника, и председатеља савета и главног секретара савета са великим печатом.

18.

При сачињавању и опредјеленију уредбе или закона нарочито старање савета биће, да не би такви закон носно у себи дирање у закона права господствованија високе порте, која је господар земље.

19.

Овако устројена уредба или закон преправиће се и изградити у савету за све власти у оригиналу с наведеним подписима.

20.

Овако устројени и подписима снабдевени екземплари оправниће се Књазу, који их с препроводителним његовим налогом шиље попечитељу, у које струку предмет који снада, да он свима властима по један екземилар разашље, и исту уредбу или закон преко новина обнародује, и над точним извршенијем бдуи у надзире.

21.

Којегод уредбе или закон нису овим начином израђени, закључени, одобрени, и оваком формом и таковим путем издани, немају силе ни важности. За то ће нарочито попечитеља дужност бити, да у издавању налога подручним властима границу своје делатности не прекораче, која се никојим начином преко поватија власти извршитељне и надзиратељне именованом Књаза, њима својствене, прострти неможе. И тако сваки корак у власт законодавну сматраће се, као злоупотребење и присвојене власти саветске, као што и савету не припада власт извршитељну себи присвојавати. Сопствени пак њихов круг делатности, који њима одељено од савета припада, принадлежи у особито устројење централног прављења.

22.

По томе и устројење централног прављења, определене круга делатности за попечитеља, решење распри, ако би се о том породиле, толковање уредба и закона, принадлежи савету са утврђењем Књаза.

23.

Попечитељи премда независимо један од другог дејствују, опет, ради тачнога деловодства, у непрестаном сношењу и споразумењу ваља да буду, да не би наредбе њиве у противоречј дошле које би замешателства породити, достојанство и важност њину наравно умалити, и њи под одговор довести морало.

24.

Савет ће сваке године у Марту и Априду изискивати од три попечитеља, т. ј. путрећи дела, финансије, правосудија и просвештења, да поднесу извод њнови дела за течај целе године извршени, која ће савет испитати, и рачуне њиве прегледати, па или одобрити, или мање налазити и објаснења поискивати, и по доста тачности или од сваког одговора ослобођавати их, или их на одговор узимати. Поред овог извода дела и рачуна њини дужни ће бити попечитељи подносити савету и кондуитну листу свију под њима стојећи чиновника.

25.

По томе, ако би савет и у течају године злоупотребења каквога приметно, има право опоменути надлежнога попечитеља и од њега објаснење поискати, па у случају потребе са споразумењем Књаза и нуждне мере употребити, да не би злоупотребење растло и даље распростирало се.

26.

Сва дела, о којима саветоваће у савету нужно буде, предузимаће се и опредељивати у заседањима савета.

27.

Заседања држаће се обично сваке недеље двапут: по у случају потребе моћи ће и више пута, а и сваки дан бити.

28.

Ради снаге и тврђега закљученија, треба да буде заседање потпуно. Потпуно је пак онда, кад сви саветници или пуне две трећине присуствовале буду.

29.

Свако дело у савет долазеће означено ће бити даном и бројем, и уводеће се у протокол деловодни. Што под печатом долазило буде, отвориће главни секретар.

30.

Председатељу уопште и поглавито припада дужност, сва дела руководити, ред прописани обдржавати, и старати се, да га и чланови и остали чиновници савета набљудавају, зашт нуждни унутрености савета држати, и преглед целога деловодства имати.

31.

Преимуществовано припада председатељу, велики печат савета чувати, и само у случају потребе секретару главном или његовом местозаступнику давати. У случају препјатствија свога предаваће председатељ исти печат вице-председатељу.

32.

Саветници пак уопште дужни су мњења своја по истини и савести безпристрастно давати, ником на атар не гледајући но јединствено своју заклетву и корист општенародну пред очима имајући, ред набљудавати, тајну званичну хранити, и надоге поверене тачно извршити.

33.

Председатељ узима прво место у заседању, до њега седе попечитељи кад заседавају, а потоме остали чланови савета по старешинству наименовања. У препјатствију председатеља вице-председатељ узима његово место, па онда попечитељи, а потом остали саветници.

34.

Свако дело прочитаваће се у заседању савета од речи до речи, које ће чинити главни секретар, или на измену један од мањи секретара.

35.

За време читања сви ће чланови внимателно слушати, седећи на миру. Читати што друго, писати, разговор водити, и читање прекидати, то одводи од намјерења и не одговара важности и опредељењу предмета. Зато ће се сви саветници од тога уздржавати.

36.

По прочитању или целога дела, или, ако је повеће и опширније, једне части окончане, председатељу пристоји, ствар објаснити, и определити вопрос и ову главну тачку, која се саветовању предлаже, и коју решити ваља. И у том моћи ће председатеља и главни секретар подпомагати и подржавати, а и сваки члан објаснења даљегга поискати, које ће и сваки остали члан давати моћи.

37.

Кад вопрос и главна тачка опредељена и објашњена буде, онда ће следовати саветовање, у којему прва реч припада саветницима, који су дужни мисли своје изјасњавати на почет, т. ј. свакога оставити да се изговори, и топр по свршетку беседе привативши.

38.

При саветовању ако би се приметило, да саветници од правога вопроса и главне тачке одступају, или противу устава или права господствања високе Порте иду, дужан је председатељ опоменути их на дужност и ред, наравно оним начином, који достојанству његовом и важности савета и саветника пристоји.

39.

Ако по оваковом саветовању сагласије јединодушно или вишество гласова јасно се покаже, онда ће председатељ приватити реч, и закључење по вишеству гласова изрећи, које остаје и записује се, ако неби који од саветника сумњу поради вишества гласова изразио.

40.

Ако би се саветовање таково провукло, и вишество се определити не би могло, онда председатељ или по сопственој

дужности, или по захтевању једнога или више од саветника, опоменути на давање мњења, где ће се од најмлађег почети и редом до најстаријег пратити.

41.

Предмети у заседању решавају се свагда по вишеству гласова. Ако би се догодило, да у давању мњења гласова чланова на једнаке части поделе се, које се лако догодити може, онда се одлаже ствар донде, докле не буде могуће у пунијем заседању по вишеству гласова ствар решити. И ово бива свагда јавно и откривено. Само у особитим и чрезвичайним случајима, у којима би се сумња породити могла свободном и безпристрастном давању мњења моћи ће савет вишеством гласова решити и определити балотацију, или писмено давање мњења сваког поособ члана ради решења таковог вопроса.

42.

И тако за које мњење буде вишество гласова, ово остаје као закључење, које се у протокол саветовања ставља, по том изнађује, у пуно заседање ради прочитања и контроле доноси, нуждним потписима снабдева, и куда надлежи отпавља.

43.

Закључења у протокол саветовања уведена сви присуствујући чланови са председатељем и секретаром потписују, са назначењем и одсуствујући чланова, да одсуствују.

44.

Ако би који члан савета, немогући наравно противити се решењу по вишеству гласова учињеном, захтео, да се мњење његово у протокол саветовања залише, то овом његовом захтевању удовлетьорити треба.

45.

Сваки ће члан савета при саветовању, разлагању, доказатељства и давању мњења управљати беседу своју к председатељу.

46.

Сваки ће при опровергавању мњења и доказатељства чувати, да неби преступио правила пристојности, да не би другога ни словом ни делом, ни самим погледом вређао, или на гњев наводно. Он треба да има пред очима само предмет, о коме је реч, и своје мњење ваља умнима доказатељствима да подкрепљава.

47.

Ако би предмет или лице, о коме је реч, у сојузу било са једним од саветника, и његовим интересом, онда такви морати ће за оно време, докле се о томе саветовање не прекине, удаљити се из заседања.

48.

Ако би који од саветника одсуствовати морао, то ће такви причину и нужду савету предложити, које ће се у протокол ставити. Дозволеће на одлуку члана свога за месец дана давати ће савет сам, а за више потребовање одобрење Књаза, за које време не прекида му се плата: но у случају, ако би преко времена опредељенога изостао, укинути ће му се у онолико, у колико преко даног му термина изостао буде, ако важнога узрока, као болест, и тој подобно, показати неби могао.

49.

За извршивање писмених дела опредељен је персонал канцеларијски, који стоји непосредствено под управљењем и надзирањем главнога секретара.

50.

И тако главни секретар одговарати ће савету за сав поредак и тачност у отправљању дужности целог деловодства при протокоду, архиви, регистратури, експедицији и рачуноводству. Сљедоватељно он, или његов заступник имати ће власт, свакога на тачно извршивање дужности опомињати, небрежљиве укорити, и свако злоупотребење подигнути и удаљити.

51.

Секретари мањи дужни су главнога секретара у делима његовим подпомагати, и његово место у случају препјатствија заступати, како у савету, тако и деловодству и надзирању канцеларијском.

52.

Столоначелници дужни су секретаре у израђењу дела подпомагати, ако не би од главног секретара на особене послове канцеларијске одређени били.

53.

Рачуноводитељ дужан је све рачуне при савету тачно и уредно водити и прегледати.

54.

Протоколиста одговараће за тачно увођење свију предмета у дневник, и за попунавање свију рубрика дневника, како би се свашто лакше прегледати и наћи могло.

55.

Архивар и регистратор сваки за се одговарају за тачно набљудавање поретка архиве и регистратуре, и извршивање дужности своје у пребиранију и уредном чуванију акта, за поуздано и редовно држање протокола и регистра о свим делима.

56.

Онај, коме је експедиција поверена, стараће се, да сва дела за времена, куда надлеже, отправљају се незадржано.

57.

Канцелисте и практиканти дужни су вручена им дела незадржано и охотно свршивати, и повиновати се заповестима и поучењима, коју би им главни или остали секретари савета у смотрењу њине званичне дужности давали.

58.

Сви чиновници канцеларије савета полажу заклетву на званије своје пред саветом, коју и на писмено дају у руке председатељу са потписом својим.

59

Са дужности чувања јавни дјејанија скопчана је дужност, да у случају пожара у савету или у близости породившег се сви канцеларијски чиновници, осим ако би сопствена њива кућа или обиталиште у опасности било, у канцеларију похите, постарају се архиву и остала акта од пожара спасти.

60.

Обширније дужности канцеларијски чиновника по различ-
нима струкама. у смотрењу деловодства и форме за преписку
званичну, одредиће се особитом уредбом, а од части зивислиће
од наставлења и упутствовања практическог.

У Београду 27. Априла 1839.

(М. П.)

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ,

КЊАЗ СРПСКИ.

Председатељ савета, генерал мајор,

Јеврем Обреновић, с. р.

Књажевски представник, кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

Главни секретар, мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Устројење књажевске канцеларије.

К. № В. 1325.

С. № 597.

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО :

УСТРОЈЕЊЕ КЊАЖЕВСКЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ.

1.

Определење књажевске канцеларије, која се по гласу чл. 5. устава националног устројава, јест, занимати се отправаљањем свију они дела, који улазе у саставнутности књажевства српског, као и они, која су попечитељу инострани дела, сношења са иностраним властима имајућем, на извршење поверена.

2.

Поглавар ове канцеларије по истом чл. 5 устава, јесте књажевски представник, који је заједно и попечитељ иностраних дела и природни местоблуститељ Књаза у случају прецјатства његовога. У осуству пак његовом изван књажевства местоблуститељство оповјерава се и особеним указом и нарочним пуномоћијем Књаза.

3.

Књажевски представник и попечитељ инострани дела, по гласу чл. 16 устава и §. 6 устројења савета књажевства српског, заседава у савету, положивши најпре заклетву.

4.

Под њиме стоје: Директор, 2. Секретара, 2. Столовачалника, 1. Протоколист, 1. Архивар, 1. Регистратор, 1. Преводник, знајући више језика најнужднији за обстојатељства и сношења српска, 1. Батип турски, 1. Писар грчког језика и 2. Канцелиста ове канцеларије.

Књажевског представника је дужност:

5.

Къазу до звања доносити све оно, што би нужно било знати му, и чувати Къаза од сваког поступка, могућег противуречити уставу, законима и уредбама земаљским.

6.

Представљати Къазу прошења и жалбе, на име Къаза управљање и увједомљати проситеље и тужитеље о воспо следовавшем, на њу путем природни надлежатељства решењу.

7.

Представљати къазу уредбе, предложења и подношења савета и попечитељства као и садржаније писама, на име Къаза долазечи.

8.

Бдити над правама, која Къазу принадлеже и недопуштати, да их буди која власт земаљска присвојава.

9.

Примати сва она лица, која би или по дужности, или нужди, или подворења ради Къазу предстати зажелела.

10.

Одговарати од своје стране на сва одношења и званична писма, која на представничество долазила буду.

Дужности попечитеља инострани дела, на основању §. 5 устава, јесу пак:

11.

Управљати сношењама, сушествујућима између Срба и власти инострани и водити с овима непосредствену препису.

12.

Издавати пасоше Србима, желећим путовати у иностране државе.

13.

Настојавати да се пасоши, које он издавао буде, по височајшим хатишерифима султанским, основаним на трактатима, сушествујућим између блистателне Порте отоманске и покровителствујућег Србију императорско-руског двора, уважају свуд изван границе српске, тако, да се лицама оним, која с таквим путовала буду, никакова препјатствија у иностраним државама неполажу.

14.

Силом даровани Србији височајши хатешериџа султански, основани на поименованим у предидућем §. овог устројења трактатима, бранити сваког Србина поособ од неправде и угнетења у иностраним државама, и заштићавати права и преимущества српска у опште.

15.

Преписку држати с српским капу-џахајом постављеним у Цариграду, код блистателне Порте отоманске, и њему настављења, сходна намерима царским и уредбама и свободама националним Србије, за који невредимост дужан је јемствовати Књазу и савету, по потреби ради благастојања народног, давати, а и са свима агенцијама, које би се у иностраним државама завеле, сношења имати.

16.

Сходно уредбама, које ће се законом поставити, издавати писмена дозвољења на исцелење из Србије Србима, који би на то жељу сроју изјавили.

17.

Изјављивати дозволења Књаза на ношење ордена или други одличја оним Србима, који би се удостојили получења такови од инострани властиља.

18.

Прегледати и управљати прошења иностранаца, који би ради били населити се у Србији.

19.

Чувати и у целости држати уговоре између инострани држава и блистателне Порте отоманске, у колико се Србије тичу, и настојавати, да се они у дејсуво приводе.

20.

Представљати Књазу ради наименовања лица, потребна к персоналу Његове канцеларије и агенција српски у иностраним државама, ако би које биле.

21.

Он има право дати допуштење свакому чиновнику канцеларије ове и персонала к њој причисленог, да може по потреби домаћи до куће отићи и своје послове водити, гледећи на обстојатељства и потребу сваког на сходно време.

22.

Он, као представник и попечитељ инострани дела, противно потписиваће све указе, уредбе и дипломе, равно као и сва сношења, која под именом Књаза с иностраним властима ишла буду; само она дела, која се буду одправљала под његовим именом од стране представничества и попечитељства инострани дела, противу потписиваће директор, као најглавније до њега лице, или у одсуству његовом, први секретар канцеларије, изузимајући обичну преписку писмоводну са иностраним властима, у којима је довољан подпис само попечитеља иностраних дела.

23.

Директор је управитељ канцеларије како у политичком тако и у економичком одношењу.

24.

Он одговара за поредак и тачност целог деловодства канцеларије, по чему треба да зна све, што се у њој ради.

25.

Преко њега израђују се сви послови канцеларијски.

26.

Њему су подчињени секретари и сви остали на ниже чиновници канцеларије.

27.

Он ће моћи, по гласу §. 7. устројење савета књажевства српског, заступити представника и попечитеља иностраних дела у случају препјатствија његовог.

28.

Он ће свако писмо и сваки акт званични, долазећи на Књаза, представничество и попечитељство иностраних дела, примати отворати, сопственом руком на њима записивати, гди су и кад примљени, и предавати протоколисти, да садржаће предмета у протокол заведе, пак подпосити их представнику и попечитељу ради даљег поступка.

29.

Он ће и сам важнија дела израђивати и прегледати сочиненења секретара и стодоначелника, пак потом, написавши на њима „да се експедира“ и подписавши се, предавати их кому надлежи на преписивање.

30.

Он ће се старати, да дела званична незастајавају, због чега ће од времена на време прегледати протоколе и акта, која би нерешена била, представљати представнику и попечитељу ради подучења решења од Књаза или њега самога.

31.

Он ће настојавати, да протоколи и регистри исправни и тачни буду.

32.

Он ће водити лист поведења и прилежања свију у канцеларији чиновника, почињући од секретара до канцелиста.

33.

Секретари дужни су без одлагања, тачно и прилежно израђивати сва дела, која им на израђивање директор вручио буде.

34.

Они су дужни сва израђена дела подносити директору на прочитање.

35.

Они су дужни свако писмо, на чисто преписано, прочитати, и да је безпогрешно преписано, јемствовати.

36.

Столоначелници су помоћници секретара.

37.

Њима је даље дужност она иста, која и секретара, само што за безпогрешно преписивање писама нећеју јемствовати они, него секретари.

38.

Протоколист је дужан, сваки ступивши у канцеларију и изступивши из ње предмет достатчно завести у протокол, и одговарати за неисправност овог.

39.

Архивар дужан је набљудавати чистоту и поредак, по чему и треба са споразумењем представника и попечитеља и дирек-

тора канцеларије да устроји архиву тако, како би се у њој сваки акт, предани на сахранење, лако наћи могао.

40.

Регистратор одговара за регистар, у који је дужан доста тачно завести сваки ступивши у канцеларију и изступивши из ње акт.

41.

Преводчик, знајући више језика употребителнејши, ћати и турски и писар грчког језика дужни су, тачно и савесно дела, поверена им, преводити и отправљати.

42.

Канцелисте дужни су свако званично писмо, које им се на преписање вручи, без отлагања, чисто и беспогрешно преписати и оному, који га је сочинио, на прочитање поднети.

43.

Сви чиновници канцеларије ове, а и агенција српски у иностраним државама, полажу заклетву на звање своје пред представник, кому и на писмено са потписом својим такову у руке дају.

44.

Сваки млађи чиновник дужан је одавати чест и повиновати се старијему, но и старији млађег пристројно треба да нредусрета.

45.

Сви у опште пак чиновници, који припадлеже овој канцеларији, дужни су у подне у поноћи потрчати у канцеларију ради спасења јавни дејања, кад се у њој самој, или близу ње пожар појави; само оному од њи, кому је кућа и обиталиште у оно исто време од пожара у опасности, слободно је изостати и забавити се о својој невољи.

46.

Канцеларија ова има три са грбом српским печата: један вџаза српског, други представничества, трећи попечитељства

инострани дела; првим, који се удара на чиновническе, Књазем издавајеме, дипломе, печатају се укази, уредбе и спошења Књаза са саветом, попечитељствама и иностраним властима; другим одношенија представничества к савету, попечитељствама равно као и друга званична писма; трећим спошења попечитељства иностраних дела са иностраним властима и агенцијама српским.

47.

Сва три ова пеката хранима су код директова, који, тек у случају препјатства свога, вручава их првому секретару канцеларије, да их он за то време чува.

48.

Канцеларији књажевској придодаје се, и под упавитељство попечитиља инострани дела и његовог директора ставља се један Татар-Ага са потребним числом Татара и једним код њега експедитором, којег ће дужност бити, сва званична прево Татар-Аге долазећа и одлазећа писма у протокол записивати.

49.

Татар-Ага је поглавар татара или курира, и експедиције писма канцеларије књажевске, савета, остали три попечитељства и други надлежатељства, од који или на које би писма у експедицију, под њиме стојећу, дошла.

50.

Татар-Ага је дужан свако писмо, дано му из канцеларије ове или савета и остала три попечитељства, одправљати по надпису без отлагања, и предавати свако од татара доношено писмо, куда надлежи, по надпису.

51.

Татари ће држати се реда, којим ће писма носити, по наредби Татар-Аге.¶

52.

Експедитор код Татар-Аге дужан је записивати у протокол писма канцеларије ове, савета, попечитељства и други надлежатељства, кад је које дошло или отишло, и који га је донео и однео, као и пријатије назначеним даном и подписом признати.

53.

И Татар-Ага и татари и експедитор полагају заклетву на звање своје пред представником, коме и на писмено са потписом својим у руке дају.

У Београду 29. Маја 1839.

(М. П.)

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

КНАЗ СРПСКИ.

Председатељ савета, генерал-мајор,

Јеврем Обреновић, с. р.

*Књажевски представник, попечит. иностраних
дела, каваљер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

Главни секретар савета, мајор,

Стеван Марковић, с. р.

IV.

Устројење централнога правленија књажества српског.

К. В. № 1329.

С. № 597.

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ.

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЈЕЉУЈЕМО

УСТРОЈЕЊЕ ЦЕНТРАЛНОГА ПРАВЛЕНИЈА КЊАЖЕСТВА СРПСКОГ

I.

По гласу устава хатишерифом султанским около половине шевала 1254. (од 10/22 до 12/24 дек. 1838) изданог и обнародованог, централно прављење у књажеству српском расположено је на три лица, као а) попочитеља нутрењи дела, б) попечитеља финансије, в) попечитеља правосудија и провештења.

2.

Попечитељи ови постављени су под налоге Књаза, који има своју особену канцеларију, која стоји под управљењем књажескога представника и местобљуститеља, који је купно и попечитељ иностраних дела, и као такови има своје особите дужности.

3.

Постављење, наименовање и замењивање попечитеља како привремено, тако и непрекидно определено је у устројењу савета (§ 6. 7. 8.)

4.

Лице страног, које није рођен Србину или које неби национално примило качество Србина, не може занимати ни једно од три поменута места. (Уст. § 23.)

5.

Попечитељи у призрењу тачнога извршења дужности по гласу устава именован Књаза њима својствени. ради доброга правленија земље и народа, односе се непосредствено Књазу, под којег наложима стоје; у смотренију предмета савету определени односиће се савету, којег част сачињавају, и глас и столицу у њему имају, почем заклетву као и остали саветници положе; и којему су за тачност и законост извршенија дела своји одговарати дужни. И зато

6.

Они ће по определењу устава (§ 15.) и устројења савета (§ 24.) дужни бити како уредио по истечењу сваке године у месецу Марту и Априлу извод дела своји рачуна на испит подносити, тако и зактевање савета и изванредно за своја дела савету одговарати.

7.

Попечитељи ће сваки по својој струци представљати Књазу лица способна за упражњена звања ради наименовања, у чему ће мотирти, да неби предложена таква противна била изложењу кондуктни листа, које ће савет себи повремено поднешене у рукама имати.

8.

Попечитељи за одривљање дела звањички имају нуждни персонал, који је подељен на особита сјечења по различности предмета, који у ова спадају. Свакоме овоме сјечену предстоји по један началник као управитељ дела у исто сјечење спадајући.

9.

Сваки налог или дело израђиваће се у оном сјечењу, куда принадежи. И ово само онда тврдо и законо извршеније подлучити може, кад из касателног сјеченија, у којег је књиге уведено, изиђе са подписом попечитеља и противоподписом началника истог сјеченија. (Уст. § 25.)

10.

Сва дела и чиновничества земаљска по струци правленија земље и народа односиће се централном правленију, а именованом попечитељству, у којег круг дјелатности дело или чиновничество какво спада. Зато ће све оно, што би се или на централно правленије у опште, или на Књаза или савет, или које му драго надлежтелство земаљско упутило, а у струку

појединога попечитељства спадало, упутити и оправити надлежном попечитељу.

11.

Попечитељи у одправљању дужности своји раде независно један од другога, нити су један другом подчињени. Но тачност и ред деловодства изискује, да они у непрестаном сношењу, споразуменију, и међусобном саветовању, пребуду, по томе што и дела њина у сојузу стоје, и к једном главном намеренију благостојанија народнога теже (устр. сов. § 23.) Сви пак с Књазем, којега именоване раде, и под којега налозима своје, и његовим представником и местобљуститељем, по дужности и званију своме морају у непрестаном сојузу придржавати, и њега у свједеније извршавања дела кругу њиховом принадежећи стављати, а и по потреби саветовати се и њему, саветом својим притицати; које ће се или почаство и по сопственом побуђењу, или повремено и по определенем постојаном начину чинити моћи.

12.

Сваки попечитељ израђиваће годишњи предрачун о суми оној, која ће нужна бити за подмиривање потреба у струку његову принадежећи, који ће се по предварителном испиту и одобренију савета и Књазу предавати финансији на исплату начином сходним. Изванредна потреба изискиваће особито предложеније и одобреније.

13.

Пространство круга дејателности попечитеља, који је определен уставом националним, и од части уопште назначен устројенијем савета (§ 21), изведено је и обширније назначено у устројенију свакога попечитељства поособ, као што овде следује.

I. Попечитељство внутрењи дела.

1.

Управленије внутрењи дела поверено је једном лицу, као директору или попечитељу внутрени дела, који под налозима Књазу стојећи, сачињава част централнога правленија, принадежећи купно савету, и тамо приступ имајући, по определености устројенијем савета означеном, почем заветву, као и остали саветници, положи.

2.

Постављане, наименовање и замењивање попечитеља уопште, дакле и попечитеља внутрењи дела како привремено, тако и непрекидно, определено је у устројенију севета (§ 6. 7. 8.)

3.

Попечитељу внутрени дела определен је круг дјелатности уставом националним (§ 19.) и сведен на предмете следујуће:

- а) Дела полиције.
- б) Карантина.
- в) Издавање налога књажеским властима окружија земаљски.
- г) Управленије заведенија општеполезни и пошта.
- д) Садржаније велики друмова.
- е) Извршеније уредба касателно воинства гарнизона земаљског и тако:

4.

Попечитељ внутрењи дела оделиће сва своја дела на три сјечења или оделења по различности струка: а) оделеније полицајно-економическо, б) оделеније карантинско са сапитетом, в) оделеније војено.

5.

К оделенију полицајно-економическог принадежи: у звршеније доводити, и под надзираније узимати све оно, ши се уопште поредка земаљског, мира и безбедности обштенао родне у внутрености каса. И по томе по струци овој под њимће стајати сва началничества окружна, њему ће се односити, од њега палоге примати и њему известија давати. Он ће се о сходним средствима бринутти, како да се уклони све оно, што би мир и поредак нарушити могло, а уводити све, чим би се безбедност потпомагала, као н. п. наставленија ради тачности издавања и прегледања пасоша давати, скитнице, безпосличаре и просјачине истребљивати и на рад управљати сходним средствима и заведенијама.

6.

Са овом струком саједињава се, и у ово се оделеније односи: а) управленије општеполезни заведенија, под којим именовом могу се овде само она разумети, која се не закључавају под именовом богоугодни и душеполезни, попечитељу просвештенија вручени. Такова су заведенија за подржавење радње, заслуге и прилежности, подизањем земљедеља, скотоводства, фабрика, рукоделни, заведењем торжишта (панажура) у споразумењу с финансијом. б) Подизање и устројавање пошта, као

и запт и надзирање над чиновничествама поштанским и редовним и тачном деловодству. в) Друмове, путове и мостове у добром стању садржавати. г) Општине сеоске и варошке у добро устројење и поредак доводити. д) С дјелима примања страни у српско поданство и одпуштања из овога занимати се. е) На конач све оно предузмати, што би са наведеним дужностима у сојузу стајало, или к тачнијем њином познавању и одправљању односило, као што је стране о тачном списку штатистическом, нуждним известијама, уредном постројењу ве-роши и села и здања, предохранавање од пожара, наводења и други непогода, и тима подобна.

7.

Оделеније ово састоји се из 1 началника, 1 секретара, 2 столоничалника (конциписте), 1 Протоколисте и 1 регистратора, који ће се по потреби и умножити моћи.

8.

У одељење карантиско-санитетско припадлежи: све оно предузмати, што би служило на обрану и заштиту живота и здравља народа српског, уклањајући и све препоне с пута, које на сметњи стоје. Овамо спада поглавито и нарочно: а) Заведене, устројење и добро надзирање карантина земаљски противу кужне заразе, да се не би у земљу међу народ унела, и ако би се унела, сходним начином и наредбама угушила и искоренила. б) Такође старати се у споразумењу с попечитељем просвештења, у колико би то с надзирањем над болницама, које овоме припадлежи, у сојузу стајало, да се и друге болести опасне и прилепчиве, као живина, бугиње и остале погибелне заразе из народа искорене, предупреду и излече. По томе ће њему припадлежати бринути се в), да се подигну нуждне апотеке, поставе изучени лекари, бабице, и да се предупреди свака превара и злоупотребење са лековима и лечењем од невештака.

9.

Персонал овога одељења састоји се из 1. началника, 1. столоничалника, 1. протоколисте и регистратора; који ће се по нужди и потреби и умножити моћи.

10.

У одељење војено припадлежи старање о тачном извршењу уредба, које се издавале буду поради војинства гарнизона земаљског, определеног на обдрживање мира и поредка внутрењег, као и безбедности внутрење и пограничне, односило се

то на саму службу, или на набављање, чување и употребљавање нуждни потреба.

11.

Ово ће се пак у извршење доводити преко главнога штаба гарнизона, кому ће се управљање војинства гарнизона и руковање комисаријатско поверити, и који ће под налозима попечитељства внутрењи дела стајати, посредством којег ће оно на војинство дејствовати.

12.

У овоме ће се одељењу сва дела ове струке израђивати, и са противоподписом началника и подписом попечитеља на гарнизони штаб отправљати. Овамо принадежи: издавати нове уредбе и законе војене од Књаза и савета постановљене и заведене, објаснења и толковања ови чинити, налоге нуждне, сходне устројенију и уредбама постојећима давати, известија повремени и изванредна, кад се за нуждио нађе, изискивати и примати, о стању чинова и целога војинства потребама назначења подпуна добивати, над тачним извршењем постојећи уредба и набљудавањем поредка бдити, и тако преглед општи свагда пред собом имати, управљење сходно цели и одредељу давати, и главни штаб на одговор узимати.

13.

Ово одељење састоји се из 1. началника, 1. столоначалника и 1. протоколисте, који ће купно бити и регистратор.

14.

За сва одељења биће једна општа канцеларија са експедицијом, рачунициницом и потребним числом канцелиста и практиканта.

II. Попечитељство финансије.

1.

Управитељство финансије поверено је једноме лицу, као директору или попечитељу финансије, који стоји под налозима Књаза, и сачињава част централног правленија, и купно принадежи савету, и има глас и столицу за време, докле у звању попечитеља пребуде, по одређенију устројењем савета назначеном, почем најпре заклетву као и остали саветници положи.

2.

Постављање, наименовање и замјењивање попечитеља воопште, дакле и финансије у званију своме, било то привремено или непрекидно, опредјељено је у устројенију савета.

3.

Попечитељу финансије припадаје извршеније и надзираније свију дела, која по струци економическој и новчаној припадају земљи и народу, која су сведена на следејуће предмете, којима се круг дјелатности његове опредјељава, и ти су:

- а) Рачуне прегледати.
- б) Старати се за трговину.
- в) Чувати и руководити приходима општенароднима, који ће количина бити опредјелена законима земље.
- г) Старати се, да се ставе у извршеније закони устројени у призренију трговине и дела финансијални.
- д) Плаћати издатке земаљске по рачунима сачињенима од остали чиновника.
- е) Старати се, да се сачини списак добара јавни и приватни, као и добара непокретни како земаљски, тако и правитељствени.
- ж) Вринути се о обдјељаванију руда и шума.
- з) Све оне послове воопште извршивати, који се односе његовој канцеларији. — И тако:

4.

Све дужности попечитеља финансије своде се на три главне струке, које су:

- а) Главна каса општенародна, или казначејство.
- б) Рачунџиница правитељствена, или главна контрола.
- в) Промисленост финансијелна.

5.

Да би попечитељ финансије лако, тачно и уредно дужностима својима одговорити могао, опредјељује се за сваку ову струку по једно особито оделеније, у којему ће се односителна дела извршивати и отаљавати.

6.

У струку главне општенародне касе или казначејства припадајуће:

- а) Примати, чувати, тачно и вјерно руковати свима приходима земаљским, који ће бити законима опредјелени, и за

примаће предани, како што су данак и друга дајанија, приходи од ђумрука, скела, аренди од добара, као земаља, зданија правителствени и проч.

б) Издатке уредно чинити по учињеному продрачуну законим путем и начином одобреним, куда припадаје исплаћивање и они рачуна, који би од остали попечитеља по својој струци израђени и својим путем поднешени били.

7.

У одјеленије правителствене рачунџице или главне контроле припадаје прегледање свију рачуна под надзирањем правителственим стојећи земаљски каса од прихода и расхода. — Овамо припадаје:

а) Контролирање главне општенародне касе, прегледање и испитивање њени рачуна.

б) Контролирање, прегледање и испитивање свију у земљи наодећи се нижи, као окружни, ђумручки и остали каса, и њихови рачуна како по повременим уредним извјестијама, тако и изненада.

8.

У одјеленије промишљености припадаје:

а) Промишљати о трговини земаљској, уклањајући препоне и дајући способ и средства, којима би трговина процвјетала, и тим богатство земаљско растло и умножавало се.

б) Законе финансијалне, и за подпомагање трговине прегледати, и у извршеније доводити.

в) Старати се, да се сачини списак добара јавни и приватни, као и добара непокретни, како земаљски тако и правителствени, које ће наравно надлежним путем бивати, у чему ће му друга два попечитељства преко подручни власти притећи.

г) Подручне себи званичнике на одговор привлачити, извјестија привремена о тачности деловодства и способности ревности и прилежности званичника примати, како би у случају потребе Къазу способна лица ради попуњенија каквог званија представити могао.

д) Старати се о обдјелавању шума и руда; куда припадаје предлагање, извршивање и надзирање свега онога, што к шумарству и рудокопњама по свој обширности својој припадаје, ради садржавања, чувања и прихода ови производа.

е) На конач све оно отаљавати, што се к овој струци по природи и одредјеленију своје односи, и с њом у сојузу стоји.

9.

Ради дјеловодства одредјељује се за свако одјеленије довољни персонал као за касу општенародну: 1 началник, који

је купно и главни казначеј; 1 казначеј втори; 1 књиговоди-тељ; 2 бројача; 1 столоначалник; 1 писара, који је кушно и регистратор, архивар и експедитор. Овај ће се персонал по потреби и умножити моћи.

10.

За остављање и чување новаца држат ће попечитељ финансије две касе, једну за остављање претичући новаца, која ће под његовим и под началника казначејства кључем бити, другу пак за приходе и расходе, која ће под кључен главнога и другога казначеја стајати; нити ће ови један без другога што извадити или метнути у касу моћи.

11.

Главна дужност началника и другога казначеја бит ће, све што од прихода дође, точно и неотложно у књаге по начину, који буде одређен, уводити, и ништа без прописаног реда и пута неиздавати.

12.

За увјерење точности и вјерности руковања овога, дужан ће бити казначеј свакога месеца извод примања и издавања попечитељу финансије у табели поднети, и попечитељ ће посредством своје главне контроле свако пол године уредно касу прегледати, и о точности рачуновођења, по настављенију, које ће им се особито предписати, уверити се, и известије о томе примати, имајући право и изван реда и изненада у свако време или сам, или преко контроле главне, касу прегледати, и о точности и вјерности увјеравати се, како би у свако време Књаза и савет тачно о стању касе и рачуна извјестити, и нуждне мјере у случају погрешке или невјерности употребити могао.

13.

Сви издаци морат ће се чинити по предварително учињеноме, и законом одобреноме предрачуну или на почастна закона одобренија и одређенија, која се као доказителство при рачунима чувати морају. Но њему ће се за особите и непредвиђене случајне потребе нека одређена сума дозволити, до које ће он сам располагати моћи и само нужду и путност издатка доказати морати. Ако ли би попечитељ по сопственоме побуђенију преко тога свега сам што издао, то њега баца под одговор, а и под кривицу, ако нужду, путност и правичност таквог издатка убједителним доводима показати неби могао.

14.

Устројене и закључене рачуне дужан је попечитељ финансије са противоподписом началника сваке године на одређено време месеца Марта и Априла поднети савету на испит, коме припада, рачуне прегледати, о стању касе увјерити се, и попечитеља финансије, који како за поредак, тако и тачност и невредимост касе општеноародне главно јемствује, под одговор усети, које савет и у теченију године по смислу устројења савета §. 25 чинити моћи ће.

15.

За рачунцивицу правитељствену или главну контролу одређују се: 1. началник; 2. рачуноиспитатеља и 1. протоколиста, који је купно Регистратор и Архивар.

16.

За одељење промишљености одређује се 1. Началник. 1. Секретар, 1. Столоначалник и 1. Протоколиста, који је купно Регистратор. Архивар и Експедитор. По потреби и обстојателствима персонал ће се умножавати моћи.

17.

Све што се буде израђивало, радит'ће се у надлежним одељењима, издавит'ће под подписом попечитеља финансије, и противоподписом началника одељења.

Попечитељство правосудија и просвештења.

А. Попечитељство правосудија.

1.

Руководство правосудија поверено је једноме лицу, као директору или попечитељу правосудија, коме заједно припада и попечитељство општеноароднога васпитања и распрострањавање наука. (Уст. § 21.)

2.

Попечитељ правосудија у извршавању дужности званија свога стоји с једне стране под налозима Књаза, и као такви сачињава част централнога прављења (Уст. §. 4.); с друге пак стране припадаје савету, и ту има глас и столицу за време, докле у званију попечитеља пребуде, почем најпоре заклетву као и остали совјетници положи. (Уст. § 16.)

3.

Постављање, наименовање и замењивање попечитеља у обште дакле и попечитеља правосудија у звању свом, било то привремено или непрекидно, опредељено је у устрјенију савета.

4.

Главни опредељење и старање попечитеља правосудија састоји се у обштеу том, да он она права и дужности, које Књазу, као верховном управитељу земље и народа у извршавању правде и правде по струци правосудија припадају, именованом Књаза у извршеније доводи, и надзирући бди, да се и од други извршују,

5.

По том у круг дјелатности попечитеља правосудија спада:

а) Уредбе и законе по струци судској од Књаза и савета заведене, и постојеће неотложно судовима и народу до знања доводити, и на точно извршавање опомињати, и бдити и настојавати, да се точно набљудавају.

б) Старати се и бдити, да се не само пресуде по законима чине, но и да се без отлагања изврши; и зато ће он имати право преко великога или апелационога суда, посредством којег наравно он у свима делима судским са нижим судовима у сојузу стоји, заступати, да му се од свују земаљски судова, међу којима се и велики или апелациони суд разумева, свака три месеца списак свију процеса, и за то време учињени пресуда поднесе, с назначењем, да ли су исте пресуде извршене, или не; по чему ће он опомене потребне својим путем давати, и нужне мере употребити моћи.

в) Примати жалбе, које би се проив судија давале, и такве разматрати, и од њи таково употребљење чинити, како да се праведно решење својим путем учинити може, и зато по обстојателствима и нужди он ће упућивати и оправљати тамо, куда изследовање и пресуда такве жалбе по редовном устројењу судова принадлежала буде.

г) Уверавати се о квалитетима они, који су опредељени за испуњавање правде. Тога ради морат ће му се сваке године од председатеља свакога суда преко апелације, која ће и своја примечанија чинити властна бити, подносити списак свију лица судски, под његовим руководством налазећи се, с назначењем њихове способности, течности и прилежана у одправљању званични дела, моралног карактера и владања.

д) Такође по струци суда криминалног припада њему, надзирати, да се и пресуде криминалне у извршење доводе, чега ради ће се списак и од такви свака три месеца њему подносити, и то опет преко апелације. При извршењу на

надзирати и бдити, да се апсови и апсеници сходно опредељењу своје држе, и у случају потребе старати се, да се стање апсова и апсеника побољшава.

6.

Будући да ће њему недостатци по струци правосудија у смотрењу уредба и закона и дјеловодства по самом званију до знања долазити; зато ће и његова нарочита дужност бити, такве Књазу и совету откривати и предлагати ради помоћи нуждне, којој ће он поглавито или објаснењем или пројектом притећи дужан бити, било то по сопственом побуђењу, било по налогу добивеном од Књаза или од совета.

7.

Што би год по струци правосудија или на Књазу или на совет, или друге попечитеље дошло, одправљат ће се и предавати ради извршења попечитељу правосудија. Што би пак на истога управило се, а у круг дјелатности његове неби спадало, одправљати ће он тамо, куда принадежи.

8.

Ради точнога одправљања дела, опредељено је за попечитељство правосудија једно одељење (или биро), снабдевано нуждним персоналсм, за сад 1. началником, 1. секретаром, 1. столоначалником, 1. протоколистом, 1. регистратором, 1. архиваром, 1. рачуноводитељем, 2. преписчика.

9.

Сва дела, која у круг дјелатности попечитеља правосудја спадају, предават ће се у исто одељење, где ће се под управљењем и надзирањем началника израђивати и преправљати.

10.

Сваки званични лист, који се по делу државноме у истом одељењу изради, мора снабдевен бити подписима они лица, који га израде.

11.

Ради силе и важности мора сваки посао, или налог попечитељства овога најпре увести се и урегистрирати у књиге одељења, и под подписом началника одељења и потечвтеља издати се ради извршења.

Б. Попечитељство просвештења.

1.

Попечитељство просвештења сојужено је са попечитељством правосудија, и припада једном и истом лицу. (Уст. Чл 21).

2.

Његово сношење у извршавању дужности своји према Књазу и совјету јест оно исто, као што је назначено у устројењу попечитељства правосудија. (Чл. исто 2.)

3.

Постављање, наименовање и замењивање овога попечитеља опредељено је у устројству савета.

4.

У круг дјелатности попечитеља просвештења (Уст. Чл. 22.) спада вообште:

а) Настојавати, да се нарави обштенародне, које као основ и најбоље средство служе к точном набљудавању поредка, изобразе и облагороде.

б) Заводити и устројавати нове школе, у којима би се ум просвјетити и срце облагородати могло.

в) Средства ободрителна употребљавати на то, да се пуждна и полезна вјешества изуче, и на корист и срећу земље и народа распростраиу и умноже.

г) Надзирати над болницама и над прочима обштенолезним заведењима.

д) Старати се о том, како да се устроји и све оно, што се односи на закон, Богослужење и цркве, ставивши се у преписку са управитељама црковнима,

5.

Будући да су ове дужности у врло обширном смислу изложене; зато да би попечитељ просвештења по садашњој потреби земаљској овима лакше одговорити, и њи у дејство привести могао, постављају му се за правац следујуће основне тачке, шта и како му делати надлежи. И тако:

6.

Што се нравственога (моралнога) образовања народногаче, у томе свагда пред очима имат'ће то, да се Христијански закон православног восточног исповеданија сматра као положени основ и средство, којим се бланонаравије народно

развија, изображава и снажи. И зато у свему, што у томе призрењу предузимао буде, ставит'ће се предваришно у споразумење са врховном влашћу, које ће дужност бити, старати се и примјечанија и објасњења своја чинити у призрењу овог основног и помагатељног средства, којим се наравственост развија, и којег се придржавати ваља.

7.

Он ће се старати, да се у земљи и народу заведу и устроје добро уређене више и ниже школе ради обучавања младежи српске обојега пола. И зато:

8.

Он ће се потрудити, да изради и предложи Кназу и совету један пројект поради заведенија и устројења једнога главнога школскога надзиратељства, које ће управљати свима школама и воспитателним заведењима земаљским, тако, да оно дужно буде не само сушествујуће у добром поредку садржати, потребне добре управитеље и наставнике набављати, надзирањем својим над точним извршавањем дужности њици бдити, о успењу младежи, о способности, точности и прилежану наставника извештавати, се, но и своја повремена у том смислу известија и предложенија нуждна поради усавршења учења, и подизања нови заведења попечитељству просветења, под којег надзиранијем и управљењем непосредствено стоји, чинити.

9.

При устројавању воспитателни заведења да се придржава праве човечности, тежећи да све силе човеческе односеће се како на душу, и тело, соразмерно се развијају и крепе, имајући пред очима народност српску и потребе народне; и тако уважавајући и подпомажући предложења врховне духовне власти и заводеу богословски школа ради изобраења свештества, подижући школе и воспитателна заведења како на мушки, тако и за женски пол, пролисујући најсходније стању и потреби њиховој предмете, наравно споразумевајући се са врховном духовном влашћу у том призрењу у толико, у колико природа и одредење такови предмета, сасвим или од части се њој односили буду по свима воспитателним заведењима, како да добри Христијани и поштени људи из њи постану, да буду разумни, радни, уредни и да се у общој взаимној љубави придржавају; а по том бринући се, како да и више науке у отечеству процветају, да способни и вешти људи за државне службе и важна дела из отечествени синова изобразе се.

10.

Будући да ће при свима оваковима заведењима част једну воспитавију чинити обученије у науци Христијанској, које основне истине хранити припада власти духовној; зато ће се у том призрењу попечитељство просвештења свагда и у сваком случају као у начину настављења, опредељењу учитеља науке християнске и т. д. посредствено и непосредствено обраћати на власт духовну.

11.

По дужности поради ободравања на изучење нуждни вјештаства имат'ће бригу попечитељ просвештења посредствено и непосредствено, извршително и надзирателно, о свима средствима, која к тој цели води, као о подпомагању деце, која су отличнима дарованијама душевнима одарена, и подизању фондова ради заведенија нуждни, и издавању добри, полезни и отлични књига за младеж, и за сваку струку грађана поради общеплезни знања, о награди Списатеља, о библијотекама, типографијама и т. д.

12.

Сочинити у споразумљењу са верховном духовном властју пројект за цензуру са настављењем намјеренију и потребама земаљским сходним, мотрећи, да се право слободнога саопштења мисли, средством печатње на распростањавање наука у толико ограничава, у колико дух времена, стање народнога изображења и взајмна одношења окретности изискавала буду; остављајући књиге црквене при богослужењу употребљавати, и друге о вери и закону дјејствујуће искључително одобрењу врховне духовне власти.

13.

Попечитељу првосвештења припада и надзирање над болицама и прочима общеплезним заведењима, куда принадлеже сва душеполезна и богоугодна заведења, као за сироте с ума шедше, слабости човеческој подлегше и т. д. које заводити, фондове за њи подизати, снабдјевати, у добром поредку сдржавати, и надзирати, да опредељењу своје подпуно одговарају и у веће савршенство доводе се, брига ће његова бити.

14.

На попечитеља просвештења упућују се и сви управитељи црквени, у случају, кад би се потреба почувствовала поради нужднога устројства, који се односи на закон богослужење и цркве, и његова је дужност бити таковој потреби сходним начи-

ном од стране правитељства притећи, било то по собственем побуђењу, било по представљењу управитеља црковни. И по томе :

15.

Попечитељ ће овај уважавати представљења врховне духовне власти поради нуждни под надзирањем и управљањем ове власти непосредствено стајати имајући заведења за избражење клира и приуготовљање к важному духовному чину, настојавајући, да се од стране правитељства овакова заведења с дужним потребама снабдеду. Учители духовни, који ће од исте духовне власти бирани и наименовани бивати, достојно снабдевају, и да се учећа се јуност благодетелним средствима подпомаже.

16.

Он ће како по собственем побуђењу своје, тако и на учињено му представљење, у споразумњењу са верховном духовном влашћу старати се о пристојном и довољном снабдењу свештенства, куда припадаје и определење постојане за њи плате у новцу и земљи подизање парохијални домова, соразмјерно определење пространства парохија и епархија.

17.

Он ће и сиромашним обштествама у подизању нови и обнављању порушени цркви, у набављању утвари црквени Богослужењу и веделенију нуждни, од стране правитељства притицати, као такођер старати се сходним средствима о снабдевању и благолепију свети монастира, дајући и опредељујући црквама начин и способ, како да потребне приходе тога ради прибавити могу, и укљањајући препоне, које би у томе на путу биле, наравно све то у споразумњењу верховне духовне власти предузимајући и опредељујући.

18.

Овима дужностима, да би попечитељ просвештења точно и лако одговарати могао, нужно је да управитељи црквени не само духовној власти, но и попечитељству о овоме подносе известија повремена о приходима црковним и стању цркви, са списком утвари црквени, преко духовне власти, која ће и своја примечанија додавати, како би у случају потребе попечитељ озбор имати, и по обстојатељствама притицати могао.

19.

Он ће ради точнога набљудавања православнога закона нашег сходним средствима духовенству притицати и руку по-

моћи посредствено и непосредствено пружати, куда принадежи поглавито на представленије врховне духовне власти издаваће својим начином сходни уредба на вњешни ред односећи се, у који извршенију ће се наравно ставити у сношеније са попечитељем внутрени дела.

20.

Ради точнога одправљања дела, опредјелев је попечителству просвјештенија нуждни персонал, који се састоји из 1 началника, 1 секретара, 1 столоначалника, 1 протоколисте, 1 регистратора и архивара, 1 рачуноводитеља, 2 преписчика.

21.

Свако дело израђиваће се у самом одјеленију под управлењем и надзиранијем началника, и издават ће се под подписом попечитеља и противоподписом началника одјеленија.

У Београду 29. Маја 1839.

(М. П.)

МИЛОШ ОБРЕМОВИЋ,

КЊАЗ СРПСКИ.

Председатељ савета, генерал мајор,

Јеврем Обреновић, с. р.

Књажевски представник, кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

Главни секретар, мајор,

Стеван Марковић, с. р.

V.

Устројење гарнизоне војске.

Б. № В. 1327.

С. № 598.

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО :

УСТРОЈЕЊЕ ГАРНИЗОНЕ ВОЈСКЕ.

1.

Као што се цело књажество српско дели на 17 окружија тако је цели сходно, да се војска гарнизона нуждна за полицију и за предохраненије доброг поредка и мира земље од сваког нападенија и сваког нарушенија, из 17 рота пјехоте устроји, како би у сваком окружију по једна рота била.

2.

Свака рота треба из сљедујућег числа чинов да се стави: из једног капетана, једног поручика, једног подпоручика, једног фелдфебела, једног каптенармуса (унтерофицира, који ће у ротној канцеларији дужност писара испуњавати) 16 унтерофицира, 4 добшара, 2 сигналаста и 216 редови, свега из 243 човека.

3.

Окружија већа биће обвезана мањим окружијама рекруте давати, који ће оном баталиону припадљати, којим и рота, у коју уписани буду, узприпадлежи.

4.

Сваке четири роте сочињаваће један баталион, и тако цела гарнизона војска состојаће из 4 баталиона и једне роте. Ова последна називати ће се првом, и биће причисљена првом баталиону, који ће бити оног окружија, у коме буде централно правленије.

5.

Сваки баталион имаће осим ротни официра и једног штабс-официра с једним ађутантом (који ће бити оберофицир) и писаром (који ће бити унтерофицир).

6.

Главни штаб гарнизона, коме је управљање војске и нуждни потреба повјерено, стојаће под началником војске, који не може бити мањи чином од полковника, и који ће стајати непосредствено под налозима попечитеља внутрењи дела, и коме ће се сви нижи чиновни по свима струкама војенога круга односити.

7.

Главни штаб гарнизона, состојаће се из два оделјенија, једно службено по струци службе војене, а друго комисаријатско по струци пуждни потреба војени.

8.

Одјеленије службе састојаће из 1 мајора, као поглаварског помоћника, 2 адјутанта, и то старијег у чину од капетана или поручика, а млађег у чину поручика или подпоручика, 2 унтерофицира као писара, 1 доктора, 1 аудитора, 1 писара аудиторског и 1 свештеника.

9.

Одјеленије комисаријатско састојаће се из 1 главног комисара као руководиоца струке комисаријатске, једног комисара второг, као рачуноводитеља и контролора, једног писара и једног практиканта комисаријатског.

10.

Пјешачка гарнизона војска числиће сљедујуће чиновне: 1 началника, 5 други штабсофицира, 57 оберофицира, 312 унтерофицира, 68 добшара, 34 сигналиста и 3672 редова, свега 4149 људи.

11.

Ради чувања погранични стража, раздјелиће се цела гранична линија на четири части. Сваком баталиони припадаће једна таква част, и сваку част чуваће по једна рота истога баталиона роком на три месеца дана.

12.

Штабови дакле баталиона биће у окружним пограничним варошима, и то, колико је где могуће, у средини одређене им пограничне линије.

13.

Од сваке роте изузимајући оне, које су на пограничним стражама, налазиће се постојано при штабу ротном у окружној вароши, ради одржанија мира и поредка у окружију оном следећуће число војника : капетан, поручик, подпоручик, фелд-вебел, каптенармус (писар), и четврта част унтерофицира, добошара и редови са једним сигнализмом, који ће се последњи сваког месеца мењати, тако, да свагда при ротном штабу буде 65 људи. На ово число људи нужно ће бити у сваком окружном месту, где буду началничества окружна, устројити касарне, а међутим док касарне не буду готове, разредиће се војници по квартири.

14.

Од прве роте, која ће при централном правленију бити, биће свагда половина нижи чинова при штабу у служби, и то по 3 месеца на измену. Ова рота ослобођена ће бити од граничне страже.

15.

Остали војници пребиваће код своји кућа, по сваке године једанпут ради упражненија скупљаће се рота у свој штаб по 15 дана, а имено од 1 до 16 Маја; а тако исто у години једанпут и то од 1. до 16. Септембра скупљати ће се сваки баталион осим оне роте, која је на граничној стражи, код баталионога штаба, или ни другом месту при ротном штабу истога баталиона, где се за најзгодније нађе.

16.

Војници кад су у служби, примати ће како плату тако и рану, а изван службе пеће добијати ништа.

17.

Од амуниције и мундира даваће правителство војницима само пушку, патронташ с португеом, и капу.

18.

Прва рота, која ће при централном правленију бити, добијаће од правителства по досадашњем обичају за време сав мундир.

19.

Свакој роти предпостављен је ротни командир, свакому баталиону баталиони командир. Ротни командири односиће се у свему непосредствено баталионому командиру, баталиони командири началнику гарнизоне војске, а началник стојаће под непосредственим наложима попечитеља внутрени дела.

20.

Плата штабсофицера и оберофицера опредјелиће се при општем опредјеленију плате свима чиновницима.

21.

На рану и денчика опредјељује се како штабсофицирима тако и оберофицирима по 4 талира на месец.

22.

Плата месечна нижим чиновима опредјељује се сљедећа :

Фелдвобелу . . .	3 талира.
Каптернамусу . . .	2 "
Унтерофициру . . .	1 "
Сигналисти . . .	4 ¹ / ₂ цванц.
Добошару . . .	4 "
Редову . . .	3 "

23.

На рану, као месо, со и проч. сви вообште нижи чиновни примаће месечно по 3 цванцика. Осим овог добијаће сваки војник нижег реда на пограничној стражи једну оку брашна кукурузног, а у гарнизону једну оку леба на дан и нуждна дрва.

24.

Свака рота примаће новце на рану и плату од командира стога :

а) новце на рану примаће сваки десет дана, трећу част напред.

б) плату добијаће по истеченију сваког месеца.

25.

Кад су војници на пограничним стражама, примаће од командира за 10 дана напред по 10 ока кукурузног брашна, а у гарнизонима сваки дан по оку леба.

26.

Дрва добијаће преко командира такође напред на пограничним стражама тримесечно, а у гарнизону месечно.

27.

Све потребе војника, као новце на рану, плату, брашно, лебац и дрва примаће ротни командир од окружног казначејства.

28.

Сваке године један само цели месец дана, биће сво војинство под платом, а у осталом времену само један баталион на граници, а од прочи рота осим прве, које ће свагда половина при централном правлинију бити, четврта част при својим штабовима примаће плату.

29.

Сваки војник биће дужан од дана, кад се у војену службу упише, четири године дана служити, изузимајући особите догађаје, по којима се може и прије овог времена из службе одпустити, који догађаји опредјелиће се особитом уредбом.

30.

Сви сад у служби наодећи се војници, изузимајући ино-косне, неспособне и дугослуживше, остају у таковој до удућег Турђевадна 1840 године, после ког времена они, који су одслужили узакоњено време, биће одпуштени из војне службе.

31.

По овому сада ће нужно бити, из свију садањи у служби наодећи се војника саставити списке и означити, који су из кога окружја, па их онда у своја окружија с нуждним числом официра у окружну варош оправити.

32.

Прости војници гарнизоне војске у време бавлења код своји кућа, подчинаваће се совршено земаљској власти, као и остала браћа њини места, а кад су у служби, то за своје кривице биће суђени војним судом и по војним законима, које ће се особитом уредбом издати.

33.

Дуж целе граничне линије од утока Дрине до утока Тимока, ваља да се направе карауле, за главне и мале страже; од Тимока и Дрине ређе, а од суве границе чешће, особито, где су места за пролазак лака.

34.

За упознати целу линију и поставити на најважнијим тачкама карауле, одредиће се комисија, из 1 искусног инџинира, 1 официра, надлежног окружног и надлежног сревног начал-

ника. Инџинир ће дужан бити начинити точан чертеж (план) целе граничне линије са означенијем пункта сваке карауле, и њеног названија; офицер ће опредјелити места за главне и мале страже, и њина једне од друге растојанија; окружни и срески началник, у колико се њине части границом простиру, дужни ће бити сазнати пунктове свију караула, и за прављење такови нуждни материјал набавити.

35.

Осим ове пјехоте држаће се и артиљерија. Ова састојатиће из полубатерије, и биће сасвим правилно устројена, изузимајући коње, који ће се само, колико је нужно за један (два топа), држати.

36.

За артиљеријску полубатерију потребан је 1 капетан, 1 поручик, 2 подпоручика, 1 Феддвобел, 1 каптенармус (писар), 14 унтерофицира, 3 добошара, 135 редова, свега 158 људи; 14 коња за један звод (два топа) ради практике, и 6 топова, са свима принадлежећим к њима стварима.

37.

Артиљерије нижи чиновни добијаће од правитељства потребни им мундир и амуницију.

38.

Плата артиљеристима опредјељује се месечно:

Феддвобелу	4 талира.
Унтерофициру	9 цванц.
Добшару	8 "
Редову	7 "

39.

Рану примаће у новцу, као и пјехота при својим штабовима.

40.

Време службе артиљеристима опредјељује се оно, које и пјехоти, т. ј. 4 године дана, и то без одпуштања за то време кућама, развјне особити нуждни догађаја, у којима ће се поједини моћи на кратко време одпустити.

41.

У артиљерије рекруте узимаће се момци неожењени и то из најзадружнији кућа, и неће им дозвољено бити женити се док рок своје службе не одслуже.

42.

Артиљеристе обучаваће се у ексерциру и дужностима војенима пре своје штабу.

43.

Штаб артиљеријски биће у оном месту, у ком буде централно правленије.

44.

Свако окружије дужно ће бити, соразмјернасти глава свога окружија, рекруте у артиљерију давати.

45.

Банда ће сушествовати, и биће причисљена војницима пре роту. У исту примаће се самовољници, које ће капелмајстер бирати и примати.

46.

У војену гарнизону службу примаће се само из они глава који нису млађи од 18 ни старији од 25 година, били они жењени или нежењени, изузимајући артиљеристе, који морају за време службенога рока нежењени бити.

47.

За ову службу првенство имају они, који се својевољно на позив пријаве и упишу; а за њима, ако се число прописано њима исцунило неби, узимаће се зато момци способни из најзадружнији кућа.

48.

Никаква кућа без разлике не изузима се од дужности војене гарнизоне службе, ако само способна зато по пропису лица има. Изузимају се они, који се науком за духовни чин приправљају, или су се на пзучење виши наука, већи художества и уредне трговине дали.

49.

Будући да војник правитељству на ползу општенародну служи, зато ће кућа, из које је он, за време то ослобођена бити од свакога правитељственога рада, који се за новце у време потребе чини, но под општински рад подпада као и остале куће.

Коњаници, шајдери, и шустери и друге занатлије, у досадашњем гарнизону сушествовавши укидају се сасвим. Од њи они, који су или време своје већ одслужили, или код кућа винокосни остали, или су за службу неспособни, одпуштају се својим кућама, а остали до истеченија опредјеленог им времена за службу, да служе у сада устројеној гарнизаној војски.

У Београду 29. Маја 1839.

(М. П.)

МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор,

Јеврем Обреновић, с. р.

*Књажевски Представник, Попечит. Иностранних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

VI.

УКАЗ

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ФИНАНСИЈЕ.

Будући да се досад није управо знало, који су приходи, досад правитељством уживани, правитељствени, који ли општествени: то наместничество, желећи приходе те опредјелити, да се зна шта је чије, решило је са согласијем савета, да се општинама, по сили даровани нам уставом права, уступе, и уступају се:

1.

Кантари, да их општине лицитирају и под аренде дају, пак приходе одтуда долазеће на своју општинску ползу употребљују.

За кантар и тамне београдски примјечава се само, да се они општеству београдском уступају под тим условјем, ако правитељству српскому врати суму ону, коју је оно за одкуп њин правитељству турскому платило.

2.

Меане, на које је дојако правитељство аренду узимало, варошке, општинама варошким, а сеоске, општинама сеоским, к којима принадлеже и меане друмске, и то оному селу, на кога атару налазесе.

За друмовске меане имасе само примјетити то, да се оне у напредак неће смети градити без дозволења правитељства; за то ако која општина захте у напредак какову меану на друму градити, мораће своје началничество за дозволење питати, и по добијеном тек од овога одобренију и плану како ће градити, моћи ће меану на друму подићи.

3.

Жировница, коју је дојако правитељство наплаћивало, с тим, да општине у којој шумама жировнице буде, пуштају и напредак као и досада и друга села, која жира неимају у свој жир колико то могућно буде, за плату, по погодби с нагови-чарима, колико право и прилично буде, и наплату општинску ползу употребљују.

4.

Дрва, која су народу пужна за огрев и јапију, да по досадашњем обичају, сав народ сече.

5.

Алије, с којима је досад много неправде чињено, свакому општеству своја; само оне, које никаквоме селу не принадлеже, остају правитељствене.

6.

Скорозаведене риболовне аренде, осим Дунавски и Савски риболова и риболовни бара, на које је од старине аренде узмана и на које ће правитељство такову и у напредак узимати.

7.

Напоследак к користи народа, аренда пијавички бара са свим је укинута.

За касапнице овде ништа се не опомиње зато, што су оне општествама веће уступљене, на основанију истом, на којем им се и више исчислене ползе уступају.

О свему овом постављајући попечитељство финансије у извјестност, намјестничество препоручује му, да преко надлежних начадничества окружни обзнани то народу; о кантару и тамису београдском с општеством београдским споразуме се, и указ овај у новинама нашим обнародује.

ВМ 115. 19. Јунија 1839, у Београду.

НАМЕСТНИЦИ КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈАНСТВА :

Књаж. Представник, Попечитељ Инострани Дела, Књаџер.

Аврам Петронијевић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Књаџер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Члан Савета, Поликовник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

VII.

Правила за каламљење богиња.

Нам. № 350.

С. № 977.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО :

ПРАВИЛА
ЗА КАЛАМЉЕЊЕ БОГИЊА.

Измеђ свију опустошајем болести, које род човечески нападају, ни једна се није већма распространила, и више жер-тви одвукла, као богиње. Оне су човеческом роду шкодљивије биле него и сама куга; будући су не само толико људи потрле, но осим тога безчислени, ако болест ову и преболу, слепи, глуви, неми, сакати и нагрђени заостале своје дане проплачу. Преко 400000 људи умирали су у Европи преко године од богиња. Наше отечество такође ретко коју годину числи, у којој не би један или други му предел њима нападан био. Богиње нападају сваког у животу једанпут, ако живот од друге какве болести пре не клоне. Никаква старост, никакви пол, нити икакви телосастав може се од њи сачувати. Од колевке до зорова смртног, можемо им као грабеж служити. Њново је лецење, кад се укажу, веома сумњително.

За избећи богиње предлагали су неки коначно раздјеленије здравог од болестног, и равно поступање са болујућим од њи, као и за самим кужнима. Но ово је не само великом трошку изложено, но при великом распространенију богиња скоро немогућног дјествопроизведенија. Дакле се богиње избјегавају, ако се наклоност спрема њи у телу угаси. Ово бива:

I.

Каламљењем човечески богиња на здравима; узроком чега болест по неким обстојателствама, лакше пролази. Овај се је поступања начин још пре 40 година у целој скоро Европи употребљавао, и сад се још у неким неизображеним, лекара са свим лишавајућим се пределима, употребљава. Овај је поступања начин следствима врло неизвјестан, управ због тог опас-

ности пун, и сљедователно не само да се саветовати не може по нуждно је, да се и забрани.

На против тог имамо:

II.

Од доктора Едварда Јенер годише 1798 објављено хранителни или краљи богиња каламљење, као сигурно, мало нападајуће, лако извршавајуће се и од 40 година по целој изображеној Европи распрострањено од богиња предохранително сретство.

И ово је, које сада совет, са согласијем намесничества књажеског достојинства и по предварителноме испиту са оделенијем санитета попечитељства внутрењи дела, за благодостјаније народа увести жели.

Да би се каламљење крављи богиња лако распрострањити и уредити могло, нуждно је:

1.

Да каламљења дело управленију и верховном надзиранију оделенија савитета попечитељства внутрени дела подпада.

2.

Ово да се о том стара, да се увек добре каламљења материје налази, и да се таква надлежним особама за употребленије даје.

3.

Да санитета одјеленије окружним лекарима, окружним хирургима, по варошима или селима намешћеним, војеним лекарима, или који се истим одјеленијем, за вјеште признаду дозволеније даје и налаже, да каламљење извршавају.

4.

Осим у 3. тачки изложени особа, да несме нико други каламљење извршавати; а нарочно да се забрани каламљење природни човочески богиња (као што је то до сада у отечеству нашем предузимано;) будући је ово, као што је горенаведено, врло неизвештно, шта више и опасно. Притом забрањује се другом, осим предисчислени под № 3. лица, с каламљене деце материју узимати, зато, што се невештим каламљењем могу лако болести као: шуга, шкрофле (гуке), венера (френга) и друге болести поридити. Који буде ово преступно, тај да се казни потвргне.

5.

Лекари да имају за њијов труд и побуђење к овом обштеполезном делу, за сваку с добрим успехом каламљену особу, од варошана 1 цванцик, од сељана пол цванцика, као награду примити. Ако се богиње неприме: то да лекар повторително каламљење бесплатно изврши. А за оне, за које се осведочи, да не имају одкуд каламљење лекару платити, да финансија плати.

6.

Родитељи каламљене деце, без разлике дужни су бесплатно на зактевање лекара, материју с деце за даље употребеније давати.

7.

При каламљењу свагда да присуствује и началник окружија или његов помоћник, или началник среза, или местни свештеник, који ће протокол лекаром водими контролирати и с њим заједно подписивати га.

8.

У протокол овај да се уводи: име и презиме оног, ком су богиње каламљене; ако су деца, а оно име и презиме родитеља и њиово стање, дан и година каламљења, старост, колико је бодова каламљено, и колико је од исти примило, могућност или немогућност плате, и с ког је детета материја узета.

9.

За увјерити се о усилењу, треба да лекар у присуствију једног од гореназначени лица у осми дан каламљења на ново прегледи, и число примљени бодова у протокол да уведе. У 8 дан каламљења, представиће лекар феду примљени прави крављи богиња.

10.

Каламљења и прегледања да буду у време оно чињена, које лекар; а на месту, које старешина одредјелио буде.

11.

Каламљење богиња да се предузима у месецу Априду, па до конца Септембра да траје.

12.

Лекари да свагда буду дужни по истеченију месеца Октомбра, протоколе своје о каламљењу одјеленију санитета пред-

ставити, који по пропису да буде уредан и од надлежни лица потписан.

13.

Свештеници да буду дужни списак некадамљени началнику предавати, а овај опет да га има лекару саопштити. Осим тог, да свештеници, ако не чешће, барем свака три месеца у црквама општество своје опомињу, да не би пренебрегавали децу своју пелловати, представљајући им опасности, које се отуда рађају, и да ће за небреженије то и самоме Богу одговорати.

14.

Кад се у мјесту ком богиње појаве, дужан је о том местни старешина најближем началнику одма јавити, а овај рапортом својим незадржано попечитељству внутрени дела до знања доставити, како би се каламљење незадржано предузети могло.

Наставленија лекара.

15.

Као што је материја каламљења крављи богиња у почетку од краве узета, којој животињи болест ова својствена је и као што је кадкад нужно, материју за каламљење чисту од краве узети, тако нам се излашно не види теченије кравље богиње и на самој крави описати.

У почетку се појаве на вимену крава мали меурићи, на сиси и око ње, који до седам дана у округле, у среди с малом рупицом снабдевене, богиње нарасту. Ове су богиње плавијасте (као боја олова) бистром течношћу пуне, с округлим првеном ветру (ротлауфу) подобним кругом окружене. После 7 дана стуги се течност и претвори се напоследку у кору, која се, по 14. дану с горњом кожицом ољушти. Изласку богиња предходи највише код крава немарност к јелу, преживане с празним устима, мање млека и то воденог: знаци ови са свим исчезавају, кад богиње савршено дозру.

Ово је теченије праве кравље богиње, и само таква, примљена је као хранително средство против човечански богиња.

16.

Кад се богиња особи каквој, добром и правом материјом, правилним начином накалами, роде се у човеку праве кравље богиње, који је теченије следејуће:

Првог дана каламљења примети се, највише на месту каламљеном, сасвим мали оток и црвенило, који другог дана изчезне тако, да се једва место бода познаје. Трећег дана, или

по истеченију трипут по 24 сата од часа каламлења, примити се мали црвен чворић од величине пројиног зрна, мало над којом узвишен. Шестог и седмог дана развије се богиња више тако, да меурић представља, који је округло, широк, узвишено, спровидном течношћу напуњен; руница је у среди видна, меурић сам подбеласт; око меурића је црвен, нешто надувен, тврд и сврбећ котур. Осмог дана сазре исти меур савршено, препун је бистром провидном течношћу, од величине и изгледа грашка, бисерне боје; руница је у среди мања, црвени је котур врео, тврд, надувен и нешто бољетичан.

Сад се по већој части појављује мала грозница, која се с мало променутом жлекуцањем, и мало слабости, с мало топавијом главом и рукама, с нешто мало жеђи, немирним спавањем и рђавим расположењем, имено у вече изјављује. Кад кад се и жлезде под пазувам надућу и мало болу. Мала ова промена траје неколико сати и никад преко целог дана и ноћи.

Деветог дана бива меур пљоснати, шири, течност мутнија и гушћа, црвени се котур распространи.

Десетог је дана течност гноју подобна, меур од величине сочива, котур је један цол и више широк и у наоколо блеђи.

Дванајестог дана начиње меур из оредине се сушити, у средиви модрити, где се танка кора увати. Сад исчезне брзо котур овај с његовим знацима. Тринајестог и четрнајестог дана добија место бившег меура црномодру кору, која се тврдо држи нит' се без бола и крвотечности одкинути може, и трага котуу нестане. После 5—8 дана одпадне кора сама од себе, и оставља по себи беличасту с малом руницом снабдевену белегу.

Ово је право теченије кравље богиње на човеку а ако у другом виду буде, то је већ знак, да није права кравља богиња. сљедователно и цељи несоотвјествена.

И зато да би лекар каламлења управ знао разликовати праву крављу богињу од други, необходимо му је нужно мотрити:

На преднаведено описање кравље богиње.

На изглед, боју и величину меура.

На руницу меура, која се петог дана указује а деветог изчезава.

На котур, који се петог дана показује, до 12. расти, по том брзо изчезава.

На 8. ил' 9. дану, кад кад и пре појављену малу грозницу.

Најпосле на гореописану кору и на заоставшу белегу, која увеличателним стаклом сматрана, мале рунице представља.

17.

Каламлења лекар треба материју за даље каламлење само од оне особе да узме, код које је теченије кравље богиње под 16 точком описано, имало, сирч 7. или 8. дана после каламлења, дакле у исти дан свршавајуће се недеље од са свим

здраве особе; но никад од онакове, која од шкрофла, венеричке болести, од шкорбута (пољачине), шуге или друге хроническе болести страда, и код које теченије кравље богиње није правилно било. Притом се увек најлепша, најсистија, неповредна богиња, избрати мора а где је само једна богиња те да се неупотребљава.

18.

Премда се каламљење у свако време с предострожношћу свршити може: то је опет боље таково при јакој зими или запари оставити, ако особита обстојатељства н. п. редња богиња или удаљење места каламити имајућег се од лекара, неизискују. Такођер деца од 6 недеља млађа, деца, трајућем излазењу зуба, слабе девојке и време трајућег им месечног прања, ако се оддожити може, да се не калеме, који од жлезда, шуге, конштака, венерическе болести, или од краставе главе страдају, могу се каламити, но од њи да се никад матерја за каламљење не узима.

19.

Каламлења је орудије челична или сребрна с браздом снабдевена игла, или такозовома ланцета (бакарне су и тучне игле неспособне), она несме зарђача, или иначе нечиста бити, и свагда се по свршетку каламлења утире чисто. Поступање је следујуће:

Лекар прободу с иглицом зрели меур на узвишеном његовом крају (не у среди, саму рупцу) тако, да само чиста течност, а не крв потече, и с иглицом привати једну капљу материје. Потом увати горњу част голе руке са леваком, затегне кожу, каламити имајућег се места с палцем и првим прстом до њега тако, да кожа, глатко затегнута остане, сад убоду с иглицом, с каламлења материјом снабдееном; у кожу толико, да крв не пође, окреће потом иглицу под кожом, утре мокру иглицу о накаламљено место, снабде ју изнова с новом материјом за други бод и т. д.

Неки огуде с иглом кожу на месту каламлења, док се течност појави, и каламљења материју на то метну.

Водови треба, да су око једног цола измеђ себе раздалеко.

На свакој су руци два бода довољна; после каламљења треба рука донде гола да заостане, док се каламлења место са свим неосуши.

Код одрастни, где је кожа врло сува, тврда, дакле безчувствена, добро је каламлења место најпре с млаком водом опрати и натрти дати. Ако је кошуља врло дебела и рапава, могу се осушена каламљења места с мекшим ланеним крпама завити, да би се постати имајући меури од прокида сачувати могли.

Каламљења вешество (материја) може се разним начином сачувати:

Међу два стаклена парчета, (од који је једно мало издубљено, а друго равно) при чем се течност у шупљину једнога положи, другим се парчетом поклопи и у около воском залепи. При посљедујућем употребљењу служи овако сачувана материја као нова (свежа).

Или у стакленој цевчици, које се један крај залије, а други крај, по положеном средству ланцете у њу материји, добро заштије и с воском залепи. И ова се течност сачува.

Има у ланцетима од слонове кости, које се у каније од слонове кости уклоне. При посљедујућем употребљењу осушена материја умешна се с капљицом млаке воде, с пљувачком или паром, потом се у бод иглицом начињени метне, унутри прекреће и на накаламљеном месту утре.

Или у стаблу од пера, као чачкалица зарезаном, које се опет у каније од одсеченог пера стабла метне. При посљедујућем употребљењу поступа се с њом као с ланцетима од слонове кости, или се у кожу убодени врх пера одсече, у нутри остави, и са *emplastrum anglicanum* или силом *sgummi arabicum* намазаном залепи.

Напоследку сохрањава се каламљења материја средством конаца у материју умочени и у стаклене цевчице увучени.

Осушена материја неможе се поспјешно преко 4 месеца сачувати. Течна материја у стакленим цевчицама добро заштитвеним сохрањена, може виша година дјејствујућу силу задржати.

У Београду 8. Јулија 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књажевски Представник, Почетник Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*За 2. Председатеља,
Више-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

*Председатељ Савета, Генерал
Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

VIII.

Устројење окружни началничества и главне дужности срески началника.

Нам. № 391.

С. № 1008.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО

УСТРОЈЕЊЕ ОКРУЖНИ НАЧАЛНИЧЕСТВА И ГЛАВНЕ ДУЖНОСТИ СРЕСКИ НАЧАЛНИКА.

1.

Као што је Србија састављена из 17 окружја, и свако окружје садржава у себи по неколико срезова, састављени из више села и општина, тако је за свако окружије опредељен по један началник окружија, за сваки срез по један срески началник.

2.

Началнику окружја даје се у помоћ пужни персонал, стојећи се из једног помоћника, једног писара и казначеја, који сви скупа сочињавају цело началничество под именом „Началничество окружно“, које га је началник президент а остали су членови.

3.

Сва дела из началничества излазећа потписиваће началник, у одсуствију његовом помоћник, а према потписиваће писар. Само дела по части финансијелној према потписиваће казначеј.

4.

Началници окружија занимаће се извршењем налога, који ће им долазити од стране централног правдења књажества,

тицајући се свију дела внутрењег правлења, односећи се к њиовим дужностима (чл. уст. 62.)

По томе дакле началничество ће јединствено и непосредствено од попечитеља внутрењег, финансије, правосудија и просвјештења, по струци, која којем од ови принадлежи, заповјести и налоге добијати и по овима управљати се. Сваки налог на началничество, који би био другим путем издан, а не би био надлежним попечитељем према подписан, сматрат'ће се незаконим, у ком догађају обратит'ће се надлежном, попечителству ради нужднога упутствовања.

5.

Началничество окружно односит'ће се попечителству внутрени дела, у смотрењу дела у круг дјелатности овога одељени (чл. уст. 19.), и тако ће оно примати и извршивати налоге и заповести долазеће од попечителства внутрени дела.

а) По делима тичајућима се јавног мира и безбедија како у внутрености тако и на граници.

б) У издавању књажевски указа, тичали се они каквог закона, или уредбе, или какве му драго његове заповести, били они или оне на началничество, на народ или на којег њему (началничеству) подчињеног чиновника.

в) По делима обште полезни заведења, у колико ове не буду соадала у круг дјелатности попечителства финансије, или просвештења.

г) По делима, која се односе на уредити се имајуће поште и садање мензулане.

д) По делу грађења и обдржавања путова и ђуприја.

е) По делу односењем се на гарнизони воинство, у колико то не би спадало у круг дјелатности војеног штаба.

ж) По делима која су у сродству са горенабројенима, и која ће се у особеном настављењу разгранати и исчислити.

6.

Попечителству финансије односит'ће се началничество окружно по делима у круг дјелатности његове спадајућима (чл. уст. 20). И тако ће налоге од овога примати и извршивати.

а) По делима, која се односе на данак, тичала се она располагања, сабирања, или рачуна њиови; у ком призрењу они ће од финансије примати списке, по којима ће се располагње чинити. Ако би се при купљењу данка распра какова породила, то се он у справљању неће упуштати, но упућиват'ће суду окружја, задржавајући себи само извршење пресуде судске.

б) По делима односително на приходе обштенародне (правителствене) били они редовни или изванредни, из опште-

народни добара или из којег другог законом одређеног источника.

в) По делу чувања, надгледања, обрађивања, или под закуп давања обште народни добара.

г) По делу сочињавања списка добара јавни и приватни као и добара недвижними како земаљски тако и правитељствени.

д) По делу, које се односи на процветавање трговине, као и на обдељавање руда и шума.

е) По свима делима, која су у сродству са гореизбројаним и која ће се у особеном настављењу разгранати и исчислити.

7.

Попечитељству правосудија и просвјештења односит'ће се началничество окружно по свима делима кругу његовом принадежићима, и то:

А) По части правосудија вообште у свима онима, која у сојузу за судом апелационом, судовима окружним и примирителним стоје, којима у случају потребе притицати мора, или на њихово зактевање, или по сопственој дужности својој, као:

а) Да сваког оног, који би какво злочинство учинио, био он од судске власти позват или не, сам или посредством средског началника увати и надлежном суду преда.

б) Да на зактевање суда свакога, кад би, макар и парничне пресуде, сведочанства и суочења ради нуждан био, позове и пошље, а упорнога премора.

в) Да поискавање суда, а и сам извештава суд о стању пунила, и да ову од сваког неправедног прикосновења и вреда чува.

г) Да пресуде судске сам, или посредством средског началника, у извршење проводи мотрећи, да у томе не попусти противу чл. 44. устава.

Б) По части просвештења пак:

а) По предметима школа и свега што у ову струку спада.

б) По делима односително обштеполезни заведењима, тицајући се церковни дела, просвјештења и шпитаља.

в) По делима, која у сродству са предисчисљенима стоје, и која ће се особеним настављењем разгранати и исчислити. ●

8.

А и подчитељу инострани дела односит'ће се началничество окружно.

а) По предметима давања пасоша за изванграничне крајеве.

б) По делима, касајућим се сношења са иностраним властима.

в) По предметима односећим се на иностране поданике.

г) По свим делима у сродству са преднавиденима стојећим која ће се особеним настављењем разгранати и исчислити.

9.

Према су началничества дужна заповести и налоге свију попечитељства, по делима, која у ког струку спадају, извршивати, ништа мање, у осталоме су она подчињена попечитељству внутрени дела, и зато ће се она у случају представљања кога из своји членова, или којег под њиме стојећег чиновника за повишење чина, премештаће на веће званије или представљаће којег лица за упражњено место, као и на случај, кад би се оно на кога тужити имало, истому попечитељству односити, и кондуите (лист поведења) своји чиновника подносити.

10.

Казначеј само подчињен је попечитељу финансије, и зато ће се овај по делима, односењим се на негову личност, овом попечитељству односити. Исто тако кад је упражњено место за казначеја, представљат ће началничество лице за таково место попечитељству финансије.

11.

Начин деловодства канцеларијског и дужности сваког чиновника по особ определит ће се особеним устројењем.

12.

Све дужности званија свога испуњаваће началник окружја; или сам са својим персоналом, или преко власти непосредствено под њим стојећи, које су срески началници.

13.

Началници срески примат ће непосредствено налог и заповести од окружног началничества, и њему ће се у извршавању дужности своји односити, њему известија давати и за мир поредак, и све остале поступке, које у круг његове дјелатности спадају, одговарати и тако све оне дужности, које не посредствено принадлеже началничеству окружном посредствено припадају и среским началницима, који ће, или сами њи извршивати, или преко главни кметова у извршеније приводити.

14,

Началник ће срески, нарочито по струци полицајној, која му поглавито припада, све бно чинити, што се к содржавању мира, поредка и безбедности живота и имања у његовом срезу односи, као:

а) Чувати добра и земље села од сваког нападенија.

б) Бранити и заштићавати народ од злочинаца, скитница и развраштеника.

в) Поглед точни држати свију страни долазећи у његов срез, и они, који из њега излазе, и њиве пасапоре и исправе прегледати и њи са исправама снабдевати; за које ће се начин и правила како окружним началничествима тако и среским началницима прописати.

г) Он ће ватати кривце и злочинце, које ће пуштати к началнику окружном са назначењем кривице, нити ће он такове дуже од 24 сата у затвору држати моћи.

д) Он ће надзирати над судовима примирителнима села, и зато ће бдити, да они точно дужности званија свога отправљају.

е) Но при том чуват'ће се добро, да се не меша у дела цркви и школа селски и да не дирне у приходе земље, које зависе од други побожни заведења.

15.

Срески началник, ради отправљања точнога дужности званија, свога имат'ће једнога писара и потребно число пандура.

У Београду 12 Маја 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*За г. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Среског
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Члан Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

IX.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛО ЈЕ И ОПРЕДЕЉУЈЕ :

СЉЕДУЈУЋА НАСТАВЛЕНИЈА КАО ДОДАТАК К ДОСАДА ИЗДАНИМ ПОЛИЦАЈНИМ УРЕДБАМА.

1.

За окружне началнике.

а) Ови да буду дужни излазити у окружје некад сами собом, а некад изашиљати своје помоћнике, и мотрити, шта се у окружју чини; како срески началници с народом поступају, како дужности своје испуњавају, да ли издавајемо уредбе народу објављују, и како ове толкују; надзиравају ли исти началници над примирителним судовима; употребљују ли се према противницима и упорницима, према крађивцима и скитницама сходне мере како од стране срезки началника, тако и од стране примирителни судово; чини ли се народу правна, и напада ли ко на овај; истражују ли се крађе, поаре и рђави људи како ваља или се то немарљиво пропушта? Све то да дужни буду окружни началници или њени помоћници посјећењем својим по окружју извиђивати, и, како гдје непоредак и неисправност примјете; онога, који то чини, на одговор узимати, па по соразмјерију кривице или сами према кривцу нужне мере предузимати, или даље ствар представљати. Ово све да дужни буду чешће чинити: а кад чују, да се где у окружју поредак квари, онда одма да у окружје сами собом изађу, и поредак завести постарају се: јер ће они за сваки непоредак у вовјерном им окружју највише одговарати.

б) Поред овога да буде дужан сваки окружни началник одма, како известије добије, да су се у окружју његовом ајдуци ил' допови појавили, поитати, да против такови устане, и у исто време да и сосједним окружним началницима ово појављење ајдука и допова објави, како би и ови, ако би ајдуци ил' допови у њина окружја побегли, одма приправни били, противу њи устати.

2.

За среске началнике.

а) Ови да буду дужни свакога, који се год своје кмету или примирителному суду противан и непокоран покаже, дати одма везати и окружному началнику послати.

б) Исто тако да дужни буду поступати са свјетницама и онаковима, који би у каквоу подозрење пали, а не би за себе јемца добити могли, равно и са онима, који би рђаве речи про-сивали и разносили.

в) Да дужни буду мотрити, да се крађе и поаре у срезу њином не догађају, чују ли где о таковима: то да одма тамо изнађу, и ови везани окружному началнику с описанијем дела њиног пошљу. Немогне ли се одма кривац изнаћи: то да слободно могу оне, који у подозрење падну, а јемца за себе не добију, везати и окружному началнику послати.

г) Ако би се где појавили какви допови или ајдуци: то да буде дужан срески началник, у кога се срезу то појави, одма о томе известити окружнога началника: но у исто време нечекајући на овога одговор, одма неколико села скупити и свим силама настати, да злочинце повата; а у крајној нужди, ако би му се ови оружјем противили, или уватити му се неби дали, да слободно их побити може.

д) Исто тако да могу срески началници и с крадљивцима, где би се у селу почели ватати, на би се на оружје одпрли и предати се не би телу, поступити.

е) Какогођ дакле, што ће окружни началници одговарати вообште за сваки непоредак у окружју свом: тако ће одговору строгому подлећи и сваки срески началник за непоредке у његовому срезу, и по томе ће, где се год поаре или рђави људи у његовому срезу појаве, па се такви поватади не би, приписивати се то небреженију срескога началника, који ће за то и на одговор доћи.

3.

За села и општине.

а) Какогођ што окружни началници за окружија, срески за срезове одговарају: тако ће села и општине одговарати за себе и по томе:

б) Свако село и свака општина да дужна буде мотрити, да се мир и поредак у њој набљудава: да се противници и нарушитељи тога казне, ако им је кривица такова, о којој суд примирителни судити може, код овога: ако ли власт овога превазилази, а оно да се предају среском началнику, па онај да их даље шиље.

в) Догоди се, да који, кога суд правитељствени може да казни, упоран покаже се истому. и таковога нека суд овај срескџу началнику јави, па онај нека га даље пошље.

г) Ако се где у каквом селу или општини каква крађа или поара појави; то да одма дужни буду кметови јавити о томе срескџу началнику: но у исто време нечекајући на овога да са целим селом скоче изаћи и поару и кривца, како би га док би срески началник приспео, овоме у руке предати могли.

д) Ако би се који од сељана показао упоран, те не би тео устати и помоћи селу, да се рђави људи изнађу: то с тавним нека поступају као и са самим кривцем, кога ће и суд после онако каштиговати, као и самог кривца.

У Београду 8. Јулија 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

Књажески Представник, Пошечитељ Иностранних Дела, Кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

За г. Председатеља, Више-председатељ Савета,

Стојан Симић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Церишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

X.
Уредба о држању панађура.

Нам. № 438.

С. № 1067.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛО ЈЕ И ОПРЕДЕЉУЈЕ :

УРЕДБУ
О ДРЖАЊУ ПАНАЂУРА.

Да би сваки Србин потребе своје у неко известно време лакше набављати, а своје ствари удобније продавати могао: да би се општим састајањем и купаца и продаваца дух трговачки међу народом развијо и трговина процветала, опредељује се:

1.

Да се по свима окружјама Србије панађури заведу, и сваке године по једанпут држе, а имено:

1. У Лозници у окружју подринском о цветима;
2. У Ваљеву у окружју ваљевском о Илину дну;
3. У Топољку испод Шапца у окружју шабачном, о Бурђеу дну;
4. Код Болеча од стране Дунава на друму у окружју београдском о Тројици;
5. У Паланки у окружју смедеревском, о Крстову дне;
6. У Пожаревцу у окружју пожаревачком на Томину недељу;
7. У Ђуприји у окружју ђупријском о Николђу дну летњем;
8. У Буковику у окружју крагујевачком о летњим Св. Арањеду,
9. Код Беле цркве у окружју јагодинском о великој Госпођи;
10. У окружју ужичком у Пожеги, о Петрову дне, а у Ивањици о Петковачи;
11. У Карановцу у окружју чачанском о Ивању дне.
12. У Крушевцу у окружју крушевачком о Видову дне.
13. У Делиграду у окружју алексиначком о Томину дне;
14. У Гургусовцу у окружју гургусовачком о Преображењу;

15. У Зајечару у окружју црноречком о Усековању;

16. У Ноготину у окружју крајинском о малој Госпођи. и

17. У Брусници у окружју рудничком о Спасову дне.

У Тополику (под бр. 3), Паланки (бр. 5), Пожаревцу (бр. 6), Буковику (бр. 8), код беле Цркве (бр. 9), у Карановцу (бр. 11), у Крушевцу (бр. 12), Делиграду (бр. 13), Гургусовцу (бр. 14), Неготину (бр. 16), и у Брусници (бр. 17) држаће се само марвени и отечествени производа панађури; а у осталима местима т. ј. у Дозници (бр. 1), Ваљеву (бр. 2), код Болеча од стране Дунава на друму (бр. 4), Туприји (бр. 7), Пожеги, Ивањици (бр. 10), у Зајечару (бр. 15) и свију инострани еснапа панађури.

2.

Онде, где је одређено, да се само отечествени производи и стока продаје, трајаће панађури по три; а онде, где је дозвољено продавање и инострани еснапа и производа, по пет дана, почињући свагда од онога дана, у који је коме у 1. точки време опредељено.

3.

Ради боље удобности и за купце и продавце, и ради лапшег предохранења сваког непоредка, који се на панађурима могу догодити, одредитће надлежно окружно началничество, по преслушању мњења среског началника и надлежне обштине место, на коме ће се где панађури свагда држати.

4.

Панађур ће отворити панађура комесар добошом, ако ли овог нема, телалом и износом развијеног барјака над оним местом, на ком он канцеларију своју намести.

5.

Свакоме је забрањено што нибуд на панађуру погађати или куповати пре, него што се панађур отвори, и то под казни изгубљења погођене или продате ствари.

6.

Ко из другог ког среза марвинче на продају доведе, дужан је имати пасош од свог среског началника и показати исти комесару панађура, или његовом помоћнику. Ко таковог пасоша не би имао, тога ће комесар као подозрителног човека сматрати, и кад би ко што од њега купио према обстојателству или купце ове опоменути, да он доказителства нема одакле је и ко је, или га под затвор ставити. Узима ли такови два или једног јемца, које би комесар панађура познавао: то му ваља

слободу дати, да стоку своју продаје, као и онима, који пасош имају, имајући јемце ове при издавању тескера на продату стоку у протокод забележити.

7.

Продаватељи и купци живе стоке дужни су под казни плаћања глобе и изгубљења продате стоке, пазар свој јављати комисару панађура, примати о том тескере и плаћати за ове у чл. 13 одређене таксе.

Комисар је дужан показивања ова точно у надлежни протокол чл. 11 дати забележити, о којима ће попечитељство внутрени дила образце сочинити, дати печатати и с таковима снабдети их. Бележено ово служиће тому, да се зна одакле је који продавац стоке, како би се после наћи могао, кад би се од ког крадено марвинче купило.

8.

Комисар панађура биваће обично надлежни срески началник. Њему ће са држање панађурски протокола, за примање прихода, и за остала писмена дела, окружно началничество, коме ће он дужан бити благовремено за то јавити се, јошт једног чиновника одредити.

9.

Комисар панађура има право за обдржање мира и поредка на панађуру употребити примирителне судије, кметове и неколицину људи оне обштине, у којој се панађур држи. Где пак већи панађури буду, онде може на предложење комисара, окружно началничество неко число гарнизоне војске од командира њеног поискати, и за обдржање поредка на панађур под комисареву заповест ставити их.

10.

Поред предвзложени дужности комисара, спада у дужност његову и следеће:

а) Дамотри, да људи дотерану разну стоку на продају не мешају, него да ју по роду њеном раздвоје тако, како ће сви на продају буди од куд доведени коњи с коњима, говеда с говедима, овце с овцама, свиње са свињама, и т. д. заједно у скупу бити.

б) Да настоји, да у овим местима, где се поред живе стоке и све остало продавати сме, роба и остали дућански еспапи одвојени буду од продаваца овоземни производа, као од продаваца неучињени кожа, сира, масла, вуне, кудеље и томе подобно; и да механе, при којима непрестано ватра гори, по-

ради предохранења пожара, од свију преднаведени продаваца поудаљене буду;

в) да добро око има на људе по меанама налазеће се; да подозрителне даје к себи призвати и испитати, од куда су и каквим су послом дошли, и да према обстојателству за њима у траг поуздане људе тајно шиљу, да на њи мотре, да каква бвара не учине, к тому да и дању и ноћу патроле изашље с налогом, да мотре, да се коме што не украде, да се ко не кавци, да нема где близу болти и дућана ватре или чега другог, што би коме могло шкодити;

г) Исто тако да на цигане, који с коњима тргују, мотри, да не буде код њи какви крадени коња;

д) Да забрањује ложити ватру близу дућана и чадора, у којима се болтациски и остали еспапи продају, особито при великом ветру;

е) Да свакога кавгацију, сваког допова иди подозрителног привлачи, и у договору с примирителним судијама каштигује их, у колико каштига не би превозишла затвор од 3 дана и 10 штапова; у противном случају, да их шиље под стражом с описанијем кривице к суду окружном.

ж) Да решава у договору с истим судијама распре из пазара панађурског произлазеће, у колико вредност овн не би превозилавила 100 гроша добри. Која пак распра пређе вредност од 100 гроша, за такову да и тужитеља и обтуженог упућује к суду;

з) Да упућује к надлежноме суду и оне, који би распру какву имали о давнашњим каквим пословима својима, пак би предстали, да им се на панађуру суди;

и) Да приходе панађурске у протокол верно уводити даје и по свршетку панађура, да људе, који су на панађуру службу какву извршивали, из исти прихода по чл. 12 поисплаћа, о свему томе точан рачун, о приходу и расходу на панађуру с подробним описанијем свију паметодостојни прикључења на панађуру окружном началничеству пошље.

11.

Ради точног одправљања ове своје дужности, водитће комисар на панађуру следеће протоколе.

а) За записивање имена и места трговца и купаца живе стоке рода и числа ове и наплаћене на ову таксе.

б) о новчаним и осталим казницама;

Ради нуждног разнообразја водитће се сви ови протоколи, по печатати се имајућим образцима, које ће попечитељство внутрени дела сочинити и надежна началничества с таквима снабдети.

12.

За извршење званичне дужности на панађуру, примат'ће употребљени на то чиновници и остали служитељи надлежне дијурне, а имено:

- а) Комисар панађура на дан по два талира;
- б) Чиновник за руководство канцеларије и држање преднаведени протокола и издавање тескера на продату стоку по један талир;
- в) Примирителни судија и помоћник преднаведеном управитељу канцеларије и кметова сваки по један талир;
- г) Телад, пандури, патролције и остали служитељи сваки по цванцик и пол на дан;
- д) А солдати гарнизона по један цванцик на дан.

13.

Да би се преднаведене дијурне и остали трошкови накнадили, плаћат'ће на подзу обштине, у којој је панађур, сви продавци следејуће таксе:

1. За сваког коња или говече од године старије по 2 гроша чаршијска.
2. За магаре без разлике старости по 1 грош.
3. За свако ждребе или теле до 1 године старо по 20 пара чаршијски.
4. За свако свинче од године старо по 20 пара чаршијски.
5. За козе или овце, за сваког брера по 5 пара чаршијски.
6. За свако јаре или јагње по 3 паре.
7. За сваку кобилу без разлике, биле ове општинске или приватни лица; тако исто и за сваку колибу или чадор, које би трговци сами разапели, у којој се дућанска роба или материјалски еспап продаје, осим кирије за бину, плаћат'ће трговци.

на дућане прве класе 30 гроша.

— — друге — 20 —

— — треће — 10 —

8. Они, који ни у колиби ни у чадору, по на пољу са еспапом стоје, и место су заузели, плаћат'ће на исто заузето место 5 гроша.

9. Који је на коли довезао какав производ на продаје, плаћат'ће на кола 1 грош.

10. Који на коњу донесе товара на продају, платит'ће на њега 20 пара.

11. За сваку колибу или чадор занатлија, у којима продају они еспап свога руководјелија, такође осим кирије по 5 гроша чаршијски.

12. На меане прве класе плаћаће се по 20 гроша.	
— — друге — — — — 15 —	
— — треће — — — — 10 —	
А који би с кола крчијо вино али рабију — 5 —	

13. Што од ови прихода по исплићењу дијурне и остали трошкова претече, припада општини, у којој се панађур држи.

14. Општине, у којима се панађур држи, а тако исто и приватна лица, имају право, за механиције и дућаније зграде и остала за удобност на панађур долазећим лицама служећа зданија с дозволењем окружног началничества на панађуришта подићи, и на ова кирију на своју ползу од трговаца на панађур долазећи узимати.

У Београду 13. Јулија 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕОКОГ :

*Књаж. Представник, Попештељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петкријевић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Срског,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић. с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Устројеније општина.

Нам. № 440.

С. № 1024.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛО ЈЕ И ОПРЕДЕЉУЈЕ :

УСТРОЈЕНИЈЕ ОПШТИНА.

1.

По пређе постојавшем обичају, на који се и устав земаљски хатишерифом султанским около половине шевала 1254. (од 10—12. децембра 1838) народу српском дарованим у чл. 61. позива, србија је састављена из 17 окружја, и свако окружје садржава у себи по неколико срезова, који су опет састављени из више села и општина.

2.

Општине ове по разлицију своје деле се на 3 класе, тако да у прву класу спада за сад само Београд у другу окружне и остале вароши, а у трећу све општине селске.

3.

Све се општине сматрају као једно морално тело, и као таково имају и уживају права и дужности по определењу закона без сваке разлике. Само састав внутрени по разлицију власа и величине према снаги, могућству и пространству дела своји, добијају различан. Тако :

I. Општина прве класе — Београд.

4.

Као што све општине по сили устава добијају своје примирителне судове, тако ће и општина вароши београдске имати свој примирителни суд, којег ће определење оно исто бити, као и остали примирителни судова, с тим додатком, што ће према пространству места и множини дела персонал умножити, и ради точнијега одржавања дужности расположење и поде-

леће учинити се, између дела по струци судској с административном, и дела по струци полицајној.

5.

За дела по струци судској опредељује се један председатељ, и три члана, један писар и два практиканта, осим мужнога числа пандура, и ово ће се звати београдски суд примирителни, у којег ће круг дјелатности спадати:

а) Судити житељима београдским у предмету до 100 гр. вредности.

б) Судити у предмету и преко 100 гроша, ако страхе терајуће се својевољно подвргну се, које може бити осим остали и у свима парницама по дели трговине, и разни еснафа, као и кирије кућевне и разне закупине, и остали пијачарски или чаршијски теранција.

в) Пресуде своје прописаним начином у извршење доводити, ако се не би која страна за три дана изјаснила, да је незадовољна, и да жели суду окружном предстати.

г) Судити представницима у мањој кривици, ако казни не превазилази затвор од . . дана или 10 удараца штапова; у противном пак случају на суд окружни оправљати.

6.

Овај суд односит'ће се суду окружном, и од њега ће настављења, у случају потребе, поискивати, и по њима се управљати.

7.

По струци полицајној исти председатељ суда примирителног бит'ће управитељ вароши, коме ће се ради точнога отправљења дужности дати два полицаја, један писар и један практикант, а толико кварталника, на колико части варош раздељена буде, и довољно число пандура. Цело пак тело, вако по струци судској, тако и полицајној, зват'ће се управитељство вароши београдске.

8.

У круг дјелатности управитеља са својим персоналом спада ће сва дела по струци полицајној, која у срезови срезним начелницима припадају, извршивати, као у смотрењу обдржавања јавног мара и поредка, опште и јединствене безбедности, општег здравља, чистоте, страни и домаћи слугу и њива поредка, свитница и т. д. И у одправљању дужности своји придржават'ће се у споразумљењу са начелником окружним и ондосит'ће се по различности дела непосредствено

надлежним попечитељима, и од њи ће налоге и настављења примати.

Ј.

Кад овај управитељ, као председатељ суда примирителног, не може присуствовати у истому суду, онда ће његово место у суду заступити најстарији од остала три члена.

10.

Осим тога општини даје се право из своје средине избрати 32 лица, која за најчистија, најразумнија, најправдољубивија и најродољубивија судила буде. из свију класа местни житеља, који ће се као заступници општине називати општинари.

11.

Општинари ће бити бесплатни, и они ће за чест и отличје општини служити и њу заступати, свим осталим пак чиновницима и служитељима одредит'ће се пристојна плата, која ће им се из општинске касе давати.

12.

Осим чиновника и служитеља управитељства вароши београдске плаћат'ће се из општинске касе управитељи нормалних школа, доктору општинском, бабаца и осталима општини служећим, као и све оно, што се за потребу општине, за пољзу њену или украшење набављало и градило буде.

13.

Дела, која се целе општине, њене ползе или штете тичу, пада буду, свагда ће се са согласијем општине, у лицу општинара, предузимати и окончавати. Овамо припадсји одређивање плате за чиновнике и служитеље општинске, предложена за умножење или умалење чиновника, совјетовање и закључење ради набављања какове ствари за потребу или украшење општине, подизање нужни зданија, нови заведења, продаја куповина, давање под закуп општински добара, опредељење издавања новаца из општинске касе, прегледање данка, приреза, и тима подобна.

14.

Кад се овакова важнија целе општине и њене ползе тичућа се дела, предузимала буду. онда ће се сазвати на сбор

сви општинари. У мадоважним пословима доста ће бити и једну четврту част општинара сазивати. Но за решење каквога му драго предмета довољно је число, како преко половине пређе.

II. Општине друге класе, т. ј. околне и друге вароши.

15.

Општине друге класе имаће такођер свој суд примири-телни, који ће се састојати из једног главног кмета, као председатеља, два члена, као кметовска помоћника, који ће у исто време и дужности кварталника испуњавати, једнога писара, и два пандура.

16.

Круг дејателности овога суда односи се у скупи на све оне предмете, који су код управитељства београдског мало више избројани, и то како по струци судејској, тако и полицајној.

17.

Главни кмет са својим персоналом по струци судејској односиће се суду околне; у осталом пак обраћаће се на началничество околно, ако у месту буде, ако ли не, онда надлежном срезком началнику.

18.

Сва дела, која се овде свршивала буду, заводиће се у протокол.

19.

Свака општина ове класе изабраће из своје средине од 8—16 општинара по мањој или већој величини најчестнији, најразумнији и најправдољубивији људи, који ће се при важнима деле општине и њене ползе касајућима се делима у име општине сазивати.

20.

Целом персоналу овоме, осим општинара, одредиће ће се соразмерна плата, која ће се из општинске касе плаћати.

21.

Такођер и све остале општинске потребе, учитељ, бабица, нуждна зданица и т. д. подмириваће се из касе општинске.

III. Општине треће класе

22.

Свака ова општина имаће свој примирителни су, састављен из једног главног кмета, два помоћника и једног бировца.

23.

Овај примирителни суд по части судечној односиће се суду окружном, а у осталим дужностима стајаће под наложима срезкога началника, од кога ће упутсованија и заповести примати по којима ће се управљати.

24.

Кад се што код главнога кмета предузимало и решавало буде, што се целе општине и њене ползе тиче, као што је нарочито разрезивање данка и приреза, то ће се по досадашњем обичају потребно число кућни старешина из општине сазивати. Тако исто кад би кога на затвор или телесну казну до дозвољенога степена примирителни суд осудити имао, призваће неколицину врстни сељака, који ће у исто време при извршењу пресуде у помоћи бити.

25.

У случају, кад се више села договоре, да једну општину саставе, и један примирителни суд осудити имају, онда ће главни кмет изабрати из оног села, где место суду одреде, а помоћници изабраће се из осталих села.

26.

Како кмет, тако и помоћници, сваки ће у своме селу све добивене налоге и уредбе изврживати, и данак и прирез купити, Али за распре или кривице, које се ком селу догоде, скупљаће се сви у опредјелено време у место суда примирителног, на ће сви скупа пресуђивати.

27.

Кад би два села једну општину састављала, онда ће се у већем селу изабрати кмет и један помоћник, а у мањем само један помоћник.

28.

У општинама, које су састављене из више села, зато што је из једног села кмет, а из други помоћници, плаћаће се и помоћници од њених села, почем и они као и кмет сваки у свом селу све уредбе и дужности кметовске извршују.

29.

Што се тиче примирителни судова у овом устројенију општина напоменути, они се упућују на привремено устројеније исти судова од попечитељства правосудија под 17. Јунија 1839 издано, где су њинов круг дејателности, њинов састав и дужности обширније, ради тачнога набљудавања, које се и овде налаже, изложени.

У Београду, 13. Јулија 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Уредба о сечењу шума.

Нам. № 561.

С. № 1098.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА.

Да би се безштедно и безразложно сјечење горе по целом отечеству нашем предупредило, и сваком границе предположиле, како му у сјечењу ове поступати ваља, да се шуме, као општенародно и општеполезно добро, не би утамаљивале, по напротив тог, сходним и умјереним употребленијем подизале, и свагда у добром стању обдржале, опредјелујемо следејућа правила :

1.

За потребу огрева слободно је само лежеће кладае и неродну гору сећи ; а где ове нема, онде да се разређивање у честата дозволи.

2.

Дрва за грађу сећи ће се само у честата, но и то не се реда, но овде и онде, како би се учестани грмови разделили и тим боље шума подизала и напредовала.

3.

Прошће и врљике сећи ће се као и дрва за огрев, само од лежећи клада и неродне горе.

4.

У оним местима, где нема ни клада, ни неродне горе, ни честе, сећи ће се :

а) За огрев, прошће и врљике само грмови они, који су се почели сушити, и који више жиром нероде, а

б) За грађу, и то кад је неопходимо нуждно, стојећи грмови, и то с највећом штедњом, и онолико само, колико коме дозвољено буде.

5.

У оваковим местима, где је гора редка; и где се и нуждним само употребленијем лако утаманити може, нужно је, да се настоји, да се млади шумари подижу, и ови нипошто недирају како би по времену од ње опет гору имали, и тим трошећа се одрастна гора надокнађавала.

6.

Дрва за огрев, прошће и врлике, која ће се, као што је напред казано, сећи само од клада и неродне гора, или где ове није, од грмова, који су се сушити почели, и који жиrom више нероде, сећи ће се без дозвољенија надлежне власти; но

7.

Дрва, која се за разну јапију од родне горе у честама, или иначе од грмова секу, ова се без дозвољенија надлежне власти сећи забрањују, и зато ће се сваки онај, коме је нужна гора за јапију, морати најпре код своје власти пријавити, и на то објавленије изискати.

8.

Ова објавленија издаваће срезки началници сваки у своје срезу и то под нумерама, која ће уредно у особени протокол уводити, и од сваког по досадашњем обичају таксу, док се нова неопреде, на објавленије по 1 грош чаршиски наплаћиваће, и од тог точан рачун водити.

9.

Они ће дужни бити с истим објавленијама упућивати људе на надлежне кметове, који ће се по њиним заповестима водити имати. За неизвршеније ови заповести одговарати кметови.

10.

Онде пак, где је народ ког среза, због оскудности горе у истом, принуђен у другом срезу нужна дрва за јапију сећи, или ако би принуђен био, и у друго окружије тога ради ићи, у таквим случајима сваки мораће се најпре код свог среског началника пријавити, и писмо од овог на окружнот началника добити, који ће га, ако ће у другом срезу окружија истог грађу сећи, на надлежног среског началника, ако ли ће у другом окружију грађу сећи, на началника истог окружија с писмом упутити.

11.

При издавању ови објавленија дужан је сваки срески началник на то добро мотрити, да дозволеније даје само на оним местима сећи гору, где је, као што је предписано, мало има, где је шума честа и потребује разређивања.

12.

Где би нужда била листнике сећи, то да се допусти, но тако, да непресецају грмове, но да подкресавају само.

13.

Сваки онај, био он кому драго, који се усуди без дозволе нија надлежне власти у ком било случају, родну гору сећи, подлежати ће одговору и каштити, по соразмјерију почињене штете.

14.

Поред родне горе, забрањује се и гора липоња сећи.

15.

За точно извршеније предстојеће уредбе одговору подлежати ће сваки началник срески за свој срез, а началник окружни за цело окружије.

16.

И кметови сваког опшества треба да обратe вниманије своје на то, да се уредба ова у целости храни, и да сваки на своје сељане добро мотри, да ко границу предстојеће уредбе непређе, и у противном случају свакога нарушитеља заповести ове надлежном свом среском началнику представља.

У Београду 22. Јулија 1839.

НАМЕСТНИЦИ КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈАНСТВА :

*Књажески Представник, Попечит. Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета, Књаж. Среског
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Шеришић, с. р.

*За г. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,*
Стојан Симић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,
Стеван Марковић, с. р.

XIII.

Законом за повраћај земаља.

Нам. № 627.

С. № 1192.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА.

Будући да су се од времена обнародованог Устава националног, којим се Срби у својим добрани обезбеђавају, многе тербе поради земаља против садашњи притјажатеља код судова од разни времена и из разни основа на повраћај појавиле: зато да би како судови по правди судити, тако и тужитељи са основном законим своју праву тражити могли, а и правични притјажатељи у своје добру безбједни остајали, издајемо следећуће у том призрењу законо определеније како судовима, тако и житељима Србије:

1.

Сваки Србин има право своју земљу, засађену или не засађену, путем правце на суду тражити. И судови дужни су такове тужбе примати, ствар извиђати, и обе стране преслушавши, пресуду по правди изрицати.

2.

Сваки садашњи притјажатељ какове земље сматрати се мора као прави и савршени господар, нити се без суда и пресуде судске лишити такове може. Који мисли да на ову или ону земљу јаче право од садашњег притјажатеља за себе има, мора суду своју тужбу предати, доказатељствима подкрепити, па пресуду очекивати, и по њој се владати. Сам себи судија бити, и у силу без суда себе намиривати, да се под строгим одговором нико не усуди.

3.

Како год што никакав закон нема силе повратне, нити се по њему пређашња дела и права мерити могу: тако се и при овима тербама на повраћај земаља она права и одношења у призрење узети морају, која су онда сушествовала, кад се случај парнични догодио. И тако:

4.

Што је год до почетка године 1816., кад је друга у Србији судија била, учињено или пресуђено, оно се сад судити не може и сматрати се мора као застарело; нити се тужба таква уважити, нити тужитељ у прво стање поставити може.

5.

До године 1833. 26. Окт. кад је Ферман Царски, месеца Редепа 1249. (1833), силу своју за Србију получио, којим су границе Србије опредељене, данак пресечен, и свеза спајска у Србији предстала, само се они за праве сајбије прави земаља држати могу, који су тапџама обезбеђени били; сви остали били су само прости притјажатељи и уживаоци, почем су земље стајале под спајном или мукадом и еминџком, који су прави и савршени господари били.

6.

Од године 1833, 26. Окт. кад је свеза спајска у Србији престала, постали су сви Срби праве сајбије своји земаља и изравнали су се са онима, који тапџе на земље имају. И зато како је који онда што притежавао, и где се који у оно време затекао, онако је оно постало његова сопственост, која је морала бити невредима, нити се правично без редовног изследовања и суда одузети могла. И ово се право простире и на синоре сеоске и општинске; зато се они синори као закони и основни сматрају, који су се у оно време (1833 год. Окт.) затекли.

7.

Притјажаније земаља до год. 1833 26. Окт. било је променително и правом свезе спајске опредељавано, и с једног на друго пренашано. Зато основ старијега притјажанија, од год. 1816 до 1833, ако би који тужитељ наводио, неће се на суду уважити, нити ће се таква земља, била код староседеоца или населеника, тужитељу као пређашњем притјажателу безусловно повратити моћи.

8.

У случајима од године 1833. Окт. 26 овамо мора се старије притјажаније уважити, по томе, што је таково од онда добило силу тапџе, на коју сваки притјажател право има.

9.

Тапџа тужитељева против садашњег притјажатела уважити се мора на суду од године 1816 овамо.

10.

У шест одтргнути и повраћени окружија како тапије тако и старије правично притјажаније против садашњи притјажатела уважиће се на суду само у случајима од год. 1833 26. Окт. кад су иста окружија присоједињена.

11.

У којима је предметима парничним од год. 1816, а у повраћеним окружијама од год. 1833 терба на суду већ била, и пресуда изречена и у извршеније доведена, оно је стално и непремено, нити се порицати и на ново судиен може; осим догађаја јавне и очевидне неправде и насила под видом суда, кад би тужител доказао, да је који властник или судија такову земљу сам заузео и на своју ползу употребно; јер никакав властелин ни судија, ни кмет ни капетан нит икакав старешина, нити је могао нити може сам себи и за себе судити, а јошт мење без пресуде силом власти што заузети и себи присвојити; или кад тужител нова основна доказателства покаже, која пре на суду били нису, нити му је могуће било такова предложити. Овакови случаји да се на суду уваже, и тужитељ да се у прво стане постави.

12.

Догађало се случајева, да је сироче после очине смрти заоставше, или за матером у другу кућу, или у најам одлазило, а његова баштина остала, те су је други или староседеоци или населеници заузели; зато ако би се таково сироче, нигди друге баштине недобивши, на своју отевину повратити хотело, то сама човечност изискује и налаже, да се такова тужба уважи, и оно ако је пунолетно, да се намири, ако ли је малолетно, да се судејски обезбеди, или повраћајем исте баштине, ако то без уштрба и замешателства бити може, или подобном накнадом у другој земљи состојећом се. И овакови случаји пре извршенија свагда да се има поднети попечителству правосудија на расмосреније и правично расположеније.

13.

Тужбе и доказателства у предпоменутих догађајима поради чисти земаља, као њива и ливада, уважиће се без услова и повратиће се као што леже.

14.

Тужба поради воћнака уважиће се равно као и поради њива и ливада, ако повраћају тапија за основ служи; у другим случајима уважиће се онда, ако садашњи притјажател није га

преко половине умножио и приновио, или онде се са кућом и стајама наместио; у ком случају добија тужител равномерну накнаду с тим, што ће му садашњи притјажател дужан бити, затечена дрва по процени судејској исплатити, задржавајући воћњак као своју сопственост; као што у противном случају, ако предреченим начином умножен није, враћа се тужитељу, који ће садашњем притјажателу приновљено исплатити морати.

15.

Тужба поради винограда остављеног уважиће се, ако није седам година прошло, од како је исти виноград остављен, којим временом садашњи притјажател против тужбе на суду себе заштитити, и као застарелост позвати се може, по томе, што би такви остављени виноград без радње упарложити се и пропасти морао.

16.

Што се тиче осталог амања, као кућа, воденица, дућана, зграда, стоке, робе, новца и остали ствари и права, то ће се по праву сопствености као и добра тапијом обезбеђена обичним путем судејским тражити, излеђивати и уважити.

17.

На послерад, што се само по себи разумева, приметити ваља да онај, који је што својеволно коме поклонно, за дуг или иначе уступно, продао, у промену дао или иначе правичним начином на другога пренео, не може натраг искати ни повратити, нити ће се таква тужба уважити моћи.

У Београду 28. Јулија 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петркијевић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Српског,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

XIV.

Наставленија за окружне лекаре и физикусе.

Нам. № 875.

С. № 1384.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО.

НАСТАВЛЕНИЈА ЗА ОКРУЖНЕ ЛЕКАРЕ И ФИЗИКУСЕ.

1.

Окружни физикуси морају бити доктори медицине, но за сада по височајшем решенију наместничества кнажаског достојинства под 18. Јулија т. г. В № 561. изданом, у једним окружијама могу бити и магистри хирургије, а како ови, тако и они морају бити дипломирати. Ове своје дипломе подносиће они попечитељству внутрени дела. које ће исте видимирати и од њи заклетве узимати.

2.

Они ће зависити непосредствено од окружни началничества, на који се званично и односити имају; но у чрезвичајним случајевима, могу се непосредствено и на попечитељство внутрени дела односити.

3.

Морају знати српски језик и то у почетку барем толико, да болестника без толмача испитати и нужно му наставленије дати могу. Своје протоколе, рапорте и мненија лекарска, до истеченија две године, од времена почетка службе, док српски писати не научи, могу латинским, или пак немачким језиком водити.

4.

Окружни лекари воопште треба да су праведни, истинити, непоодмитими, тајне чувајући, трезвени, трудољубиви, у дужности својој искусни, у владању смирени и у обхожденију пријатни.

5.

Окружни физикуси дужни су обитавити у местима, где се окружно началничество и суд налази.

6.

Од места, где обитава, не сме се никуд удалити, док о томе надлежном началничеству не јави, куда и каковим послом ићи намерава.

7.

Окружног физикуса најглавнија је дужност, старати се о стану општег здравља у месту где обитава, какогод и у надлежном окружију. А да би ову дужност испунити могао, нуждно му је:

8.

Трудити се познати начин живљења, обичаје, једа и пића онога народа с којим живи; куће, положеније места, промену воздуха, ношиво људи, начина и сујеверија око болестника, око трудни и рађајући жена, при сарањивану, при воспитанију деце и пр. Ако се све ово постара сазнати, то ће му лакше бити све шкодљиве ствари уклонити.

9.

У свакој прилици, где ову улучи, треба физикус народ да поучава о правилама, како му живот и здравље сачувати ваља, како треба поступати са утопљенима, за повратити им живот, с удавленима, громом ударннима, ђумуром угушенима и прочаја.

10.

У месту где пребива, треба сам собом да надгледа, да се ни једно мртво тело не сарани донде, док се не увери, да је совршено мртво. Ово се у селима преко други може учинити које ће се доцније определити. Воопште пак настајати ваља властима и докторима, колико је могуће, децим начином, да се обичаји заведе: да се мртваца топрв по истеченију 24 сата сараву.

11.

Све оно, што види, да је здрављу човечијем шкољиво, и што би уклонити ваљало, треба физикус да јавља надлежном началничеству, као што су: смрдљиве баре, близу кућа у варошима и селима наодећесе, нечисте касапнице, близу кућа намештенс, бацање ђубрета и мрчина по сокацима, сарањивање мртваца близу кућа, копане плитки гробова, продајине незредог воћа, нездравог меса, квареног или поквареног вина, брашна, кафе и т. д., продајане отровни ствари по дућанима, лечене од баба и други невештака.

12.

У месту, где има апотека, не дозвољава се физикусу своје лекове болним издавати, но где ове нема, ту је он сам дужан о своме трошку малу апотеку држати, од које, кад год попечителство заштите, дужан је инвентар издати. У таксирању лекова дужан је држати астријске таксе (докле се ниша не установи) с добитком 20/100, где апотека има, онде исте подлеже визитацији физикуса, осим Београда, где ће се осим окружног физикуса, још неколико лица за ту визитацију попечитељством внутрени дела, одредити.

13.

Остали доктори, апотекари и бабице, који се у окружију налазе, подпадају надзиранију окружног физикуса. Који се пак у окружија населити желе, морају такови најпре своје дипломе окружном физикусу поднети, који ће исте по томе видимирати, да слободно по окружију могу лечење упражавати. Бабицама овдашњим, које су пре порађајима искусне, да се не забранује порађајућим се женама у помоћи бити.

14.

Окружном физикусу припада такође надзираније над лековитим водама, над апсанама, у колико се то здравља тиче, (т. ј. дужан је кад икад гледати апсане, јесу ли чисте, отворају ли се често, да кроз њи воздух пролази и да нису препуњене.)

15.

Кад се где у окружију какова епидемическа (редња) болест појави, то је окружни физикус, по заповести окружног началничества, дужан у место болести изаћи, следство исте дознати, средства противу ње назначити и употребити, и докле са год болест не угуши, дужан је на месту остати. За време трајуће болести, дужан је сваки 8 дана рапорт началничеству пошиљати, а по свршетку болести, главни рапорт опет истоме началничеству предавати.

16.

При појавленију марвене болести, исто је тако дужан чинити, као што у предвидућем §. 15 гласи.

17.

Каламљење крављи богиња, дужан је физикус извршивати по правилима под ^{Нам. № 350.} _{Сов. № 977.} изданима.

18.

Ако би суд, или конзисторија преко началничества какова свидјетелства, мјенија или сведочанства од физикеуса потребовала : то физикус по заповести началничества, дужан је непристрасно своје свидјетелство, мјеније или сведочанство дати, у распрама брачним, рањеним, бијеним, уојњеним, отрованим, нагло умрлим. болест кријућим или на себе лажљиво навлаћеним и прочим подобним случајевима. Где је нужно, мора и секцирања тела предузети. Но сам по себи не сме лекар овакове ствари предузимати.

19.

Док довољно лекара, који се само лекарском практиком занимају, не буде, дужан је окружни физикус у месту пребивања свога, болне нагледати и лечити и то без разлике стања и имања. Могућан дужан је за сваку визиту платити 29 кр. у сребру, а сиромаша дужан је бадава посјетити, но лекове није му дужан бадава дати. — У село болесницима није дужан без знања началничества изићи.

20.

Сваки 15 дана дужан је физикус о стању здравља началничеству рапортирати, ако епидемије (редђе) нема, а ако ове има, то је онда дужан сваки 8 дана рапортирати. Осим ови рапорта, дужан је свака три месеца један рапорт о стању здравља началничеству предавати, које ће дужно бити, исти поштом поштом унутрењи дела шиљати. Исти овај рапорт садржаваће болести, које су се догађале, извоничајне промене времена, природе редкости, а при свршетку године даће такође један главни рапорт истог садржанија, као тримесечни.

21.

Ако у месту не би војеног лекара било, то је окружни физикус дужан рекруте визитирати, болестне војнике лечити, и ови лекови њему ће се правителством исплатити.

22.

Окружни физикус код своје куће дужан је држати деловодни протокол, у који ће по нумери уводити на њега долазеће налоге, дан и годину, кратко содржаније и извршеније истога.

23.

Окружни лекари не имају се мешати ни у каква политическа дела, имајући довољно посла занимати се у својим лекарским дужностима.

У Београду 21. Августа 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

Књажевски Представник, Попечитељ Иностранних Дела, Кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

За г. Председатеља, Вицепредседатељ Савета,

Стојан Симић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Уредба за светковање недеље и празника.

Нам. № 1030.

С. № 1493.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА.

Поводом тим, што народ наш воопште свету недељу, а и где које годишње заповедне господске празнике, са свим одређенију и вољи божијој противно проводи, које тиме, што у те дане по варошима и касабама чаршију отвара и јавни пазар држи, које пак тиме, што по неким местима пољске тежачке послове предузима и одправља; и тако у место, што би те свете дане по закону светковао, а он их противу закона обезсвећује и безчести: то да би у народу нашем једанпут за свагда дојакошње противо-законо светковање свете недеље и празника, као вољи божијој противно, престало, а у место тога право, законо, вољи божијој угодно и сходно светковање свете недеље и празника воспоставило и увело се, нашда смо се побуђени на представленије врховне духовне власти следећу уредбу издати.

1.

Запеда се и налаже свакому Србину воопште, и по имену свакому домаћину у отечеству нашем како варошанину тако и селаку, да свету недељу и остале господске заповедне празнике, на славу божију празнује и светкује, које се у том состоји, да људи у такве приљезно у цркву иду, ту да се Богу моле, и да му на свакидашним неговим благодејанијама благодаре, а напротив тога, да од сваког воопште рада престану и одпочину.

2.

Забранује се свакоме Србину у свету недељу или на господски заповедни празник пољске тежачке послове предузимати и радити, и то се забранује, да речене послове, ни домаћин сам, нити преко чељади своји, нити пак преко надничара, или мобом сме предузимати.

3.

Забранује се у свету недељу, како по варошима, тако и по варошицама и по малим касабама, чаршију отворати, и јавни пазар држити.

4.

Забранује се сваком трговцу, и сваком кога му драго заната мајстору, како по већим варошима, тако и по варошицама и малим касабама, у свету недељу или на заповедне господске празнике пазарити, и дућан свој отворати ни пре ни после подне. (Само бакалнице могу после совршене свете литургије, то не са чаршије, већ изнутра у авлији бити отворене.)

5.

Забранује се у свету недељу довозити на коли у варош или икуда дрва, грађу, брашно ил' друго што на пазар.

6.

Забранује се онима, који меане и кафане држе, такове у свету недељу или заповедне господске празднике отворати пре него што се божаствена света литургија у цркви сврши.

7.

Будући се пак овом уредбом укида пазар у свету недељу, то да би сваки Србин своје кућевне потребе, које је дојако с пијаце набављао, или на пијаци продавао, и одјако с пијаце набављати или на пијаци продати могао: то се овом уредбом за сваку варош и место, где је обичај дајако био, пијацу у недељу држати, опредељује шести дан сваке недеље т. ј. субота, а за варош Београд поред суботе опредељује се и вторник, у која ће се ова два дана пијаца и пазар држати. Но кад би се догодиле, да у теченију године господски какав праздник у суботу или вторник падне, онда да пијаца буде један дан пре.

8.

Ова уредба разумева се и за панађуре, који су уредбом правитељством определени, т. ј. да и панађури немогу бити нити у свету недељу, нити пак на заповедне годишње празнике, но у дане послујуће. Тако на пример, ако и стоји у поменитој уредби, да ће се панађури држати о Цветима, о Спасову дне, о светој Тројици, о Преображенију, о Великој и Малој госпођи, и т. д. опет зато по сили предстојеће ове уредбе разумева се, да ће се баш у те дане панађур започињати, но у први дан после уреченог праздника.

Да би сваки Србин у отачеству нашем знао, који су то годишњи заповедни праздници, у које исто тако, као и у свету недељу неможе бити ни пијаца ни панађур, они ће у календару нашем с црвени слови напечатани бити, а и свештенство ће свагда напред такове у цркви народу обављивати.

10.

Уредба ова имаће силу своју од наступајућег Митрова дне тек. 1839 године, од кога дана нико се изговором незнања ове уредбе извинути неће моћи.

У Београду 12 Септембра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Почетитељ Иностранних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*За г. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Српског
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јевреј Обреновић, с. р.

Члан Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

У преизјатствију Главног Секретара Савета,

Мојсило Гавриловић, с. р.

XVI.

Уредба за зајам из правителствене касе.

Нам. № 438.

С. № 1067.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА.

Желећи отечество наше у цветуће стане довести, и отечественике у свакој полезној радњи, нужднима заведенијама, трговини и промишлености подпомоћи, определили смо, да се из правителствене касе новци у зајам под умерени интерес од 6% свакоме ономе дати могу, који би довољну сигурност у непокретнима добрима или у јемству по уредби показао, прописујући за то следујући начин:

1.

Који год жели из прарителствене касе узети новала у зајам треба да има довољну прописану сигурност у непокретнима својима добрима, или да стави јемце поуздане са прописаном сигурностију у непокретнима добрима.

2.

Он ће се са прошенијем својим обратити на попечитељство финансије, где ваља да прикључи доказателства сигурности довољне, какова се изискује за зајам.

3.

Тога ради мораће проценити сва своја добра непокретна посредством вештака код надлежнога суда.

4.

Што је већма изложено промени у губитку, оно има мању сигурност за зајам; тако у земљама, као њивама, ливадама, воћњаку сигурност је највећа; они ће се проценити, пошто се продати могу, и на њи ће се две трећине вредности давати у зајам.

5.

Куће зидане и виногради са половином вредности имају довољну сигурност.

6.

Куће дрвене немогу сигурности имати, но само се вредност земље у призрењо узима.

7.

Поред овакове процоне добара непокретни приложиће прошитељ и сведочанство надлежнога суда, је ли таково добро његова сопственост или не, и има ли већ какова дуга интабулиранога на њему, и да нема који други какова права на речено добро.

8.

И ако известно није, је ли таково добро његова сопственост, или ако довољнога добра нема, мораће два јемца честна и као имућа позната човека ставити, који ће сведочити, да је оно добро његово, и ако дуг исплатити у стању неби био, да они са својим имањем добри стоје. Ово ће јемство престати и дићи се моћи, ако би доцније дужник довољну прописану сигурност показао.

9.

И на такову довољну сигурност даваће се из правителствене касе под интерес по 6% на облигацију, који ће исти дужник подписати, или крстом означити, и на свом надажном суду, да је његова, признати, и интабулирати дати, где ће од суда сад за онда и пресуда изрећи се, да у случају, ако на уречено време платијо неби, правителствена каса наплатити се може.

10.

Дужник касе привителствене дужан ће бити интерес припадајући сваки 6 месеци о свом трошку у касу правителствену доносити, где ће квиту на то примити.

11.

Капитали правителствене касе даваће се у зајам на одређено време, за које ће код дужника остати, нити ће каса правителствена права имати пре термина натраг искати. Но дужник ако му подза његова изискивала буде, моћи ће и пре положити, само ће дужан бити за 6 месеци напред одказати капитал.

12.

Сваки дужник дужан ће бити на одређени термин капитал натраг вратити. У случају ако би дужник преко термина и дуже капитал задржати зажелио, мораће благовремено од финансије саизводеће на то изискати, које ће при мањима капиталима до 1000 дуката 6 месеци напред чинити, при већима пак од 1000 дуката на једну годину дана напред.

13.

Мање од 50 дуката неће се давати под интерес из правитељствене касе.

У Београду 12. Септембра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књажевски Представник, Попечитељ Иностранних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*За г. Председатеља,
Више-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

*Председатељ Савета, Генерал
Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Нершић, с. р.

У преизјатствију Главног Секретара Савета,

Мојсило Гавриловић, с. р.

Уредба за општинске приходе.

Нам. № 1159.

С. № 1595.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА СА СОГЛАСИЈЕМ СОВЕТА.

Како смо отечество наше благотворним уставом националним утврђено, и правом основним ограђено, те свакога Србина живот, чест, имање, ову светињу човечества обезбеђену видели, и тако од првога труда и главнога настојавања душом данули: одма смо обратили очи наше на то, како да отечество наше процвета, и све то к већем благостојанију подигне се. Између осталих способа држали смо, да ће отечество наше у срећи и благостојанију тек онда напредовати моћи, кад поједине општине како варошке тако и селске цветале буду. И знајући да то без довољних средстава бити неможе, судили смо за благо отечества, неке приходе општинама уступити, одкуда би своје општинске потребе подмиривати, и општеполезна потребна заведенија подизати могле. Да би се пак од ови општински приходи желајемо коначно, свима општинама како варошњима тако сеоскима следејуће владање у том приренију опредјељујемо и налажемо:

1.

Свака општина дужна је точно и верно приходима својима руковати, и њи само у општинску ползу употребљавати, а о приходу и расходу точан рачун водити.

2.

Све што од прихода долазило буде, остављаће се у једну касу, која ће се држати у суду примерителном под два кључа, од који један ће бити код председатеља, а други код једног помоћника.

3.

Приходи ови долазиће од они благодјејанија, које је правителство на ползу општинску општинама уступило: као од касапница, кантара, механа, дућана панађура, жиropaђе и тиме подобни.

4.

У случају веће потребе, које се од речени прихода подмирити неби могле, дозвољава се општинама и умерени прирез међу собом ударити, који не треба да буде на терет нареду врти да се чини без знања правителства.

5.

Из ови новаца подмириваће се потребе општинске, као плата онима, који општину служе, грађење цркви, школа, кућа судејски, каддрме, моста, чесми и бунара општински и т. д. као и подизање шпитаља и остали општеполезни заведенија за сиромаше и бедне, набављање исправа за гашење пожара и т. д.

6.

Општинске новце са данком смешати, или на подмиривање данка употребити, или међу собом делити и на друго што обратити, забрањује се.

7.

Мање трошкове чиниће општина сама по свом одређенију. За већа предузимања, као здање цркве, зданија школског судејског и тима подобна, мораће свагда преко среског старешине предлагати окружном началнику, који ће подносити централноме правленију, одкуда ће се одобрење очекивати.

8.

Каса општинска и рачуни стојаће под надзиранијеним среског и окружног началника, који ће право имати у свако време касу прегледати, и о точности деловодства уверавати се. Сваке године рачуни ће се закључавати и преко среског и окружног началника попечитељству внутрени депа, одкуда ће се финансији на испит главне контроле давати, пошиљати.

У Београду 12. Септембра 1839.

НАМЕСТНИЦИ КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈАНСТВА :

*Књажески Представник, Попечит. Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета, Књаж. Среског
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

У преизјатствију Главног Секретара Савета,

Мојсило Гавриловић, с. р.

Уредба за интабулацију.

Нам. № 1157.

С. № 1596.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА.

Сматрајући кредит или међусобну веру и сигурност као велику подпору сваке полезне радње, трговине и промишлености, обратилисмо вниманије наше на средства, којима би се у отечеству нашем дугови на непокретна добара интабулирати или прибележити могу.

1.

Сваки, који другом новаца у зајам даје, има право од њега као свога дужника довољну сигурност зактевати, и поверене новце код њега законима средствима обезбедити.

2.

Између осталих средства једно од најглавнији јесте интабулација или записка судејска дуга на непокретна добра дужникова.

3.

Ова интабулација чиниће се код суда онога окружја, у ком се непокретна добра дужникова налазе, на која зајмодавац свој зајам ставити и обезбедити жели.

4.

Интабулација код једног окружја учињена непростире се на непокретна добара дужникова и она, која би он у другом окружју имао. Но на ова се зајмодавац код надлежног суда окружног, где се таква добра налазе, особито интабулирати мора.

5.

Сваки зајмодавац, који има писмено доказателство или документ на какав дуг, може зактевати код надлежног суда.

да се овај у књигу судејску уведе или интабулира. У ком случају такови зајмодавац обратиће се на исти суд, који ће прошњу његову, ако је писмено предата, заједно са документом примити, ако ли је устмено, такову преко секретара у протокол ставити, па у заседанију предузети.

6.

Суд ће у исто време дужника у заседаније позвати, писмени документ дуга му показати, и запитати: је ли она облигација, контракт, или друго какво писмени обвезателство од њега (дужника) подписано, и признаје ли он тај дуг? који ако призна, одма се интабулирати може; ако ли не призна, по изатија против такова документа чинио буде, онда се такови првенства ради само прибележити мора, а дело се исто, као и друга партица судејска са свима доказателствима и с једне и с друге стране изследити мора, има ли речена интабулација места или не?

7.

Ако је писмени документ, дуг чији доказујући, већ преко вог суда потврђен, онда неће нужно бити позивати дужника у суд и њега преслушавати, него ће се одма интабулирати моћи. Само ће се интабулација такова са дужником судејски соопштити морати, да он зна, и ако би и пак изатија какови чинити имао, да за 8 дана суду предложити може.

8.

Документ ће се такови у заседанију прочитати, и после од слова да слова у протокол заседанија увести, и у истом назначити, да се интабулација речена судејски опредељава.

9.

Из протокола заседанија уписаће се иста интабулација у особити протокол интабулационални, који ће скопчан бити са књигом или списком непокретни добара, по форми, који ће се за то судовима прописати.

10.

Кад је дуг овако интабулиран, он је већ скопчан са оним непокретним добром, и лежи на њему као неко бреме тако, да се оделити од њега неможе, докле се год својим путем судејски неизбрише.

41.

Таково добро непокретно ако се и на другога, било продајем или другим начином пренесе, остаје непрестано под

реченим бременом, јемствујући за интабулирани дуг, зато сваки, који какво добро непокретно куповао буде, ваља да се на суду увери, да ли није оно под каквим интабулираним дугом. Извинаваће да за то знао није, неће му помоћи по томе, што су и судови дужни у томе признатију точно известије, и на зактевање писмени извод дати.

12.

На једно непокретно добро може се и више дугова интабулирати; и у том случају онај дуг има првенство, који је раније интабулиран, ма било документ и од позднијега датума, какогод што сваки интабуларани дуг првенство има од свију неинтабулирани дугова, ако би они и од ранијега датума били.

13.

У случају ако би у један дан и у једном заседанију више дугова за интабулацију противу једнога лица јавило се, то онда онај дуг између њи првенство има, који је пре јавлен.

14.

Ради уверења сваки, који дуг интабулирати жели, има право од суда зактевати писмено назначеније дана и часа, кад и под којим је дуг његов јавлен, и је ли пре њега јошт који други дуг ради интабулације поднесен.

15.

Интабулација има донде силу своју, докле се не интабулира, или судејски неиспише, које бива оним истим путем и начином као што и интабулација.

16.

Како зајмодавац соизводи, или дужник довељним доказателством докаже, да је дуг исплатио, таки се исписати, или интабулирати мора. И како год што зајмодавац добива звездочанство судејско поради интабулације, тако и дужник добива признаније поради изинтабулације.

17.

Сваки судија, који би зајмодавца какова поздније интабулиранога на штету ранијега интабуланта намирио, долази под одговор, и навлачина себе време нагнаде.

18.

У случају криде или банкрутства кад би дугови превазишли вредност имања дужникова отвара се стециште (конкурс) свију зајмодаваца ради наплате.

19.

При таквојме стецишту намириће се зајмодавци по реду и првенству дугова тако, да дојакко у обичају, бивша гурема, по којој је соразмерно сваки зајмодавац нешто губио и добијао, са свим престаје.

20.

Којим ће се пак начином стециште зајмодавца отворити, како ће се при том на суду поступати, како дугови распоредити или класифицирати, определиће се особитом уредбом.

21.

При овакојме стецишту зајмодаваца интабулирани дугови имају првенство над свима осталима по старешинству учињене интабулације; осим ствари туђи, који се најпре одлучити морају; трошкова на имање дужниково учињени; осим данка и дајанија; трошкова за погреб, на млађе или слуге домаће; на докторе, лекове и тима подобна.

У Београду, 14. Септембра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

*За г. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

У пренајствацију Главног Секретара Савета,

Мојсило Гавриловић, с. р.

XIX.

УКАЗ

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ВНУТРЕНИ ДЕЛА.

Поводом тим, што многе општине и села са жирородним шумама злоупотребленија чине, не пуштајући у ња нивако или пуштајући по одвећ скупу цену, свиње из села њима сосједни или други, која жира не имају, нашли смо се побуђени, за предупређење злоупотребленија тог следујућа правила са согласијем савета књажевства српског издати.

1.

Свако оно село и општина, које имају жирородни шума, мора под нагоницу у своје шуме примати свиње из сосједни, или по обстојателству и други села, која су у жиру оскудна, у колико се примањем овим не би њима учинило притјесненје у живању њивог жира.

2.

Нарочито окружја и села она, која жира неимају, по самим дужностима човечества, не треба да се искључавају из живања жирородне шуме; ако је пак шума добро жиром родила, и ако се у њој могу свиње поудаљени села жирити, без да се учини притјесненје оному селу, чија је шума, то да се досадашњем обичају и овима поудаљенима селима дозволи, свиње под нагоницу жирити.

3.

Свако село или општина, која жира имају, да од они села, која свиње своје у шумама њивовим жире, наплаћује нагонице од комада по 32 паре чаршијске, а више не, као што је и правитељство при наплаћивању нагонице од сељана понајвише поступало, с трговцима пак на трговину кад се погоде.

4.

Да не би пак које село право количество жира свог за-таввало, и забрањивало другим селима свиње у својој шуми жи-

рити, дужност ће бити среског началника са кметовима села овог, које жира има, извидити и увјерити се, а по роду одредити, колико се комада свиња могу пустити под нагоницу у исту шуму из села сосједини и други, која су жира лишена.

Извршеније и обнародовање указа настојећег препоручјемо попечитељству внутрени дела.

В. № 1542.

У Београду 9. Октомбра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

Књаж. Представник, Попечитељ Инострани Дела, Кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Члан Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Уредба за окружне казначеје.

Нам. № 1842.

С. № 1916.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО.

УРЕДБУ

КАКО ЋЕ СЕ КАЗНАЧЕЈИ ОКРУЖНИ С НОВЦИМА, КОЈИ
СЕ ЊИМА ОД ДАНКА И ОСТАЛИ ПРИХОДА ПРЕДАВАЛИ
БУДУ, РУКОВАТИ.

Да би окружни казначеји могли уредно с новцима, које они како од данка тако и остали прихода примали буду руковати, и о истима у свако доба точан рачун предати, слеђујућа се уредба набљудавања ради издаје.

1.

При примању новаца (које увек у присуствију овога, помоћника началства да буде) дужан је казначеј нарочито на то добро мотрити, да калп новце, и које на меру не изађу, не прима; јер ће се у противном случају, свака таква штета, њему и началнику окружном, под којег надзирањем каса стоји као руководитељима исте, приписати.

2.

Дужан ће бити казначеј свако примање новаца, буди од каквог прихода, одма у протокол записати, са означењем колико је и какви новаца, и у каквом теченију примио, и имено од каквог прихода.

3.

Подобно овом уписивању прихода, дужан ће бити казначеј и сваки расход и издавање, које ће он само по налазима попечитељства финансије у присуствију окружног началника или помоћника началничества чинити имати, у протокол заводити.

4.

Дужан ће бити казначеј са сваки расход (кромје набављења за своју и срезки началника канцеларију потреба) предварително одобрење попечитељства финансије имати.

5.

Забрањује се како казначеју, тако и началнику из новаца окружне касе кому нибуд каква зајма чинити, или кому за рачун плате штогод дати, или себи за исти рачун узети, без одобрења финансије.

6.

Нуждно је да каса, у којој се новци хранили буду, има два затвора, и кључ од једног да буде при казначеју, а други при началнику, или у одсуствију овога при његовом помоћнику без којег једног, или другог, да казначеј сам чесме нити што примати у касу, нити пак издати.

7.

Доносителјима новаца буди каквог прихода, дужан је казначеј уредне квите, началника (или помоћника) и својим подписом снабдевене, и печатом началничества укрепљене издавати. У којим квитама да буде изложено, колико је и какви новаца, сума гроша и пара, (које и словом да се означи) теченије, по којем су новци примљени, и од каквог имено прихода.

8.

Исто тако дужан ће бити казначеј, да новце, који се из касе издавали буду, од они лица, који такве примају, уредне квите, подписима њиним снабдевене изискати; које ће му при предавању рачуна, код финансије за доказатељство истинитог издавања служити; и у овим квитама нужно је поред суме гроша, и словом изложене означити, у каквој су монети новци, и по којем теченију издани, У случају, да онај, који из касе новаца прима, не би писати знао, то је нужно, да и онај, кој овога име на квити напише, своје име већег вероватија ради подпише; а приматељ новаца да поред свога имена печат или крст приложи.

9.

Казначеј дужан ће бити на сваки и најмањи расход канцеларијски уредне конте имати од они лица, од који је што купљено: но у набављању ови потреба, да се и он и началник, подзу народне касе у виду имајући, од сваки излишни трошкова чувају, који им се у финансији нећеду признати.

10.

Казначеја ће дужност бити, све рачуне, протоколе прихода и расхода, квите и конте, и сва акта тицајућа се новаца добро хранити, и уредно држати, јер са неуредност какву у томе подлећи ће одговору,

11.

Да би пак напоследку сваки казначеј знао, по каквој му форми треба рачуне водити, и протоколе држати; то се прилаже овде % образац рачуноводства.

12.

Будући пак, да поредак изискује, да се све квите, које началничества разним лицама при примању какви прихода, и новаца издавада буду, свагда и свуда по једнакој форми пишу и издају, то се прилаже овде % образац, како треба квите да буду написане.

У Београду 27, Октобра 1839.

НАМЕСТНИЦИ КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА:

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностранних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Српског,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

XXI.
Закон војени.

Нам. № 1903.

С. № 1787.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО :

ЗАКОМ ВОЈЕНИ.

Г Л А В А I.

О заклетви.

1.

Законе војене дужни су сви војници без разлике, док су у служби, држати, како су заклетву војничку положили.

2.

При заклетви ће официри од полковника до подпоручика метнути леву руку на евангелије, а десну ће дигнути горе према десном оку, саставивши три крстна прста у висину, а два остала склопивши.

3.

Унтер-официри и прости војници или редови при заклетви дигнути ће десну руку горе, као што је већ речено, пред евангелијем лежећим. И почем заклетву за читајућим при развијеном барјаку изговоре, прекрстивши се, целиваће Свето евангелије.

4.

Заклетва војничка прописује се следејућа :

„Ја (име рекавши) заклињем се Богом свемогућим, да ћу служити отечеству нашем Србији честно и верно: да ћу њему и његовој ползи истинито душом и срцем предан бити; да ћу га чувати и бранити од свакога непријатеља до последње ваши крви: да ћу устав земаљски у сваком случају бранити

бранити и Књазу српском веран и послушан бити, и заповести предпостављени началника и старешина слушати и точно испуњавати, и да се њима никада противити нећу; и да ћу и дању и ноћу, у боју, и на стражама као војник храбро се држати, и од срамоте војску нашу и барјак оставити никада нећу и да ћу свагда законе војене точно набљудавати и добровољно њима покоравати се, и да се с непријатељем отечества никада слагати нећу, и да ћу се свагда онако владати, како правом верном и храбром српском војнику пристоји, како да с чешћу и похвалом живим и славно умрем. — Тако ми Господ Бог помогао!“

Г Л А В А П.

О стражу божијем.

5.

Војници дужни су преко свега бога љубити, почитовати, његовој светој вољи покоравати се, и на њега сву надежду полагаати.

6.

Који би се војник, буди ког чина, усудије или речма или делом светом имену божијем хулу наносити, цркву и веру православну презирати и опорочавати, онај ће под строгу казну подпасти. И онај, који би такову хулу чуо, а својој власти благовремено јавио не би, бит ће као и хулитељ казњен.

7.

Пресветим именов Божијим за лаж и неправду да се нико незаклиње, нити који да се усуди праведну заклетву поступити. Који би се нашао кривоклетвеник или клетвопреступник, онај ће строго, и по мери зли средства проузроковани и најстрожије казњен бити.

8.

У војеном догору служба божија да се точно по уставима прквеним свршује, од које ако официр, буди којег чина, без важна узрока изостави, и на молитви нашао се не би, долази под арест, а прости или редови примит ће обичну казну.

9.

Дође ли официр пијан на молитву, то први и дурги пут да се строго ариштује, а трећи пут да се официрског чина лиши; простији пак ако пијан на молитву дође, да буде први и други пут строго, а трећи пут шибом казњен.

10.

Војници сви у опште дужни су свештенике своје љубити и почитовати. Њима досаде или увреде чинити да се нико неусуди ни делом ни словом, иначе сваки ће преступник бити строго казњен.

11.

Свештеник војени дужан је и делом и словом, и добрим примером прилежавати и старати се о добром поведенију непорочном животу војника. Ако ли се нађе, да је свештеник живота нечастивог и безаконог, и да злим примером својим на соблазан служи, такви ће се предати духовноме суду, да по изследованију и мери кривице достојну казни прима.

12.

У време службе божије у догору крчмари и други продавци ништа да не продају, осим крајне нужде, кад би ч. пр. што за болнога потребно било. Који ово преступи, први и други пут плаћатће сразмерну глобу; а трећи пут лишитће се своје робе на полсу шпитаља.

13.

Војници у догору или гарнизону да се у време службе Божије од сваке сујетне и излишне забаве задржавају, јер ће иначе строго сразмерно казњени бити.

Г Л А В А III.

О чинопочитанију и покорности војеној.

14.

Тачност службе војене на ползу отечества изискује неограничену покорност војника, нижи према вишим чиновима. Зато свагда и свагда, где старији началник или старешина, под којим именован у војеној служби разумева се сваки од ефратјора до полководца, присуствује и уређује, ту се свију млађи старешина власт губи.

15.

Сви војени чиновници дужни су свог началника или старешину љубити и почитовати, и њему у свему, што се службе и поредка војничког тиче, послушни бити; који би се усудио старешину свог непристојним само речма предусретати, ако би то и без повреде чести било, већ је казни достојан, и зато ће

такови пред војеним судом за опроштење молити или по обстојатељствама ариштован или телесно казњен бити.

16

Који би се усудио, свог началника или старешину безчестним речма ружити и његовој чести вред наносити, тај, ако је Официр, лишић ће се свога чина, ако ли је прост војник, биће шибом казњен.

17.

Ако би се који војник своме началнику у служби тако непокоран показао, да се против њега силом оружја ополчи, и на њега нападне, такови као бунтовник да буде стрељан.

18.

Ако би који војник својему ефрајтору, унтер-официру или фелдбељу, кад они по служби што заповедају, покорност и послушаније у самом делу одказао, такови, ако то у немирно време или на кордонској стражи, кад куга свирепствује, учини да се живота лиши, ако ли се непослушност у обично време догоди, да буде шибан.

19.

Заповест од началника по дужности службе издану, сваки да има безусловно испунити. Који из зла срца, или из ината, испунио неби, и к томе с умислом противијо би се, тај ће као бунтовник смртно казњен бити: кад би пак из лењости и глупоси, а не из злобе и с умишленијем чинио, онда, ако је официр, да буде чина свога лишен, а прости шибом казњен.

20.

Началници и старешине дужни су човечно и пристojно са својим подчињенима поступати: који, ако би својим неправедним, безчовечним и свирјеним поступањем повод к нарушењу покорности војничке дали, биће строго, и по важности обстојатељства и следства и најстрожије казњени.

21.

Безчовечно од стране началника поступање, које би повод к непокорности било, не може ни официру ни простоме војнику за оправдање служити. Оно само по важности обстојатељства к одлакшању казни што привети може. Подчинење изскује, да подчињени и саму увреду трпељиво сноси и заповест изврши, имајући право и слободу о учињеној неправди код најближега

началства тужбу поднети, и отуда мирно удовлетвореније очекивати.

22.

Официр дужан је заповест од свога началства примљену точно испунити, и по њој владати се. Само у случају, ако би приметно, да се заповест са обстојателствама неслаже, треба да своме началству благовремено представленије учини, ради промене исте заповести; ако ли пак дело не би отлагања донде трпило, а очевидно би зла сљедствија сљедовати морала, може он, посавоветовавши се са својима најближима чиновима, измену чинити, но свакојако о томе началству своме достаточном извјестије без отлагања да поднесе.

23.

Заповест началства опорочавати, њу у сумњу доводити, и непристојним начином понижавати, да се нико не усуди под строгим одговором.

24.

Где се заповест саме службе по потреби тиче, ту је млађи чином старијега свакога, ако би овај и од друге команде био, дужан слушати, као и самога свога началника.

25.

Они официри, који би се налазили код виши началника у дужности ађутанта, да се при издавању и писању заповести уздржавају од непристојни, оскорбителни, уведителни речи и израженија под строгим одговором.

26.

Војени началници, или вообште сви официри, да се не усуде своје подчињене без важне и основане причине казнити, або не желе зато под строги одговор подпасти,

27.

После вечерње молитве у догору, или у гарнизону, или на кордонској стражи сви војени чиновни дужни су мир и тишину набљудавати. Који би какову ларму дигао побуну учинио, осим у случају нужде и потребе, биће строго и по важности зли сљедствија, која би се отуда породила, и најстрожије казњен.

28.

Сваки, како официр, тако и прости војник, да је готов у свако време на сваку војену службу, и ако је на стражу или

другу војничку дужност који наређен, да неоклева, и неодоци, јер у том случају официр биће строго ариштован а прости телесно казњен.

29.

Стража је душа војске и најглавнија служба у свако време. Зато ако би који, био официр или прост војник, без дозволења свога началника са страже отишао, биће у време немира и на кордонској стражи смртно, а друго време најстрожије казнен.

30.

Који ни војник на својој стражи заспао, или би се опијо тако, да своју службу испунавати не би могао, онај ће, био официр, или прости војник, најстрожије казнен, и у време немирно или на кордонској оштрој стражи по важности зли следствија и самога живота лишен бити.

31.

Ако би се војнику на стражи какова незгодила, или би га болест обузела, или би га заборавили изменути, у том случају ради измене дужан је најближу стражу довикати, и ова ће даље звати, док не дође до главне страже. Ако ли би то чинити пренебрагао, а могао је, да се по важности места и следствија казни; ако ли му то не би могуће било чинити, онда таково обстојателство да се на суду војеном за извиненије уважи.

32.

Официр, који се преда пијанству или у непрестаном неваљалству и безсрамном владању пребива, и због тога и саме дужности своје пренебрегава, или лењиво и невољно одправља, нити на повторене опомене началства свога икакве знаке поправленија даје такови да се као непотребан из службе одпусти.

33.

Који би се војник опио, и у пијанству какво зло учинио, томе пијанство не само неће за изговор на суду служити, него ће казни по важности кривице јошт поштрити.

34.

Сваки војник дужан је страже, патроле и стражаре или шилбоке поштовати и уважавати, и њима на позив одзивати се. Који би на повторено позиване то чинити пренебрегао и на трећи позив с претпом „стој, убићу те“ стао неби, и стражар

би, немогући друкчије уставити га, опално, то сам себи нека припише.

Но стражар је дужан добро на ум узети, да тако поступа само у време немирно, или на кордонској стражи и другима опаснима местима, и онда, кад нарочито такову заповест има.

35.

Који би се усудио стражу или патролу псовати, ружити, или њој противити се у случају, кад би овој заповеђено било, кога под стражу узети, или би такови испод страже бежати нагнуо, ако је официр, биће чина свог лишен, ако ли је прости, биће шибан.

36.

Који би се војник стражи или патроли тако противио, да на њу оружијем нападне, тај ће као бунтовник живота лишен бити.

37.

Но и страже и патроле од своји правила никада да не одступају, нити повода к распри и свађи дају, нити да мимо-пролазеће непристојним речма и поступцима на зло побуђују, јер ће иначе под строги одговор поднасти.

38.

Војник, који би поћу скитајући се сокаком или на другом месту ларму или друга неприлична дела чинио, биће строго казњен.

39.

Сваки војник дужан је добро упамтити парол, лозунг и одзив, који се издавали буду; јер који то заборави, а по дужности требало би да памти, тај ће по важности обстојателства најстрожије бити казњен. Парол, Лозунг и одзив сваком, а особито непознатом лицу, под строгом казњу да се не казује.

Г Л А В А IV.

О разним војничким дужностима.

40.

Сваки официр дужан је настојавати, да војници његовој команди подчињени, точно и прилежно дужности прописане испуњавају, и да они, који би немарљиви били, и своје дужности извршивали не би, строго казњени буду.

41.

Војници, били они на месту или у гарнизону, или на бордону или на походу, дужни су све своје ствари свагда у чистоти и чистоти држати, који би се у томе немарљиви поведоли, да буду од свог официра строго казњени, а и сами официри, који довољно надгледали не би, казни да не избегну.

42.

Војник, који своје оружје гдегод забаца, у пољу остави, заборава или изгуби, да буде шибан, и ствар, и ствар, ако се нашла није, да плати.

43.

Ако војник своју пушку, сабљу, или буди какoву част свога оружја или од ствари пешачке, коњичке и артиљеријске амуниције самовољно или нечувајући изломи и исколари, тај ће бити строго казњен и мораће сву штету накнадити.

44.

Који би војник од свога оружја или амуниције што прошио, продао или заложно, биће шибом казњен; а онај, који би од војника таково што купио или у залoгу примио, мораће не само ствар натраг вратити, него још двапут онолико, колико ствар вреди, каштиге или глобе на шпитаљ платити.

45.

Војник, који би се чинио болестним, претварајући се, или би членове тела свога својевољно укварио, и тако себе за службу војену неспособним учинио, биће најстрожије казњен, бити ће се пре опредељеног рока одустити, но употребиће се на послугу потребну покрај војске.

46.

Сваки официр, кога му драго чина, дужан је своју част војске, кад заповјест од началника добије, на преглед извести, и њу свагда на то спремно држати. Ако ли би се који томе противно и извести нектео, то да се најстрожије, и по важности обстојатељства и самом смрћу казни.

47.

Који у време прегледа због болести извести се неби могли, морају се претставити лекару, да се он о болести увери и њу да осведочи.

48.

У време прегледа сваки са својим оружјем и амуницијом дужан је представити се, нити му је дозвољено исто од другог узети, и који против тога поступи, биће строго казњен.

Г Л А В А V.

О рани и плати.

49.

Ни официр ни прост војник да се не усуди без допуштења свога началничества место оставити и вићи тражити плату и рану, ако на време дошла не би. Који би против тога поступио, онај ако је официр, лишиће се чина, ако ли је прости, биће шибан

50.

Који би официр при примању плате, ране и амуниције и тима подобни, усудио се узети на веће число војника, него што ји управо има, онај ће као неверни служитељ отечества свога чина лишен бити, и преко тога штету накнадити, и јошт толико као глобу на шпитаљ платити.

51.

Тако исто да се ни један официр неусуди од плате, ране, или какве амуниције своји војника штогод за себе задржати и тим поступком подчињенима то увидати; јер је такови раван државном крадљивцу, и зато лишиће се чина и мораће задржано вратити, и јошт толико, као глобу на шпитаљ платити.

52.

Ако се началник или који официр или други од војничког реда задужи, и осим плате нема одкуд наплатити, то за исплаћивање таквога дуга неможе му се више него до половине плате одбијати, док се дуг неисплати, а друга половина оставити се мора на содржање и нуждне потребе војника.

53.

Ако би се догодило, да плата из какви му драго узрока на време опредељено неприспе и војницима се не разда, то да се ни један војник не усуди тога ради службу своју оставити, но дужан је сваки на свом месту без роптања очекивати удовлетворење; који би се усудио роптати и због плате бунити се, онај да буде најстрожије казњен, и по важности обстојатељства и учињене побуне да се и самога живота лиши.

Г Л А В А VI.

О одпустима из службе.

54.

Семо по уредби определеној и из прописани узрока могу се војници из службе одпуштати. Који би началник против тога поступао, биће свога чина лишен.

55.

Војник пре прописаног времена неће се из службе одпустити, но неће се ни преко истог задржати, осим особитог случаја, кад би нужда, потреба и полза отечества то изискивала.

56.

Ако би се показало, да је који војник неизлечимом или дуготрајућом каквом болестију обрван, и тако за фронтону и другу војену службу неспособан: то је началник онда дужан такови случај главноме штабу до знања донети, да такови војник лекарски испитан, и по добивеном уверенију из службе одпуштен буде.

Г Л А В А VII.

О походу, строју и кордону.

57.

Како се каква част војске к походу спреми, и знак се добишем к поласку даде, одма сваки војник да има изићи на своје место; који то учинио не би, а особито важне причине нема, ако је прости, да буде строго телесно казнен, ако ли је официр, да буде ариштован.

58.

И ако би се догодило, да би при походу који официр или прости војник због особито важни узрока натраг изостати морао, опет то без знања и допуштења началника да не буде под строгом каштигом.

59.

Ако би се који војник учинио болестан, и иза војске кад је у походу, заостао, а после би се одкрило и доказало, да је само притворност била, такови ће најстрожије казњен, и по важности обстојателства и следствија и самога живота лишен бити.

60.

Који би се плачке ради од војске одлучио и застао, биће као и бегунац најстрожије казњен.

61.

Сваки официр и началник своје части војске при походу одговара за све, што се од житеља украде или отме; зато и њему оставља се власт, да строгостију дисциплине своје војнике у дужном поредку садржава, и сваки нероједак строго казни

62.

Кад при походу официр или началник војнику заповеди у фронтви строј ступити, то је овај неотложно извршити дужан; јер ако би се противио, и у таквом случају од саме сабле официрове удар искусио, то сам себи да припише; а за непокорност особито мораће казни своју издржати.

63.

У логору и гарнизону само је дозвољеним путем и на одређеној стражи излазити допуштено, које кад се уреди, и заповеди, ни један војник да се не усуди преступити под строгом казну.

64.

Који би се војник преко тога изван гарнизона и логора и постављене страже у крађи и грабажу нашао, онај ће као нарушитељ војне дисциплине најстрожије казњен, и при повтореном случају по важности обстојателства и последица и самом смрти казнен бити.

Г Л А В А VIII.

О гарнизону и логору.

65.

Кад војска стоји у гарнизону, то јест у касарни, или по житељским кућама, то сваки војник мора бити задовољан са својим квартиром, који му се определи. Самовољно свој квартир остављати, и други заузимати, да се нитко не усуди, јер ће такви строго казњени бити.

66.

Свога домаћина, домаћицу, њиову децу и слуге да не удари, и непристојним начином, било делом било речима, да

не вређа и неозлобљава, пити да им какве штете чини, иначе ће пред својим началством не може увређенога за опрштене молити, него ће и сву штету наплатити, и по мери учињене обиде строго казњен бити.

67.

Ако би пак домаћин, домаћица, или њиови млађи војнику какву обиду и увреду учинили, то војник да им злим не враћа, нити сам себи удовлетвореније даје, него је дужан свом началнику јавити, који ће својим путем преко надлежне власти праведно удовлетвореније изискати.

68.

Свима се војницима оштро налаже, да са свећом и ватром, било у касарни било у квартирима, смотрено поступају. Сама несмотреност, ако се пожар и није догоднио, али би се лако догодити могао, хоће се строго казнити. Ако ли који ватру са злим умислом подметне, породно се пожар или не, биће најстрожије као палитељ казњен, и по обстојателства самога живота лишен, и ако је могуће и штету ће накнадити морати. Само случај, који се и највећом смотреностју предвидити и предохранити није могао, може таковога извинити, и од казни ослободити.

69.

После вечерње молитве из свог квартира које куда тумарати и скитати се, да се ни један војник не усуди. Који би се у то време изван квартира свог, осим случаја службене дужности, или особите нужде, без допуштења началника свога, нашао, такови ће строго казњен бити.

70.

Сваки војник дужан је своје оружје и амучичне ствари, било у касарни, било у квартиру у време службе, било код своје куће изван службе, у чистом месту држати и свагда чисте садржавати. Нађе ли се који у томе немарљив, да буде казњен.

71.

У гарнизону, у догору и на кордону дужни су сви војници чистоту набљудавати свагда и на сваком месту. Који би се нашао да нужду своју телесну на месту неприличном чини, воду пијаћу погани и квари, тај ће строго казњен бити.

Г Л А В А IX.

О бегунцима.

72.

Војник, који би у време немирно са бојишта побегао, или са кордона пограничног или из гарнизона утекао, и некуд степао се, сматра се као бегунац и као такови строгој, најстрижијој и по важности обстојателства смртној казни подлежи.

73.

Ово се разумева о оном војнику, који је заклетву на барјак положио, и коме су војени закони обширно или у изводу прочитани.

74.

Војник, који у време, кад је отечество у опасности, од своје војске и барјака одбегне, да буде живота лишен.

75.

Војник, који са кордона за границу одбегне, да буде живота лишен; који пак, оставивши кордон, у внутреност одбегне, да буде строго шибан, ако ли се кући својој врати, да буде мање телесно казњен. При повтореном случају казни да се увоји.

76.

Кад би војник после свога бегства разкајао се, и сам вратио се, ономе ће се казни умекшати, и смрт у шибу, шибу у мању телесну казни преобратити.

77.

Невере и издајници, како и поједини тако и у већем числу да се строго казне, коловође и виновници да се живота лише, а остали по мери кривице путем суда војеног да се строго казне.

78.

Онај војник, који би због своје потребе допуштање од началника свога имао, да се удалити куда може, преко дозвољенога времена да не изостане, јер ће се иначе сматрати као бегунац, лишит'ће се за оно време изостанка своје плате, и бит'ће казњен, ако важне узроке показати не би могао. Узроци пак следујући за извиненије служити могу: 1. ако га је постигла болест, 2. ако је каквом силом задржан, или ако је био затворен, 3. ако је с ума сишао, 4. ако је страх од воде или

огња претрпио, 5. ако су му родителји помрли, или други, који су кућом управљали, и тим подобне важне причине, које би војени судија за праведне нашао.

Г Л А В А X,

О издаји и бунту.

79.

Који би год војник један или више противу основни права и слободе отечества и народа, против устава националног и верховне законе власти, против уредба и поредка земаљског ишао, тај ће се као издајник и бунтовник сматрати, и као такви живота лишити.

80.

И онај војник, који би дозволио, да други какову издају или бунт учинити намерава, па знајући, о том своме началнику не јави, бит'ће као и сам бунтовник казњен.

81.

И они војници, који би у већем числу на подозрителним местима састанке чинили, и ту противу правитељства и законног поредка неприличне речи просипали, од куда се незадовољство и сами бунт породити може, да се као бунтовници сматрају и строго казњени да буду. Ако им се чему неправда види, ваља молбу своју началнику пристојним начином да поднесу, и тога ради само један, највише двојица предстати могу.

82.

Офицер који би овакве забрањене скупштине дозволио, и не би им предјел положио, нити би бунт предупредио, или би чим небуд повода к томе дао, бит'ће свога чина, и по важности обстојатељства и зли следствија и самога живота лишен.

83.

Строго ће казњени бити и они, који су какве бунтовне речи чули, или писма подобна читали, а у своје време началству своме јавили нису.

84.

Будући да се из прости препирке често велике побуне родити могу, зато у случају, ако би се међу војницима каква свађа догодила, да се нико не усуди, своје другаре у помоћ позивати, нити иззовани на то да пристану, јер који би те преступили бит'ће строго кажњени.

85.

Као би се свађа догодила при пићу, па би се и потукли, то ће по важности сљедства прости војник строго кажњен бити, а официр и самога чина лишити се.

86.

При свађи војника дужни су они, који би присуствовали, потрудити се, да оне свађајуће се разваде, и пријатељски помире, и ако то учинити не би им могуће било, да стражу дозову, и оне предаду у затвор, и началнику своје догађај објаве.

87.

Војници, који би се ножевима побили, или би другим смртносним орудијем рану један другом задали, да буду по мери кривнице и даног повода строго, и по обстојателствима и најстрожије кажњени,

88.

Који би пушку или сабљу у љутињи на другога потегао, с намерењем досадити му, да буде најстрожије кажњен.

89.

Који би војник свога другара или подчињеног шаком по образу ударио, такви да буде строго кажњен, и ако би у исти мах ударени и обезбечењени њему жеље вратио, то сам себи да препише.

90.

Озлобљени и утврђени сам себи судија да nebude, нити да се за обиду свети; он је дужан увреду своје началнику јавити и отуда уделовтворенија очекивати; јер иначе и он ће за сљедствија одговатарн, нити ће се оправдати моћи осим случаја нуждне одбране.

91.

Такође за учињену обиду изнешено безчастије између војени чинова један другога на мејдан (удвој) са смртносним оружијем да непозива, нити да изазван и секундантн или сведоци умољени на бојиште излазе, јер ће и позивач и изазван и сведоци за сљедства на суду војеном одговарати и под строго казни подпасти, нити ће се никоји изговор уважити, осим случаја нуждне живота одбране.

92.

Као што се свакоме војнику дозвољава сваку тужбу и молбу своје началнику подносити, тако му се налаже, да се

измишљени и лажни доношаја чува, но свагда само са истином и правдом излази; јер ако би на кога клевету доносио, и у лажи уватио се, такови за саму лаж бит'ће строго, и по важности обстојателства и сљедства и најстрожије кажњен.

93.

Који би такови на такву гадну подлост пао, те против другог асквиле, или безчестна и поругателна писма и листове писао и бацао, прилепљивао и подметао, такови се по закону већ за подла и неваљала човека проглашава, и војеним судом ће по важности и мери безчестија, зли намјернија и сљедствија строго и најстрожије кажњен бити.

94.

Који би другог честно име проносио, оговарао, језиком вређао и безчестио, тај ће за опроштење пред војеним судом и пред онима, пред којима је обезчестио, молити увређеног, своје речи натраг узети, и по случају и соразмерну казни примити.

95.

Који би у љутини другог срамотним речма исповао, онај ће од увређеног опроштење искати.

96.

Који би увреду увредом, безчестије безчестијем, псовку псовком, бој бојем вратио, тај губи право на удовлетвореније судејско, шта више и он подпада под одговор за зла сљедствија, која би се отуда породила.

Г Л А В А Х I.

О убијству.

97.

Убијца да буде из пушке убијен. За убијцу држи се сваки онај, који се вољом и намјерењем таково што предузме и учини, чим другог живота лиши: као кад са смртоносним оружјем на другог нападне, и смрт му зада, или смртну рану, било то од своје воље или био од другог умољен, или подкупљен, било с грабежом скончано или без грабежа, или ако другог отровом умори, Овоме је раван и онај, који ако сам својим делом другог и нелиши живота, али убијцу намести, наговори, умоли, најми или отров спреми и даде.

Је ли рана самртна, то ће лекари одредити. По закону држе се ране за смртне 1. рана у мозгу, 2. за потиљком, 3. у

белој дигерици или на гркљану, 4. у срдцу, 5. у стомаку, 6. у црној дигерици и слезини.

98.

Другари и помагачи главне убијце, који су учествовали у убијству, да буду као и сам убијца живота лишени.

99.

Убијство у опасности сопственога живота нуждне одбране ради учињено, извинит'ће се на суду, ако такви предјеле нуждне одбране преступио и у освету прешао није.

100.

Убијство без намјерена и неотице учињено, извинит'ће се ако се случајно догодило тако, да се никојим начином избећи, и с највећим позором предупредити није могло.

101.

Живот је човечи од Бога, и зато како нико сам себи живот дао није, тако сам себи ни узети неможе. И тако који би сам себе са знањем и вољом живота лишно, греша против Божиј и човечији закона, нити заслужује, да тело његово по закону христијанском погребено буде, зато ће се самоубица без чести закопе изван гробља закопати.

Г Л А В А XII.

О блуду и насиљу.

102.

Како год што се војницима свако блудочинство, као већ законом христијанским забрањени грех, под строгом казњу за прештава, тако ни блудне вћери по гарнизонима, на кордону и војеним упражњењима да се не трпе, но које би се уватиле да се строго казне и протерају, која ће се казни при повтореном случају поштрити.

103.

Који би скота облежао или отрока осквернио или би муж с мужем блуд учинио, да буде најстрожије шибан и свог чина лишен.

104.

Који би војник девојку, жену или удовицу силовати усудио се, тај најстрожије да буде кажњен, и по важности обстојатељства и сједствија и самога живота да се лиши.

105.

Који би војник девојку, жену или удовицу на силу за собом одвукао, или отео, с намјеренијем узети је или блуд учинити, тај да буде строго телесно кажњен.

Г Л А В А III.

О палежу, грабежу и крађи.

106.

Који би војник у мирно или немирно време, самовољно варош, село, цркву, шпитаљ или куће житеља и остале зграде подпалио, ико и не би сагорело, онај да буде живота лишен заједно са свима помагачима.

107.

Који би ограде домили и уништожавали или рану туђу на себе и коње своје потрошили без крајне нужде и нарочите заповести, да буду најстрожије кажњени.

108.

Који би људе на путу нападао, њи плачкао, куће и сандуке обијао и туђе добро отимао, или из цркве свете ствари крао, да буде убијен.

109.

Који би стојећи на квартуру од свог домаћина, од свог началника, или другара што украо, да буде шибом кажњен.

110.

И они, који другима у грабежу или у крађи помажу, или крадене ствари деле или прикрију, или знајући началнику свом крађу не открију, да буду кажњени, као и сами главни злочинци.

111.

Који би поверени аманет чији затајно и задржао, или би од старији, које би дужност била чувати, као кад би на стражи био, и штогод би му се препоручило да чува, украо, да буде живота лишен.

112.

Који би правитељствене новце у рукама имао и од њи што нибуд затајао, или каквим лажним начином или лажним

рачунима себи присвојно да буде најстрожије кажњен, и по важности обстојатељства и самога живота лишен.

113.

Који би војник што на путу или иначе где нашао, што би вредност какову у себи имало, дужан је своме началнику јавити иначе бит'ће строго кажњен.

Г Л А В А XIV.

Зақључење.

О опредељењу казни.

114.

За мање кривице прости војника опредељене су обичне лакше и нестроге казни. Под овим именом разумевају се казни телесне до 25 удараца са штапом по дебелом месу. И ово се оставља ротним командирима, да они по чистој совести, здравоме разуму и наравној правди пресуде и определе. Већу казни опредељивати да се не усуди, јер ће се зато званија свога лишити. На 24 сата под затвор метнути, или ради изсьедованија и испита нужднога у свакој кривици притворити, сапети и под стражу бацити, разумева се да не само ратни командир но и сваки војени старешина може. У већим кривицама дужан ће бити ратни командир ствар поднети баталијоном команданту, који ће моћи казн удвојити до 50 штапа и самога офицера на 24 сата под затвор ставити.

115.

За већа злочинства опредељена је казн строга. Под овим именом разумева се казн телесна од 25 до 50 удараца, или затвор, и робија до једне године дана са лаким и тешким гвожђем, и мања шиба.

116.

За велика злочинства определена је кизн најстрожија, која се состоји у казни телесној од 50 до 100 удараца штапа (који се на двапут разумевају) и у тавници тешкој, и робији с гвожђем од једне до пет година, и у великој шиби.

117.

За највећа злочинства определена је смрт, која се у особитим случајима земенути може са смртном шибом.

118.

У мањим погрешкама официра, које не носе са собом већу казну од 24 сата, оставља се власт баталионим командирима, који ће праведно и советно и постепено казни опредељивати, тако, да му за најмању погрешку само одузме сабљу, а нега слободи остави, за већу погрешку, у другом степену одузме сабљу и под затвор или под официрску стражу метне на 24 сата, за јошт већу погрешку у трећем степену, да му преко тога јошт и стражара на врати постави. За повеће кривице дужан ће бити предати га војноме суду.

119.

Сваки случај, који власт ротнога командира или баталионога команданта превазилази, дужни ће бити ови под строгим одговором војеноме суду до знања доносити и предавати, који ће по учињеном испиту и изследованију пресудом судејском казни по закону опредељивати.

120.

У великим злочинствима и важним случајима дужан ће бити војени суд подности пресуде своје подковом, војеном суду који је код главнога штаба гарнизоне војске, као највише војене власти, и овај ће суд у другом степену, као апелациони војени суд речене пресуде прегледати и решавати конечно, под председатељством полковника, подпомагањем штабалног аудитора и такве пресуде подносиће се по смислу устава националног чл. 3 на усмотреније Књазу.

У Београду, 31. Октомбра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

Књажевски Представник, Попечитељ Иностранних Дела, Кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

За г. Председатеља, Вицепредседатељ Савета,

Стојан Симић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Церишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

XXII.
ИЗВОД ЗАКОНА ВОЈЕНИ.

Нам. № 1904.

С. № 1787.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО.

ИЗВОД
ЗАКОНА ВОЈЕНИ:

1.

Бога, као створитеља неба и земље и свију твари, дужни су војници и душом љубити и почитовати, његову свету вољу чинити, на службу божију свагда долазити, и науку Христову од свештеника слушати.

2.

Кназу и савету и старешинама сваки да је покоран; устав и слободу народну да чува, и својима старијима послушан да буде.

3.

Заклетву своју сваки свето да храни, за својим барјаком да иде, дужности војничке код куће, у гарнизону, на путу, на кордону, и у осталим службама, куда га заповест старијега упутила буде, точно да испуњава, и отечество и слободу народну до посљедне капи крви да брани.

4.

Ствари војничке сваки војник да добро чува, и свагда у реду, чистоти и преправности да држи.

5.

Који би се усудио на Бога хулити, било то словом или делом онај ће строго казњен бити.

6.

Који би се светим именом бежијим криво заклео или праведну клетву погазио, онај ће као кривокалетвеник и клетвопреступник строго, и по мери зли следствија и најстрожије, а и самом смрћу казњен бити.

7.

Који би против врховне власти, против устава и слободе народне, против закона земаљски, и поредка законог ишао, томе ће казн бити смрт.

8.

Који би отечаству своме о изда и радио, и с непријатељем тајне договоре тога ради имао, или непријатељу шпијонију, тај као невера да убијен буде.

9.

Који би буну подигао или бунтовне речи просипао, или писао и радио оно, чим би се повод к буни давао, онај најстрожије, и самом смрћу да буде казњен.

10.

Који би у време немирно, кад опасност отечеству грози, изостао, или би као невера бежао, или другога на неверство наговарао, ономе казн да буде смрт.

11.

Војник на кордону пограничном противу куге никога да не пропушта, и онога, који би силом наваљивао, и на позав трикратни вратити се или предати се хотао не би, слободно да убије; иначе сам ће убијен бити.

12.

Који би се старешини своме противно, биће строго казњен; и ако би на њега руку метнуо, или би с оружијем на њега устремно се, биће најстрожије, и самом смрћу казњен. Но и старешине војене да се чувају, да не би неправедним, безчовечним и суровим поступањем повода к непокорности и противности дали, под строгим одговором.

13.

Који би се стражи или патроли употребљеном силом противно, биће најстрожије, а у време немирно и на опасној кордонској стражи и самом смрћу казњен.

14.

Који би кривац испод сраже бежао, или на трикратни позив на опасном месту, кад такову заповест стража има, стао не би, онога стража слободно да убије.

15.

Који уваћена и ариштована не би сачувао, или би га да побегне подпустио, онај ће строго казњен бити.

16.

Који би стражар на стражи заспао, или би се опио, или пре него му измена дође, своје место оставио, онај ће најстрожије, и у време немирно, или на оштрој кордонској стражи, и самом смрћу казњен бити.

17.

Који би војник своју пушку, друго оружје, муницију, или одело небрежењем изгубио, или би се усудио заложити или продати, тај ће строго казњен бити.

18.

Војници, којима робље, отете артилеријске ствари, оружје, муниција, барјаци, коњи, магазини, војена каса, канцеларија, и тима подобна, да пропрате, предана била, у то дирнути да се не усуде, но тамо, куда им је заповеђено, невредимо да предаду; иначе подпашће под строгу и најстрожију казн.

19.

Зданија државна, зграде, ограде, дрва, воће, њиве, ливаде, винограде кварити, да се нико не усуди, под строгом казњу.

20.

Онај војник који би се коме на квартал силом наметао, свога домаћина и његове млађе нападао и обличавао, или да му неправедна и непристојна зактевања испуни нагонио и њега притесњавао, хоће под најстрожију казн подпасти.

21.

Чиновнике државне и друга достојанством и уважењем отлична лица који би вређао или нападао, да буде строго и по важности обстојателства и најстрожије казњен.

22.

Убица убијен да буде. А убица је сваки онај, који каковим год начином другога вољно живота лиши, било то оружјем,

било отровом, било самим наговором, или по наговору или без тога; осим ако се није убиство са свим неотице и случајно догодило.

23.

Који би као разбојник, био сам или са дружином, наору-
жан заседао за друмове и путове, путнике нападао, њи пљачкао,
разбијао куће и дућане, и остале зграде, те поаре чинио, овај
подпада под смртну казн.

24.

Који туђе имање краду, или преваром себи присвајају, да
буду шибом најстрожије казњени, и по важности обстојатељства
и величине учињене, крађе и самога живота лишени.

25.

Који ватру под туђа добра подмеће, или пали и ара, тај
живота да се лиши.

26.

Који би се усудио, потребе артилеријске, амунисију, ору-
жје, серсап, рану, или друго државно добро подкрадати, или
новце војене себи присвајати, или на своју ползу употребити;
или који поверењу себи на сачување добро сам украде, или
другога на то подпусти, или ако другар од другара, слуга од
господара, или онај, од кога се чувати неможе, исто украде, или
у време, опште беде, као пожар или потона, што себи присвоји;
или који с пушком и оружијем на крађу дође, што обије или
из цркве што украде, или ако се по други пут у крађи увати,
или би ко плату свакидашњу задржао, сви ови најстрожије, и
у време немирно и самом смрћу казњени да буду.

27.

Сваки блуд и прељубичинство хоће се строго казнити. А
отимање, силовање девојке, жене или удовице, облажење мужа
или скота, смешање с рођаком, да се најстрожијом шибом казни.

28.

Другога срамотити, за срамоту на мејдан позивати, мејдан
делити или мејданцијама при овому за свједока пристати, да
се нико не усуди, под строгим каштигом Никакова обида из-
винити преступника на суду неће, осим случаја нужде од-
браце живота.

29.

Клевете и лажн против другога старешинама и суду доно-
сити, или иначе износити, намерењем шкодити му и чест и

добро име убити, да се нико не усуди; јер ће за само лажно доношење строго, и по важности обстојатељства и најстрожије казњен бити.

30.

И онај, који би преступника војени закона заклањао и прикривао, биће по важности преступлења најстрожије казњен.

У Београду 31. Октобра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Пошеничел Иностранних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

*За г. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

Устројеније погранични састанака.

Нам. № 2113.

С. № 1251.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛО ЈЕ И ОПРЕДЕЉУЈЕ :

УСТРОЈЕЊЕ ПОГРАНИЧНИ САСТАНАКА.

Г Л А В А I.

О одређењу и уређењу погранични састанака.

1.

Састанак зовесе ово погранично место, где је одређено, да се народ обе соседне земље може састајати, договарати, између себе трговати, но под строгим само надзирањем, да се не би овоистрашки с онострашким помешао, и кужна болест у внуреност земље унела.

2.

Наименованије састанака зависи од наредбе, по чему, једни су самостални (сами за себе), други с карантинном сојужени, а трећи од надлежног карантина зависими, и ови се под опште примлењим именом зову филијални.

3.

Но као што сви с карантинима сојужени састанци у свему подлеже уредбама карантинским, где ће им се ове и приписати, а самостални опет искључују се, тако се и овде уређује само зависими (филијални) састанци, као што такови већ и постоје.

4.

Но ови састанци по местоположењу свом морају бити једни главни, а други мањи састанци.

5.

Зависими (филијални) састанци, по свим делима својим, односе се, к надлежном карантину. Они морају бити, с нуждним и у дужностима санитарским вештим служитељима снабдени.

6.

На састанци уносе се само оне ствари и еспапи, који нису прилепљиви, и то примају се, пошто се најпре по пропису добро очисте. А износе се без разлике сваког рода еспапи, а и људи из наше стране пропуштају се, који од надлежне своје власти писмено дозвољење имају, да могу у другу страну прећи.

7.

На састанцима (у парлаторији) могу се и међусобни уговори од једне и друге стране чинити.

8.

Од прилепчиви ствари, допушта се, да се само писма на састанку примају. Но и та писма морају бити мала, без икакви придога, или њима принадајећи пакета.

9.

Писма с прилозима и пакетима, нигде се на састанку не примају, но таква се заједно с пакети, као и остале прилепчиве ствари, у карантин упућују.

10.

Жива, без разлике сваког рода, стока, само се онде на састанку пропушта, где има текуће воде, где би се најпре стока добро окупати а очистити могла.

11.

Састанци ваља да буду на згодним и чистим местима, од онострански села удаљени, с ког местоположенија да се може на далеко видети. И где је год могуће, да буду на текућој води.

12.

Парлаторија, или оно место, где народ састанка ради долази, треба да буде јаким преградама одјелена тако, да једна преграда од друге два фата одстоји, и да је свуда наоколо утврђена, да се не може обићи, у које преграде, с ове стране пуштају се онострански, а с оне онострански људи. Унутра између ти преграда служитељ санитета свршује послове своје.

Исте преграде ваља да буду с обе стране покривене и тако високе, да се ништа преко њи не може пребацити.

13.

Примање ране и свако зрно воопште, бива средством једног олука, кроз који се она пропушта. А где нема олука, онде сами онострани своју рану на једну чисту асуру изаспу, па је допатама прегрћу. А санитарски служитељ, за то време, једнако ту стоји и добро мотри, да не буде што у рани помешано, и кад се увери, да нема ништа у њој, и лепо се допатам претресе и очисти, онда је топрв тако очишћену у ову страну прими.

Г Л А В А П.

О дужностима служитеља на састанку.

14.

На сваком састанку треба да буде надзиратељ, као глава саставка, и један латов, а на главним састанцима и више њи латова.

15.

Надзиратељ стоји под одговором за сва на састанку извршујућа се дела, да се ова строго по пропису предузимају и вршују, о чему мора се свагда са собом уверити.

16.

Он је дужар улазак састанка са собом на опредељено време отварати и свагда код себе кључеве састанка чувати.

17.

Надзиратеља је дужност водити протокол ситница (мину-пује) и од свију ствари и еспапа, који се очишћени уносе, по тарифи таксу очистителну наплаћивати.

18.

Он исти, као што је са колико под одговором, дужан је и све, што се уноси и износи из земље, у протокол свој тачно билежити, на унешене ствари очистителне феде издавати, с назначенијем у њима свију ствари по числу и реду, по ком ће назначенију и надлежни ђумрукција ђумрук наплаћивати.

19.

Он ће дужан бити, сваке недеље карантину шиљати своје рапорте, а међу тим, што се год важно на састанку догоди и отлагања не трпи, о том одма и рапортирати, и у том случају, ако је нужно, од карантина настављеније искати.

20.

Он је с истеченијем свака три месеца дужан с протоколом својим и рачуне таксе очистителне надлежном карантину на размотреније подносити.

21.

Он је дужан себи подручне служитеље, ради тачног извршенија њине дужности, у строгости држати, о преступленијама кордонским карантин извешавати, бодро око на мешавине имати, и у догађају ово, одма нуждне наредбе за карантинране помешани лица учинити.

22.

Бегунци, состојали се из поједини лица, или читави фамилија, који вознамјере на састанку, или близу овога лежећој којој караули, у вашу страну прећи: из достојног уживања живота човеческог могу се примити, и после с тачним описанијем састанка, да се од страже до страже у најближи карантин, на издржање перијода пропраћују тако, да стражари дужни буду мотрити, да се с истим бегунцима не би какав помешај учинио.

23.

Овај прелазак бегунаца на састанку, или којој граничној караули, дозвољава се само у безопасно време, сирјеч: кад се о кузној зарази нигди вишта не чује; а напротив тога за опасно време, издат ће се нова строжија уредба по којој ће се онда и поступати.

24.

Исто тако у предидућа два члена, не подразумевају се они бегунци, који силом наш кордон преступити намере (с којима ће се по издати се имајућој уредби за стражаре о линије кордонске, поступати), но само они, који се или на састанку или на којој близу овога караули добровољно предаду, и без сваког противљења допусте се стражи, да се од карауле у карантин попраћују.

25.

Но ако се догоди, да се на састанку наш који човек с оностранцем помеша, у таквом случају треба да надзиратељ састанка одме учини наредбу, да се исти помешани од страже до страже обалом у карантин прати, да карантинира, с точним описанијем истога догађаја.

26.

У случају пак том, кад који крадом из оне у ову страну пређе, или због шверцовања, или просјештења родбине и пријатеља своји, и тим једну или више кућа помеша и о том састанка надзиратељ дозна, дужан је одма, или сам собом отићи или латова на место помешано послати, где кад точно ствар испита и увери се, да је која кућа помешана, да то одма или началнику среза, ако је ту, или селском кмету објави, и помоћи изиште, да се одма помешане куће стражама затворе, и донде затворене држе и каде, докле по пропису санитарета период карантина онде на месту не издрже.

27.

Ако се у том случају ухвати и кордона преступник, то да се и он с помешанима под затвор мете и до времена очишћенија његовог кади и добро чува, па потом, да се под строгом стражом, с описанијем приступленија његовог надлежном окружном началнику пошаље, ради даљег с њим поступања.

28.

Састанци, ради међу собног уговора и пазара, треба да се у опредељено време отварају, т. ј. двапут у недељи, и опредељени за то дани, да се обнародују, ради општег знања.

29.

Осим ова два пазарна дана, кад се догоди, да ко и у други који дан што на састанак донесе, као у већем количеству ране и т. д. и амо предати би хтео, то да не би чекајући даугубио, или у трговини штетовао, може надзиратељ састанка, донешену рану одма по пропису санитарском примити.

30.

Трговцима, који би у већем количеству ране у зрну, или марву, на удаљеном ком од састанка месту, а нарочите близу карауле, где је место за примање чисто, и где за купање, стокe, довољно воде има, имали, или из ове на ону издати, или пак из оне на ову страну примати, може се то дозволити, но

само да ово примање, или издавање буде под надзирањем санитарским и ђумручким.

Примјеч. Издавање у ону страну може свагда бивати, а примање из оне стране само у безопасно време, сирјеч, кад болест, ни међу људма, нити пак међу марвом, не сушествује.

31.

У овом случају, кад се овако примање, или издавање, на удаљеном од састанка месту догодило буде, дужни ће бити трговци служитељу санитарском, а тако и ђумручком на дан по 1½ цванцика дијурне, а у касу опет толико дангубине платити.

32.

Ако би који, дошавши на састанак хтео преко границе прећи, да какву трговину у оној страни без мешавине прегледа, то ће надзиратељ састанка, пошто се најпре увери, да он на то има и дозволење од надлежне власти, одредити једног латова, који ће с истим на ону страну прећи и пазити, да се с ким помешао неби. Но у том случају дужан је трговац служетељу санитета, који га прати, на дан дијурну и у касу састанка дангубине, као што је вишеизложено, платити.

33.

На састанцима, и зими и лети, треба да се послови на један сат по изласку сунца започну и до пред подне трају. У подне два сата да буде одмор, па после тога опет да се започну дела, и раде до пред вече на један сат пре заласка сунца.

34.

Као што је у 6. чл. казано, да се на састанцима само неприлепчиве ствари и еспапи уносе, тако у догађају том, ако су исте примајуће се ствари и еспапи, прилепчивима замотани (ембалажирани) треба одма, да се исти прилепчиви завијутци јошт на оној страни скину, и без њи ствари примају на чишћење.

35.

Но ако се ови завијутци никако с њи скинути или отргнути не могу, тако ни ствари ове не могу се нипошто примати, него се надлежном карантину упућују.

36.

Надзиратељ састанка при трговини марвеној дужан је добро мотрити, да се какво болестно марвинче, или из оног места, где марвене болести има, унутра не прими.

37.

Марва кад се у дубокој текућој води на састанку добро опере, онда се прима; а где нема текуће дубоке воде, онде да се унутра марва никако непушта.

38.

Новци ковани, који се на састанку у ову страну предају не смеу се другче примити, но мора одређени на то служитељ санитета примати их у једну на тај ковац справљену варјачу, и тако их у једном суду, сирћетом или сланом водом напуњеном, пропрати и после кроз чисту воду провући, и тако их операне примити.

39.

Све оно, што се из земље напоље издаје, то се све без икаквог чишења на састанцима пропушта, само што надзиратељ састанка прегледа тескере ђумручке, једи на све оно, што се износи, ђумрук наплаћен.

40.

Но ако би ко имао што, да преда коме на ону страну, не може то непосредствено продати, но дужност је надзиратеља или латова састанка такове ствари и еспапе, од њи примати и без сваког чишења оставити их на место одређено у прегради, и одатле удалити се, па онда оностранац, коме то принадежи, дође, са истог места ствари узме, и без икакве их мешавине односи.

41.

По разласку састанка, дужан је латов метлом, или каквим дрвеним орудијем све подозрителне останке на месту оном погупити и спалити, и исто место у чистоћи држати.

42.

Осим пазарног дана може се уговор нуждног посла и на други дан определити.

Г Л А В А III.

О назначењу неприлепчиви ствари и еспапа.

44.

Као што је у првој глави чл. 6 ове уредбе казано, да ће се на састанцима, само неприлепчиве ствари и еспапе примати и уносити, тако, да би се определно знало, које су те ствари,

воје кућну заразу ни себе не примају, у следујућим членовима, по реду њиному, редом назначују се:

Такове су;

45.

Свако пиће, као: вино, ракија, рум ликер, пиво, мост, јабуковача и т. д.

46.

Различне минералне киселине, сирће сваког рода и сви у сирћету потопљени и укисељени плодови, као: маслине, краставци и т. д.

47.

Сваки изцеђени зејтин: као зејтин од маслина, лана, копоље, ора, бадема, руже и т. д.

48.

У шећеру и меду кувано воће. као: мајун, гуње, дренине и т. д.

49.

У мору налазеће се шкољке, слана и сува риба, сардели, херинге, моруне, сваког рода слана морска риба на удове изсечена, и осушено месо.

50.

Свако тазе и суво воће и бостани, као: јабуке, крушке, кајсије, шљиве, поморанџе, трешње, брескве, смокве, грожђе, ораси, лешници, бадеми, кава, жир, дубенице, диње и т. д.

51.

Сваког рода рана, семе и вариво, као: пшеница, кукуруз, јечам, овас, крушник, ситна проја, јелда и т. д. сочиво, пасуљ, грашак, боб, и т. д. кудељно и данено семе и т. д. и све што је од брашна на различни начин преуговорено.

52.

Зеље сваког рода, као: кромпир, карфиол, различите феле купуса, репа, краставци, тикве сваког рода, лукац, као: арпачик, црни и бели лук и т. д.

53.

Свако тазе и суво лишће, траве и цвећа за лекове приуговорено и т. д.

54.

Свако за бојадисање потробно дрвеће, кора, жила и други разсадни родови, хина, рабарбар и т. д., руј, шишарка и т. д.

55.

Различите материје за бојадисање, као: чивит, стипса и д. т.

56.

Сви редови гевирца, као: смола, гума, бибер шафран, тамјан, камфор, дуван и т. д.

57.

Сво драго камење (руде), со, различне земље и минерала, као: витриол, галица, салитра, пепео и ставлене струке.

58.

Сви родови стопљене руде, као: злато, сребро, бакар, гвожђе, челик, цин, олово, и т. д. сажежено злато и сребро.

59.

Сва за грађу и ватру дрва.

Г Л А В А IV.

О начину чишћења воопште.

60.

Најбоља и најзнаменитија средства за чишћење еспала и ствари, јесу следејућа:

61.

Први је начин чишћења праће и умакање у чисту воду, поливане чистом водом, праће у сирћету или сланој води као: што се повци, стопљено злато, сребро и друге праћу подложне ствари перу.

62.

Други је начин чишћења: кадења у машинама (кадионицама) за то справљеним.

63.

Примечаније. Кузни кад справља се из једне фунте и пол, ситно истученог сумпора, толико исто салитре и шест фунти пшенични мекиња, сво уједно добро помешано.

64.

Трећи је начин чишћена: сипање кроз левак, решетвом од тела, или где нема левка, прегртање лопатом.

Г Л А В А V.

О поступању са еспапом и стварима неприлепчивим.

65.

Неприлепчиве ствари и еспапи, могу се и у кузно време без сваке опасности и на карантинима и састанцима уносити, кад се само по пропису и предосорожно с таквим поступа.

66.

Сви земаљски производи, као: раана у зрну, разна сумена и т. д. осушене јагоде, кава, жир, шишарка и пр., кад се добро провеју на левак, или прегртанем с лопатама од помешани прилепчиви ствари, предосорожно очисте, могу се изнутра пропуштати.

67.

Сваког рода воће и зеде, кад се чистом водом добро поље, или у таковој сасвим опере и потом у судове неподозрителне саспе.

68.

Сва у бурадма, дрвеним судовима и сва у земљабим, каменитим и стакленим судовима, у мешинама (тулуми) донешена пића, минералне киселине, разпог рода сирћета и у сирће утопљени плодови, рибе зејтин, у шећеру или у меду кувани плодови, у морској води налазеће се с љускама снабдевене животине морске суве осољене рибе, и свакога рода месо и пр., кад се од спољашне подозрителности очисте; при том, кад се бурад од сваки крпа (трула) особито на чепу очисте, и као и прочи судови с поља чистом водом добро оперу, кад се пиће из подозрителни судова, као што су мешине, кроз левак у друге чисте судове преточи.

69.

Свако осушено воће и друга произрашченија, све рибе, осушене траве, лишће и цвеће за лекерују, дрва за бојадисане, коре, жиле, обшта материја за бојадисане, гевирци, гуме, различите смоле, балсам, сво драго камење, разне земље, матал, со, пепео и т. д. кад се од спољашње подозрителности лепо очисте, а њиови дрвени судови, или котарице добро оперу. Ако

су судови подозрителни, то се морају све ствари извадити из њи и онда их добро изчистити.

70.

Дуван у листови, пошто се од завијутка ослободи, а сечен, пошто се претресањем од сваке прилепчивости очисти, пропушта се.

71.

Дрва за ватру и за грађу, кад су у већем количеству, да се приме, пошто 48 сати изложена буду ваздуху.

72.

Сплавови, који су и онако у води потопљени, могу се тако примити, само да се добро мотри, да не буде што у дрвима прилепчиво помешано.

Г Л А В А V.

Чишћење прањем.

73.

Таки после чишћења прањем могу се пропустити:

74.

Сви земљани, стаклени, од камена или порцелана начињени судови, кад се од сваког прилепчивог завоја слободе, и у води оперу.

75.

Сви метални новци, пошто се у сирћету или сланој води од нечистоће оперу, и по том напоље изваде.

76.

Сва питома и дивља живина, у оној страни заклана, одерана или очупана, почем се по пропису добро опере.

77.

Сва жива стока у опште, кад се на текућој и дубокој води добро испере и очисти.

78.

Све пернате очупане живине, пошто се неколико пута водом и то добро, окупају.

79.

Примјеч. Со у крупницама, кад се добро с метлом очисти.

Г Л А В А VII.

Чишћење средством кухног када.

80.

На састанцима могу се само мала писма, без прилога и пакета по чл. 8., пошто се по пропису добро окаде, примати.

81.

Доносител писама дужан ће бити, пред надзиратељем, или другим којим санитарским служитељем писма отворати са пажњом само, да печат непоквари, и тако пошто се види, да је писмо празно, онда да га оностранад у процеп од дрвета метне, који му онде стојећи служитељ састанка пружи. И тако ће овај писмо у машину на кад метнути.

82.

Писмо, које се у машину, на кад меће, треба један сат, затворено да стоји, у здраво време, а у кухно два сата.

83.

Надзиратељ дужан је само окађена писма из машине вадити, и онако исто, као што су и била, опет ји савити, и санитарским печатом запечатити.

84.

Читаће писама, при отварању и чишћењу такви на састанку, најстрожије забрањује се.

У Београду 31. Октомбра 1839.

НАМЕСТНИЦИ КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА:

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностранцих
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Српског,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

*За г. Председатеља,
Више-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Уредба, како ће се од сада и од беџара данак узимати.

Нам. № 2407.

С. № 2309.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО :

УРЕДБУ

КАКО ЋЕ СЕ ОД САД И ОД БЕЃАРА ДАНАК УЗИМАТИ.

1.

Дужност је, да сваки у Србији живећи човек по могућству свом, на основању § 60. Устава земаљског годишње каси правителственој плаћа; као што то свака ожењена глава, и сваки нежењени и удов, баштину своју имајући. плаћа: давајући правитељству порез.

2.

Да би пак и они нежењени људи, који нити кућа, нити баштина своји имају, него, служећи другог, себи годишње што привреде. правитељству такође што плаћали; то ће у напредак онаког нежењени и безкућни људи, који се обично „беџари“ зову, данак годишњи и то од Митрова дана плаћати почети.

Под именом беџара разумевају се:

3.

Сви нежењени, по касабама и селима, код трговаца, мајстора и други, који му драго, служећи одрастли људи; као што су:

- а) Калфе болтацијске, магазацијске;
- б) Калфе занатлијске;
- в) Момци служећи у меанама и кафанама;
- г) Кочијаш и ашчије;
- д) Момци лаћарски;

е) Слуге служећи код кога му драго, и сви бећари без разлике.

4.

Данак овај биће у четири класе раздељен: прва класа плаћаће 9 цванцика, друга 6, трећа 4, а четврта по 2 цванцика годишње.

5.

У прву класу спадају, сви они бећари у точки трећој под буквама а, б, в, г, д, е, споменути, који годишње преко 750 гроша чаршијски заслужују.

6.

У другу класу спадају они, који годишње од 500 до 750 гроша чарш. заслужују.

7.

У трећу класу принадлеже они, који годишње од 250 до 500 гроша чаршијски заслуже: а

8.

У четврту класу најпосле долазе они, који годишње до 250 гр. чарш. заслуже.

9.

Да би се дознати могло, колико у ком месту бећара има, и у коју класу који припадлежи, дужан је примирителни суд сваког места све бећаре пописати, који се у месту налазе, и пописане у класе по гласу точке 5. 6. 7. и 8. разделити.

10.

Овај списак ће примирителни суд началничеству среском, а у Београду полицији поднети, који ће спискове те окружном началничеству предати, а овај ће кратак извод попечитељству финансије послати, у ком изводу на кратко ће бити изложено колико и које класе бећара у окружију надлежном наоде се.

11.

Началничество окружно примивши спискове од срески старешина и у Београду од полиције, паредвиће одма, да се данак купи.

12.

Данак ће се овај у једанпут за целу годину купити, по чаквући, као што је више наведено, од Митрова дне ове год.

13.

Сваки беџар, који примирителном суду или у Београду полицији припадајући на њега данак плати, добиће печатну цедуљу, која ће му служити за сведочбу, да је данак платио.

14.

И зато ће попечитељство финансије постарати, да се довољно количество цедуља напечата, које ће се на окружна началничества раздати, да их она употребе. Од ови цедуља даваће окружно началничество рачун, колико их је издало, као год што даје од трговачки и калаузни објавленија.

15.

Цедуље ове биће за сваку класу особито печатане.

16.

Примирителни суд свакога места и полиција у Београду може од беџара и изван времена купљења тог беџарског данка, тражити, да покаже цедуљу је ли данак јамачно платио.

17.

Онај, који цедуљу не узима, а дошљак није, мора дупли данак платити оне класе, у коју припада ако се посведочи да се је сакрио од позивања.

18.

Од плаћања овог беџарског данка изузимају се они, који су у Србију на известно време, и с пасошем своје надлежне власти снабдевени дошли, били они из други области царства Отоманског, или из други страни земаља.

19.

Газде, који слуге имају, дужни су мотрити, да се слуге њиове, од пописивања несакривају, и да плаћају данак, показивши и својим газдама билет, како су такови исправно платили.

20.

Газда, који би свом слуги на руку ишао, да се од пописивања сакрије и данак не плати, платиће за њега дупли данак.

21.

Газда, који свога слугу одпусти и неосведочи се, је ли одлазећи слуга данак платио, мораће за њега платити, ако овај плаћен није а за слуги се не узна, куд је отишао.

22.

Исто тако начелници окружни и срески, као и полиција где такова сушествује, дужни су при давању пасоша бећарима позор имати, је ли одлазећи данак платио.

23.

Ако који бећар у страну земљу одлазити узхте, дужан је при поласку своме кад пасош извади, не само показати цедуљом да је данак платио, него ће дужан бити и онде, где је отишао, данак правителству срескому код Капу-Ћехаје српског или агенције српске, где ове има, платити, где пак ове не буде, а он неће никоме данак давати, док се не врати, а кад се врати дужан ће бити искусурићи сав свој данак за време, за које је одсуствовао.

У Београду, 20. Децембра 1839.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*Председатељ Савета Књаж. Среског
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Члан Савета, Полковник,

Тома Вучић Перишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Устројеније судова окружни.

Нам. В. № 140.

С. № 110.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈИНСТВА

СА СОГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛО ЈЕ И ОПРЕДЕЉУЈЕ:

УСТРОЈЕЊЕ
СУДОВА ОКРУЖНИ.

1.

Осим примирителни судова, у свакој општини намештени, определен је за свако окружије по један окружни суд, који је суд првога степена, и састоји се из једног председатеља и три члена.

2.

Ради лакшега и точнијега отпирвања дела придодан је членовима суда нуждни персонал, који се састоји из секретара писара, практиканта, протоколисте, архивара и т. д., који се по потреби умножити или умалити могу.

3.

Членови судова окружни неће моћи бити млађи од 30 година, и мораће бити рођени или прирођени Срби.

4.

При представљању, избирању и наименовању судија онеме ће се првенство дати, који буде већ у судовима служио, и годинама и службом постепеном старешинство имао, и покрај способности како точношћу отпирвања дужности, тако и заступама отликовао се.

5.

Никакав чиновник, био грађанског или војеног реда и чина, неће се моћи као такови ни привремено у судовима намештати.

6.

Избрани членови судова окружни мораће пре, него у дужности званија свога ступе, положити заклетву званичну у присуству протојереја овима речима: Ја (име рекавши) закљнѣм се Богом свемогућим, да ћу дужности званија мога свето и верушимо испуњавати, устава, закона и уредба земаљски придржавати се, и при суђењу без разлике лица и чина, ни на чији атар негледајући, безпристрастно по законима, правди и чистој совести поступати, и да ништа, што би ползи и користи отечества, и слободи и правама народнима противно било, чинити нећу.

7.

Председатељ и членови судова окружни законим путем и начином постављени, као и остали званичници, неће се моћи званија свога лишити без редовнога изследованија и пресуде судејске, због учињени и доказани преступленија; које ће се изследованије само по предварителном налогу и упутствованију попечитељства правосудија, којему припада жалбе противу судија примати и к решенију упућивати, предузимати моћи.

8.

У круг дејателности суда окружнога спада: испитивати и судити у првом степену, све кривце или злочинства и преступленија, и сва дела спорна или парнице грађанске, заједно са трговачкима и пупиларнима делима у истом окружију, и то у којима би случајима предмет власт судова примирителни превазилазно, или се поравненије учинити неби могло, или се стране задовољале неби.

9.

У круг поватија о кривицама принадлеже сва злочинства, која житељ један или више њи учини, као што су ополченија против врховне земаљске власти и остали предпостављени началства и власти, нарушенује обштега мира и поредка, злоупотребленије власти, убијство, одбацање детета, обраћење, падење, крађа, превара, поара, отимане, пљачкање, силовање, отмица, блудочитство, двојеженство; и остала подобне или истога рода но помања преступленија, која би по природи и намери спадала под злочинства, но од који безбедности обштој и појединој неби велика опасност грозила, или такова преступленија, која би се у себи садржавала нарушеније какове законе спашителне уредбе ради сачувања од каквога великога зла, као и јавна преступленија против народнога благонраврја на саблазан и повреду обштега чувства наравствености учињена.

10.

Како год што началник окружија и срезске старешине бити морају, да се злочинства и преступленија предупреду и недогоде, и злочинци да се увате и суду предаду; тако је суда окружнога дужност старати се, да се злочинци и преступници испитају, и невини ослободе, а кривци осуде и казне.

11.

Онај, који кривца суду на испит преда, сматрати се мора као јавни тужитељ његов, који је дужан злочинство учињено са свима доказателствима суду предложити. Тога ради нужно ће бити да кметови општински, и срески старешина или началник окружија покрај кривца постара се све знаке и доказателства злочинства или преступленија скупити, предварително испитати, и заједно са кривцем суду открити и предати, ради олакшања достатчнога изследованија.

12.

Пре свега дужан ће бити суд мотрити да своју власт судејску невредиму садржи у целости; зато ће се прво извести, да ли од времена учињенога затвора од срески или окружни началника до предаје кривца није више од 24 сата протекло, и да ли није кривац пре него је суду предан без пресуде какове зло трпио, и зашто? —

13.

Суд ће мотрити, да кривац пре испита и пресуде више зла петрпи, но колико је нужно, да се испит и пресуда неосујети. Зато ће суд неодложно кривца на одговор позвати, и све што би такови к својој обрани, наводио, назначити, и достојно уважити; и по величини кривице, опасности лица и доказатељства за и против учињенога злочинства или преступлења предварително решити и определити, да ли ће исти кривац из затвора на даљи испит позвати се, или ће у слободи бранити се и пресуду очекивати.

14.

Само по довољно учињеном испиту, и изследовању свију обстојатељства, да се суд у изрицање пресуде упусти, што ће у пуном заседању по вишеству гласова чинити, које ће при равно подељеним мњењима на оној страни бити, с које буде председатељ.

15.

Окривљеника, који се под испитом налази, на признање злочинства или преступлења бојем нагонити, или на муке метати, судовима забрањује се.

16.

За очевидну и доказану лаж, којом бм окривљени испитаник суд заводијо, и испит оптерећавао, моћиће се он под сразмерну казну ставити.

17.

Сваки кривац подпада под суд окружија оног, којему живи, као под наравни свој суд. Но ако у другоме окружију зло дело учини, и у том увати се, судиће се судом онога окружија, нити ће кривац против тога изјатија какова чинити, и на свој наравни суд позивати се моћи. Али ако обстојатељства изискивала буду, моћиће се и своје наравноме суду предавати.

18.

Који је због какове кривице већ суђен, и пресудом ослобођен, да се за исту кривицу по други пут несуди, осим случаја, где би он због недовољности доказатељства, а не сасвим ослобођен био, па бв се доцније још друга доказатељства открила и појавила.

19.

При осуђивању ваља суд да мотри, да само преступник, а не и други који страда, и казњен буде.

20.

Деца и сродници кривца, неће одговарати за кривицу своји родитеља и сродника, нити ће се казнити моћи за њи.

21.

Суд ће старати се, да казна буде соразмерна кривици, тако да мање злочинство мањом, а веће већом казњу казњено буде. До опредељења законога оставља се здравом разуму, природном поњатију о правди, и совјести.

22.

Казни законе, па које ће суд кривице по разлици кривице осуђивати моћи, јесу: казна самртна, вечна робија, заточење вечно или привремено, робија привремена са тежим и лакшим гвожђем или без гвожђа, затвор лакши јавни или домаћи, казна телесна, која ће се састојати у боју са штапови по дебелом меду до 100 удараца свега, но не више од 50 на једанпут, или у боју са камцијом (бичем) до толико удараца; казни новчане, које ће се досуђивати у мањим преступлењама, која неби носила са собом већу казну од 25 штапа, ни затвор дужи од једног месеца дана, и немогу бити веће од 25 талира; такођер лишење

чна и звања, или привремено одлучење од истогa, лишење особити добивени премоушчества, отличија и права.

23.

Казн повчана неће се никада употребити моћи на личну корист судејски лица, но припадаће у касу судејски прихода

24.

Накпаду за штету преступљењем проузроковану нетреба смешати са казну повчаном. Накнада је различита од казни, и она се додаје уз казн, и пресудити се може без ограничења по мери штете учињене.

25.

Казн конфискације добара ни у каквом случају неће се на суду због какове му драго кривице изрицати моћи.

26.

Свештеници, чиновници и званичници, као и остала особитим отличијама чести и карактера грађанског одарена лица, не подпадају под казн телесну, нити ће се на такову осудити моћи.

27.

Војници гарнизоне војске, док су у служби, и кад као такви зло дело учине, судиће се војеним судом; иначе пак, кад се изван службе као привремено отпуштени налазе код кућа своји, или и другде, подпадају као и остали житељи истогa окружија под суд окружија, у коме живе, или у којему се у злочинсву нађу; и ту ће се осудити, но за извршење казни предаваће се војеном началству.

28.

Пресуда, коју суд над преступником изрече, треба да буде јасна, опредељена и разумителна, да се зна који је, какво је зло дело учинио, каковима је обстојатељствама, и доказатељствама, и у колико је оговедочено, и какову је казн онај заслужио.

29.

Како суд пресуду донесе, и преступнику објави, ако се ослобођава, треба да га одма у слободу постави, ако ли се осуђује, ваља да се постара, да се иста пресуда својим путем и начином у извршење доведе, ако казн непрелази бој од 50 штапа, или робију од 3 месеца, у противном случају мораће суд пре извршења своју пресуду подносити на разматрање великом или апелативном суду.

30.

И оне пресуде, које би од великог суда потврђене или преиначене долазиле, дужан ће бити суд окружија старати се, да се својим путем и начином у извршење доведу.

31.

У круг струке дела спорни, којима се суд окружни занима, принадлеже сви предмети и сва права између поједини житеља која проистичу из међусобни одношења, нарочито брачне сазе родитељске власти, тусторства, притјажања имања и добара, залог и службености, застарелости наследија, разни уговора, куповине и продаје, зајма, најма, ортаклука, накнаде, и тима подобни, где је свуда питање, коме ово или оно право припада.

32.

Главна је дужност суда, свакоме своје право скоро и известно досудити. Зато ваља, да суд сваку тужбу по могућству одма и неотложно предузима и неотеже, и ништа не пропусти што би к достаточном изследовању предмета спорнога при-
нети могло.

33.

У делима спорнима где нема тужитеља, тамо ни испита ни суда бити неможе. Зато ће суд само на предану од тужитеља тужбу обтуженога на суд позивати, стране преслушати, и пресуду изрицати.

34.

Тужитељ предстаће суду лично, и изложиће своју тужбу усмено, коју ће суд дужан бити уписати јасно, кратко и доста точно са свима доказателствима. Исту тужбу моћи ће тужитељ и писмено суду поднети, назначивши име и презиме своје и обтуженога, место обитавања, и изложивши јасно, шта тражи, и на чему оснива правичност тражења свога

35.

Ако стране или предмети спорни нису у једном окружију, онда се тужитељ са тужбом упућује на суд онога окружија, у којему се налази обтужени, или оно добро, око кога се парница повела.

36.

Сваку тужбу, које предмет круг дјелатности примирителни судова превазилази, или се стране на суду примирителном поравњати и задовољити нису могле, дужан је суд предузети,

и на њу рок одредити, који ће се позивом судским на листу једном назначеним, или непосредствено или средством примирителни судова или окружни началника обема странама на знање дат, с том примедбом, ако оптужени на рочиште не дође, да ће се тужитељу по изложеним основима право пресудити, ако ли тужитељ сам изостане, и оптужени зактеваће тужитеља непризна, да ће му се тужба одбацити. И у случају изостанка и овакова одредења суд ће само онда од тога одступити, ако страна изоставше довољне узроке, као болести и особити препона, са доказатељством донела буде, да јој предстати није могуће било.

37.

Оне стране, које непокажу, да су већ код суда примирителног биле у предмету, који круг дјелатности њине непрелази, дужан је суд окружни предварително на суд примирителни упућивати.

38.

Како год што ваља да се парничари постарају у свима парницама, а нарочито трговачкима по ортаклуку и рачунима, да пре него се судом потеряју, примирителним начином, и произвољним изборним или поравнателним (компромисним) судом равњају се, тако је и суд окружни дужан стране и после предане тужбе на поравнење упућивати, и на примирителни и произвољни изборни или поравнателни суд опомињати.

39.

Како тужитељ тако и оптужени ваља лично на рочиште суду да предстану. Но у случају болести или особити важни препона дозвољава се, да могу и посредством опуномоћенога повереника суду на обрану преставати се, који ће њива права у заштиту узети.

40.

Рок одређени за правдање, који ће се по већој или мањој даљини обитавања парнични страна до места судскога одређавати, негеба у земљи да буде дужи од 30 дана, које се разуме од онога дана, кад оптужени дозна.

41.

Кад стране на одређени рок суду предстану, дужност је суда прво и прво тужбу прочитавши разговетно странама исту изјаснити, и уверивши се из уста тужитељеви, да је то његова тужба, и ако јошт што додати има, њега преслушавши, и од-

говор или odpor оптуженога саслушавши, ипак тужитеља запитати, еда ли на одговор оптуженога што казати нема, чим би право своје заштитије, и ако узима опет оптуженога на други odpor ономенути, и јошт једанпут преслушати, и то догде, докле се стране неизјасне, да више ништа навести немају; по оптужени ваља свагда посљедњу реч да има.

42.

Како тужба тужитељева, тако и odpor оптуженога, и сви доказателни одговори ставитће у протокол. И почем се то странама прочита, и оне ништа више приметити, ни додати неузимају, подписом својим или крстом признатће за своје, и суд ће подписом председатеља или једнога члана и секретара или писара потврдити.

43.

Но ако која страна неби одма одговорити могла, неимајући при руди нуждни доказателства, или сведочбе, или због препјатствија каквога, као болести или други отлагања нетрпећи своји послова неби ни предстати могла, него би зато други приличан рок зактевала, то ће такову молбу по донешеним, основима суд справедљиво уважити.

44.

Ако би која страна из доста точни основа зактевала, да писмени одговор на рочиште донесе, и то суд по справедљивости ваља да уважи.

45.

Ако се која парнична страна у парници позове на другога, који је дужан њу у праву заступити и заштитити, то и овај ваља на суд да се позове.

46.

Ако се који од супротника позове на какво писмено доказателство, и ово би на страном језику написано било, којег он разумевало неби, то ће дужан бити постарати се за точни превод истога, и ако другога способна неби имао, то ће предварително ради превода обратити се молбено на попечителство правосудија.

47.

Ако би која страна позвала се на сведоке, то се и друга страна преслушати мора, да ли нема какова изјатија против карактера и качества исти сведока, и да ли и она нема какови вопроса, о којима би зе преслушати сведоци имали.

48.

Заклетву као светињу ваља уважавати; и зато да се само у крајној пужди, и у недостатку или недостаточности остали доказателстава заклетва употреби.

49.

Ако би се која страна позвала на сведочанство једнога од судија, и он би сведочити морао, то је дужан столицу оставити, изгупити и сведочити, а у пресуди неучаствовати.

50.

Судија ни у оном случају участвовати неможе у суду ако он кога тужи, или њега ко тужи, или који изјатије и доказателство против њега има, да он у каквом делу спорном неможе непристрастан бити.

51.

При преслушавању парничара и при испитивању парнични обстојателства и доказателства ваља суд да буде предострожан, да се незаузме за коју страну, да је брани као заступник њен.

52.

Почем суд сва обстојатељства и доказателства у парници каквој испита и исцрпи, и странама објаснивши, увери се, да више ништа додати немају, онда ће испит заклучити, и спорни у заседању решити, и пресуду изрећи, коју ће секретар или писар прибележити, и у протокол надлежни увести, који ће судије присуствовавши заједно са секретаром или писаром подписати.

53.

И ова пресуда, као што је у кривичном предмету назначено, ваља да буде предмету спорном сходна, јасна, разумителна и безусловна, и да садржава сва побуђења, на којима се оснива.

54.

Пресуду изречену мора суд странама на опредељено време обзнанити, и њима извод суђења под председатеља подисом и печатом предати. Ова пресуда постаје снажна и извршителна ако ни једна страна за 8 дана неизјасни своје незадовољство, и незакте код истога суда, подвети великому или апелацијономе суду на размотрење.

55.

Ако стране са пресудом задовољене буду, суд ће после 8 дана својим путем пресуду у извршеније довести; ако ли која страна апелирала буде, то ће суд и парницу и пресуду од речи до речи великоме суду на рассмотреније пошаљити; и почем пресуду од великога суда или потврђену или преиначену прими, исту у изводу, као што је и своју, странама саопштити.

56.

Осим преднаведени дела и предмета суд ће окружни као наравни суд бригу носити о сиротама или пуцилама и њином имању, у свом окружју налазећем се.

57.

У овом призрењу дужан ће бити суд окружни бдити, и надзирати, да сироте или пупиле заоставше неостану без татора, који би се о садржању, воспитанију сирота, и причувању њињога имања бринуо.

58.

Суд ће окружни настајати, да имање сироте или пупиле неостане без пописа, што је од добара за сачување да се сачува, што је за продају да се прода, и да се с приплодом и на ползу пупиле руководи.

59.

Суд окружни надзиратће на тоторима, и прегледатће тоторске рачуне, које ће сваке године посредством великога суда подносити попечитељству правосудија.

60.

Суд ће окружни руковати капиталима сиротињскимима или пупиларнимима, вручивши исту бригу једноме своме члану, којег ће дужност бити помоћу писара једнога точан рачун о свима сиротињскимима новцима водити, и суду редовно и на зактевање подносити, које ће суд уредно с почетком сваке слеђујуће године за прошлу годину посредством великога суда предлагати попечитељству правосудија на развидење и одобреније.

61.

Суд окружни за точност опредељавања дужности званија свога одговаратће попечитељству, а имено попечитељству правосудија, коме припада право над судовима бдити, и к најбољему концу управљати.

62.

Суд ће окружни дужан бити, точан списак о свима како кривичним предметима, тако и парницама грађанским поособ водити, с точним назначењем, што је решено и пресуђено, шта ли није, и тај свака три месеца посредством великога суда попечитељству правосудија подносити.

63.

Налогe и упутствованија примат'ће суд окружни од попечитељсва правосудија, под којeга надзирањем стоји.

64.

У случајима тамнима и сумњитељнимa обраћат'ће се суд окружни на попечитељство правосудија, одкуда ће настављења ради свога управљања поисавати и добијати.

65.

Сва дела одправљат'ће и закључават'ће суд окружни у уредним заседанијама, у којима ће чланови са председатељем и секретаром или писаром присуствовати.

66.

Председатељу пристоји прво место у заседанијама. Њему припада поглавито, сва дела руководити, ред прописани обдржавати, и старати се, да га и чланови и остали званичници судски обдржавају. Он ће и запт нуждни у внутрености суда држати, и преглед целога, дјеловодства имати. У препјастију председатеља заступат'ће његово место најстарији члан.

67.

Председатељ ће такођер дужан бити сваке године у одређено време посредством великога суда подносити попечитељству правосудија списак свију званичника судски под његовим руководством нилазећи се, с безиристрастним назначењем њиове способности, точности и прилежања у отправљању званични дела, моралног карактера и владања, којeга ће се копија код председатеља под печатом чувати.

68.

Секретар или писар руководит'ће свима делима писменима он ће дужан бити у заседанијама сва дела предлагати и објасњавати, а надирати да се све точно и уредно води; зато како год што он одговара за сваки непоредак и недостатак

при протоколу, архиви, регистратури и експедицији, тако и право има ове званичнике на точно извршавање дужности своје опомињати, и свако злоупотребленије открити, подигнути и удалити.

69.

Обширне дужности канцеларијски званичника зависиће од особитог наставленија и деловног упутствованија.

У Београду, 26. Јануара 1840.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

*Књаж. Представник, Почетител Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

*За 2. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,*

Стојан Симић, с. р.

*Председатељ Савета,
Генерал-Мајор, Кавалер,*

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Полковник,

Тома Вучић Шеришић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

Устројеније великога или апелационога суда.

Нам. № 140.

С. № 110.

НАМЕСТНИЧЕСТВО КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈИНСТВА

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО

УСТРОЈЕЊЕ ВЕЛИКОГА ИЛИ АПЕЛАЦИОНОГА СУДА.

1.

За сву Србију определен је један велики или апелациони суд, као суд другога степена, који се састоји из једног председатеља, и четири члена, који сви морају бити рођени или прирођени Срби, и не млађи од 35 година.

2.

Што се тиче представљања, избирања, наименовања, заклетве, коју ће членови пред једним од виши духовни лица у присуству попечитеља правосудија полагати, и сталности апелациони членова, разумева се овде оно исто, што је за судије обружне прописано у чл. 4. 5. 6. 7.

3.

Ради лакшега и точнијега отправаљања дела придодан је нуждни персонал, састојећи се из секретара, столоначалника, протоколнсте, архивара и регистратора, експедитора и канцелиста; који се персонал по потреби умалити или умножити може.

4.

Суд велики занимаће се прегледањем и пресуђивањем свију оних предмета, било кривичних, било спорних, трговачких или купиларних, који би већ код судова окружни у првом степену испитани и решени, па или одређенијем законим или вољом парничара на исти упуђивани били.

5.

Какови предмети, и које пресуде великоме суду на прегледање припадају, опредељено је у устројенију судова окружни.

6.

Суд велики само ће по доказателствима, која су већ пред судом окружним била, и која су при суђењу у прузреније узета, пресуду или потврдити или преиначити.

7.

Зато ће прва и поглавита дужност великога суда бити, прогледати, да ли је предмет од суда окружнога довољно испрљен, да ли су сва доказателства достаточна испитана и уважена, да ли је ред прописани набљудаван или не, да ли су стране довољно и путно прислушане или не; и ако у тима недостатак примети, онда ће се од пресуде уздржати, и ствар суду окружноме натраг послати, с тим упућиванем, да он уредно ствар испитавши, и сва доказателства у призреније узевши, пресуду на ново изрече: које ако суд велики из вида испусти, дужно ће бити попечитељство правосудија, кад случај пред нега дође, накнадити, и велики суд на то сходно опоменути.

8.

У случајима кривичнима пошилат'ће суд велики своје пресуде надлежном суду окружном на извршеније, осим они случајева, које би пре извршенија подносити требало Књазу на помилованије.

9.

Случај кривични, које се пре извршенија средством попечитељства правосудија подносити морају Књазу на помилованије, једни су по самој природи својој такови због величине казни, на коју се кривци осуђују, као што су пресуде на смрт, на вечну и дуготрајућу робију, на лишеније чина и званија; други су пак такови, где би особита обстојателства и побуђевија саветовала, која би или сам велики суд приметио и уважио, или би по изложенију и зактевању самога осуђеника уважити требало,

10.

Стране, које са пресудом суда окружнога позадовољне будући на велики суд обратиле се буду, имају право своја побуђевија и доказателства противу речене пресуде изложити: које ће чинити моћи или устмено, почем лично суду великоме предстану, или писмено.

11.

Суд велики дужан ће бити такове незадовољне стране довољно преслушати, и њиово правдане, ако је устмено, у протокол уписати, по опим основима, који су у устројенију судова окружни назначени.

12.

Нова доказателства, небивша пред судом окружнија, која би стране наводиле, неће суд велики испитивати, но у том случају враћат ће ствар суду окружном ради изследованија и нове пресуде.

13.

Пресуда великим судом изречена, јесте коначна, тако, да се с њом стране задовољити морају, нити даљега суда тражити могу. Но ако би се догодило, да би која страна незадовољну била, то јој се рок од 8 дана одрећи неможе, да молбу своју са свима побуђенијама и доказателствима самоме правитељству, а имено попечитељству правосудија поднесе: и ово ће немогући преиначавати пресуде великога суда, по власти надзира-телства над свима судовима и поредачном и законом судовадству дужно бити настојати, да се не би коме због непоредка и недостатчнога испита ствари и доказателства неправда учинила, и зато ако приметити, да у поднесеној парници или код суда окружнога или код великога суда поредак набуђавањем није, или ствар достаточном испитана и доказателства испрљена нису, исту парницу са пресудама повраћаће натраг, с примечанијама и побуђенијама сходнима, и тим нилогом и упутствованијем, да се иста парница на ново предузме, уредније и достаточније исцрпи, и пресуда изрече, коју ће суд велики или апелациони у извршеније доводити.

14.

Како год што ће велики суд од свију судова окружни примати списке тримесечне од свију предмета како кривични тако и спорњи, тако ће исте, придоавши к њима и своје, подносити попечитељству правосудија на прегледање.

15.

Суд ће велики бдити над точним руковањем пупиларни дела, којима се судови окружни занимају. Тога ради ће он примати сваке године од судова окружни точна извесија о рачунима туторским и пупиларним, које ће он прегледати, и са својима примечанијама попечитељству правосудија подносити.

16.

Налогe и упутствованија примаће суд велики од попечителства правосудија, под којегa непосретственим надзиранијем

стоји, и војему је за точно набљудавање поредка, закона и настављенија одговарати дужан.

17.

Сва решенија и пресуде чиниће се у заседанијама, која ће се редовно држати. У њима ће прво место заузимати председатељ, који ће сва дела руководити, ред обдржавати, и нуждни запт држати. У случају препјатствија заузеће место његово најстарији член.

18. Сави

Закљученија прекидаће се вишештвом гласова, који ће се од најмлађега до најстаријега прикупљати.

19

Председатељ дужан ће бити, кондуитни лист о свима лицама, под његовим руководством налазећим се, са назначенијем способности, тачности и прилежанија у извршавању дужности и владања званичника, подносити попечитељству правосудија.

20.

Секретар великога суда управља свима делима писменима, за која одговара; зато је он непосредствени руководивељ и надзиратељ свега канцеларијскога персонала. У осталом припада њему све оно у дужност и право, што је определено за секретаре судова окружни у чл. 68. устр. суд. окр.

21.

Дужности обширне поједини званичника зависиће од особити настављенија и учествованија деловног.

У Београду 26. Јануара 1840.

НАМЕСТНИЦИ ДОСТОЈИНСТВА КЊАЖЕСКОГ :

Књажевски Представник, Попечитељ Иностранних Дела, Кавалер,

Аврам Петронијевић, с. р.

За 2. Председатеља, Више-председатељ Савета,

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Стојан Симић, с. р.

Јеврем Обреновић, с. р.

Член Савета, Подковник,

Тона Вучић Церишић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

О избиранију кметова, њиовој плати, и дужностима.

Нам. № 221.

С. № 287.

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО.

УРЕДБУ

О ИЗБИРАНИЈУ КМЕТОВА, ЊИОВОЈ ПЛАТИ И ДУЖНОСТИМА.

Будући, да су се у смотренију избирања кметова, њиове плате, и одправљања дужности по неким сеоским општинама нека злоупотребљенија, која су правителству до знања дошла, појавила; зато, желећи у свачему поредак увести, непропуштамо следејућа правила за правац и точно набљудавање општинама прописати.

1.

За кмета и помоћника да се у своје време по вишеству гласова избирају најпоштенији, најразумнији и најважнији у општини људи, који ће како општинске тако и правителствене послове најточније отпраљвати у стању бити.

2.

Плата за кметове и помоћнике определена је годишње по 1 цванцик с главе на главу, зато општине с њима да се непогађају, нити онога узимају, који ће мањом ценом да служи, чим се догодити може, да се најбољи и најважнији људи за ову службу искључе, као што су се подобни случаји и догађали.

3.

Као што је благодворним уставом чл. 65. непосредствено надзираније над судовима примирителнима среским началницима поверено, тако ће ови дужност бити, бдити, да се не би у предпоменутом призренију злоупотребљенија догађала. Зато

ће такова избирања кметова и помоћника са њивим знањем и у њивом присуствују бивати, где ће они мњенија скупљати, и на вишество и безпристрастност гласова мотрити: они ће општине у случају злоупотребења при избору учињеног на прави пут упућивати, и опомињати, и по нужди и потреби и до знања вишој власти доносити, и упућиванија поискивати.

4.

Кметови и помоћници, почем својим путем избрани и утврђени буду, стараће се, да своје дужности спрема општине, правде и ползе отечества точно и совестно испуњавају, које да би лакше одирављати могли, дужност је срески началника почешће примирителне судове обилазити, надзирати, и у сваком случају руку помоћи пружати, и сва прецјатствија уклањати; нарочито пак у случају упорности и непокорности кривца властју и свагом притицати.

5.

Ако би се кривац примирителним судом осуђени противан показао, тако, да би се морао срески началник у помоћ на извршеније казни од примирителног суда позвати, то онда да се опредељена казна над кривцем у присуствују њивом неотложно у извршеније доведе. За упорност пак и противност примирителному суду показану, да се исти кривац од реченог началника одма пошље суду окружном, који ће по величини показане упорности над њим пресуду изрећи, и казну му опредељити.

6.

Будући је праведно, да сваки онај, који општину служи, од општине и награду прима, зато се установљава, да како главни кмет тако и помоћници соразмерну плату од општине добијају, која се опредељује годишње на 1 цванц, с главе на главу, који ће њима принасти на следујући начин:

7.

Где је главни кмет и оба помоћника из једног села онде половину од опредељенога цванцика плате примиће главни кмет, а друга половина поделиће се између два помоћника на равне делове.

8.

Где буде главни кмет и један помоћник из једног села, а други помоћник из другог села, онде ће се опредељена плата тако поделити, да главном кмету припадне две трећине, а по-

моћнику једном једна трећина од цванцика из истога села припадајући; а други помоћник примиће сву плату или по цео цванцик из свога села, у којему живи, и службу извршивати има.

9.

Где је главни кмет из једнога села, а помоћници из други села онде сваки из свога села целу плату по цванцик опредељени да прима.

10.

Да би се ова плата уредно скупљала, и точно кметовима и помоћницима издавала, налаже се свима срескима началницима, да се постарају, да житељи ову кметовску плату заједно с данком издају, како ће се кметови и помоћници за своју службу намиривати моћи.

У Београду, 23. Марта 1840.

(М. П.)

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ, с. р.
КЊАЗ СРПСКИ.

*Представник и Советник Књажевски, Почетитељ
Иностраних Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор, Кавалер,

Стеван Марковић, с. р.

XXVIII.

Уредба против злоупотребленија с бла-
годејаијама општинским.

Нам. № 221.

С. № 288.

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ.

СА СОГЛАСИЈЕМ СОВЕТА.

Имајући пред очима ползу отечества нашега, и старајући се о благостојанију народа српског, Ми смо за добро нашли нека благодејанија, као што су касапнице, кантар, механе, жировнице, алије, скорозаведене риболовне аренде, општинама уступити, на тај конач, да би ове, одтуда своје општинске потребе подмиравати, и потребна заведенија подизати могле. И да би општине овим благодејанијама уредно руковале, и доотке одтуда упутно и намеренију сходно употребљавале, писмо пропустили, изданом уредбом под $\frac{\text{Н. В. № 1159}}{\text{С. № 1595}}$ 12. Септ. 1839. у кратко и правац прописати, како да општине речене приходе чувају, и на оно, на шта су одређени, употребљавају. Но будући да су се и од онога времена у призренију рукована и употребљавана исти прихода многа злоупотребленија појавила, која су или општине, или управитељи општински, или поједини житељи чинили, зато непропуштамо тога ради општине опоменути, и упутити, како им поступати ваља, да одређеније исти благодејанија подпуно и точно одговоре:

1.

Ова благодејанија уступлена су целима општинама у скупи, и то на ползу и подмиравање потреба општински, под надзиранијем правитељства; а не појединим житељима. И тако општине у призренију речени доодака ступиле су у права она, и у неколико, колико су им од правитељства дана. Следователно како год што су за точност и верност рукована и употребљавања иравитељству општине одговарати дужне, тако ће се од свега онога чувати и удаљавати, што би реченим правима или начину уживања правителством одређенога противно било.

2.

Како год што ће се општине чувати, да више права себи неприсвајају, него што им по уступленију и самој природи припада, тако ће се старати, да с уживанем исти, туђа права ненаруше, нити појединима жатељима допусте, да и они нарушавају. И тако

3.

Што је за аренду, ваља својим путем и прописаним начином под аренду давати; што је за уживане поједини житеља, у оном ваља ред такови набљудавати, како да сви они, који право на уживане имају, равним и правичним начином учествују.

4.

Општине ће, под непосредственим надзирањем сресски и окружни началника, старати се, да се сва она благодетица, која су за закупливане опредељена, у своје време под закуп (аренду) дају, и повци одтуда узети у касу општинску уносе.

5.

Дућани сеоски да се не дају мањим ценом под аренду од 50 талира, као што је то већ опредељено указом од 6. септембра, 1839 В. № 1077 ни за чији атар; иначе ће управитељи општински добара зато одговарати, и по мери кривиде недостатак накнадити морати.

6.

Више дућана или меана, него што је од правитељства уступлено, самопроизвољно подизати да те општине сеоске неустуђују, без особита допштена правитељства, којему припада нужду и потребу такову испитивати. и опредељивати.

7.

Баре, које су правитељством за општинско уживање уступљене, треба да сви и соседни житељи по старом обичају до даљег определенија и расположенија уживају; нити да икоја општина или поједини житељи соседне житеље од уживања искључују под строгим одговором.

8.

Као што су аренде пијавичне укинуте, тако је и сваком житељу дозвољено у барама пијавице ватати и тим ползовати се.

9.

Како год што је попаша и жировница на уживање општинама опредељена, тако су општине дужне бдети, да они

соседни житељи, који су дојачо у уживању истога права били, и одсак по досадашњем обичају, и изданима и издати се имајућима прописима пребуду, нити житељи једни друге да искључују.

10.

Попашу и жировницу ваља житељи у скупи братски да уживају, нити да сама општина, нити поједини човек попашу или шуму између себе, нити од стране соседни села одељују и заграђују за своју ползу: што је против правителствени и општински права, и поједини житеља.

11.

Општине у којима се довољно жировнице налази, не треба соседне житеље од уживања да искључују, по по досадашњем обичају и начином у указу од 9 Октом. 1839 В. № 1542. изданом определеним и њи да пуштају.

12.

Општине и општински житељи ће се ползовати и шумама, но тако, да како у смотренију сечења за огрев, тако и за грађу и мајсторску потребу неискључују и друге, своје горе неимајуће, који су по дојачошњем обичају то право уживали. И у том призренију како општине тако и поједини житељи владат ће се по уредби за сечење горе изданој под $\frac{\text{Н. В. № 561.}}{\text{С. № 1098.}}$

13.

Тако исто камен за потребу, као грађање кућа, и калдрме, вадити, песак копати, креч палити, и т. д. кад никоме на штету није, општине да забрањују, но по досадашњем обичају да се владају, мотрећи само, да се то без реда и без допуштења самопроизводно, и другима на квар нечини, као на пр. да се неквиари ни чија њива, ливада, воћњак, виноград, и тима погодно, зато ће сваки онај, који би употребленије од тога права чинио, предварително допущтене од општине или среског или окружног началника узимати, и на одређено место упућивати се.

14.

Општине ће се чувати, да под видом ненарушимости своје попаше трговину неузнемирују, недопуштајући трговцу за време док стоку купује и скупа, на утрини својој пасти и стоку придржати, и наплаћивајући од стоке преко утрине општинске прелазеће глобу: јер наплаћивати глобу само у опом случају могу, кад би стока или по намери или из небреженија трговца

или настојника какoву штету нанела на усевима, ливадама, и осталима добрама, као што је то већ предписанијем сушествовашег наместничества од 10 Августа 1839 В. № 754 определено и наложено. Трговцима пак, који стоку скупљају, исту стоку, за неко време на утрини општинској придржати општине да незабрањују, но по досадашнем обичају да допуштају.

15.

Општине ће се старати, да се новци, који од аренде, или жировнице, и остали благодејанија долазили буду, точно и потпуно у касу општинску унесу, и на општинску ползу употребе, за које ће старешине општинске под надзирањем срески и окружни началника одговарати. Следователно ове општинске новце међу собом делити, на подмиривање или подпуњавање пореза, или на друго што недозвољено обраћати, сматра се као злоупотребленије, које као већ членом 6 уредбом од 12. Септ. 1839. № $\frac{1159}{1595}$ забрањено виновнике строгом одговору и нахнади подвргава.

16.

Што се тиче алија', без који општине остати немогу, правитељство ће се постарати, што скорије комисију на тај конач определити, и на места послати, која ће ствар испитати, извидити, и по нужди и потреби правично са њима расположење учинити.

У Београду 23. Марта 1840.

(М. П.)

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ с. р.

КЊАЗ СРПСКИ.

*Књаж. Представник, Попечитељ Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

У преизјатствију г. Председатеља,
Вице-Председатељ Савета,

Стојан Симић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

XXIX.

Определеније права и одношенија између господара места и господара зданија.

Нам. № 227.

С. № 387.

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ.

СА СОГЛАСИЈЕМ СОВЕТА.

Како се у пређашња времена, кад је још свеза спајска у Србији била, често догађало, да су Срби, права сопствености на земље неимајући, куће, дућане, стаје, и остале зграде, на туђим земљама градили, за које су сајбиви, т. ј. господару исти земаља по погодби неку годишње опредељену непремину цену плаћали, немогући без допуштења његовога своја здања изнова подизати; тако је и после добивеног права сопствености на земље исто у разном виду и по разнима поводима и основима заостало; одкуда се догађа, да се многе распре између господара здања и господара земље или места рађају. Зато да би се истима распрама конач учинио, и судовима правац у томе смотрењу определно, издајемо и прописујемо следејућа правила:

1.

Ако између господара земље или места и господара здања какови уговор има, био писмени или усмени, био самим дужим употреблењем утврђени, такови остаје снажан, нити се порицати, нити произвољно од једне или друге стране кварити или преиначавати може. И тако:

2.

Какав је рок уговором определен, и какова је цена годишња за кирију одређена, онако мора остати. Тако ако уговор гласи на свагда, он остаје снажан за свагда, ако ли је рок за неко извесно време стављен, трајаће до истечења истога времена, ако ли рока определеното нема, онда се разумева, да траје до коначног порушења здања, у ком случају господар здања без допуштења господара земље из темеља зданије понављати неће смети.

3.

Ако би се при наплаћивању кирије у призрењу течења новаца распра породила, то ће се она по оном течењу наплаћивати, којим је по уговору, који се свагда последњи разумева

ако је поновљен, наплаћена била; гди пак уговора, ни првог ни поновљеног, ни писменог ни усменог нити самим делом означеног и утврђеног нема, онда се мора наплатити чинити по оном течењу новаца, које је онда било, кад се плаћати почело, с тим примечанијем, да се таково опредељење при распрама само на плаћање за унапредак односи, а никаква дејства ни следства на доондашње плаћање кирије имати не може.

4.

Уговор заједно са ценом опредељеном, коју господар здања плаћао буде господару земље, остаје снажан не само између они, који су га закључили, но прелази и на њихове прејемнике, и наследнике, почем је везан за земљу и здање тако, да се ни наследијем, ни куповином и продајом, ни мењањем ни закупом, ни најмом или киријом увиштити и преимачити не може; јер господар земље, кад би другом земљу своју продао, само са учињеним поменутиим уговором, којег и његов прејемник држати мора исту продати може; а тако и господар здања своје здање са уговореним бременом на другога преноси, на које и овај обвезан остаје. Шта више

5.

Овај сојуз између господара земље и господара здања на истој земљи лежећег даје првенство на откуп у случају продаје, тако, да ако један од ови своје добро другом коме продао, или уговор поради продаје без знања и понуде учињене онеме с којим у сајзу притјажања стоји, закључио, такови уговор да нема силе ни важности, но да се на тужбу једнога или другога, који понуђен био није, судејски уништи, и њему за исту уговорену цену уступи. За овакову тужбу оставља се рок од 8 дана од оног времена, кад му је речена продаја до знања дошла. Понуда пак треба да буде пред сведоцима, или пред надлежним судом. Но ако је на речени уговор једнога од опомнути господара земље и зданија други као сведок подписан, сматра се као да је и судејски понуђен, и у том случају противостати истом уговору не може.

6.

Ако се обе стране из какова му драго узрока у заједничкој свези даље остати согласити неби могле, онда долази случај деобе или делења, по коме сваком своје имање припасти мора. Но будући да се здања од земље без нарушења одцепити и оделити, и тако сваки у свом праву на тај начин обезбедити се не може, зато долази случај откупа.

7.

У случају откупа свагда ће онај првенство имати, којег добро већу вредност узима. Вредност ће се пак иста по процени

вештака, које ће суд не само као веште, но као и честне и безпристрасне познате људе одређивати, определити. И тако ако земља више узвреди него зданије или бина, то ће господар земље исплатити господара зданија, ако ли зданије веће вредности буде него земља, то ће господар здања имати право исплатити господара земље.

8.

Ако би се догодило, да по процени учињеној једнака вредност испадне, онда припада првенство на откуп ономе, чија је земља или место.

9.

Ако ли по учињеној процени господар зданија са ценом одређеном за земљу, премда мањом него што је зданија вредност; неби задовољан био, то му остаје на вољи или исплатити и земљу одкупити, или зданије своје дигнути, и на друго место пренети; у ком случају наравно неможе зактевати накнад уза порушене и штету претрпелу.

10.

Тако и у овом случају, кад господар зданија неби задовољан био са проценом зданија, која би мања од вредности земље испала, и тако господару земље право би ни одкуп зданија припало, господару зданија остаје на вољи или процену за зданије примити, или зданије дигнути: у ком случају такођер нема права какову накнаду зактевати.

11.

Цена ће се и земље и зданија узети она, која у време процене и одкупа међу људма буде, а не она, која је у оно време била, кад је зданије грађено.

У Београду 3 Априла 1840.

(М. П.)

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ, с. р.

КЊАЗ СРПСКИ.

*Представник и Советник Њажевски, Попечитељ
Иностраних Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јевреј Обреновић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор, Кавалер,

Стеван Марковић, с. р.

Уредба о правителственим скелама на Морави и Колубари.

Нам. № 321.

С. № 449.

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРПСКИ

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЈЕЉУЈЕМО

УРЕДБУ

ПО КОЈОЈ ЋЕ СЕ СКЕЛЕ ПРАВИТЕЛСТВЕНЕ НА МОРАВИ
И КОЛУБАРИ ПОД АРЕНДЕ ДАВАТИ.

Скеде моравске и колубарске дават ће се обичним до сад начином под аренду, свагда на три године. Рок арендирана је свагда Ђурђев-дан. Тако време садашње аренде почине се 23. Априла 1840 год. и свршује се 23. Априла 1843 год.

Така за превоз на скелама узимат ће се унапредак на свакој скели следујућа.

1. Од пуни кола с разним товарима . кромје кад се на воденице иде	60	пара.
2. Од таљига натоварени с једним коњем	50	"
3. Од пуни кола, која на воденицу иду	40	"
4. Од празни кола без разлике	30	"
5. Од таљига празни	25	"
6. Од натоварена коња	30	"
7. Од човека на коњу јашећег	20	"
8. Од празни коња	15	"
9. Од вола	15	"
10. Од краве	12	"
11. Од свинчета	6	"
12. Од пешака	3	"
13. Од овце	3	"
14. Од козе	3	"

Изузимају се од плаћања скеларине:

1. Књаз с целом свитом, пратњом и подвозом.
2. Царски чиновници са свитом својом, пратњом и подвозом, као и курири и татари њнови.

3. Чиновници и служитељи по делу правителственом путујући.
4. Официри гарнизоне војске.
5. Војска гарнизона путујућа у маси.
6. Војска нерегуларна, путујућа у маси.
7. Татари.
8. Пошта и суруџије, писма без разлике разносећи.
9. Све, што се за правителствену потребу превозило буде, као рана, стока, грађа или јапија и т. д. Но свагда се разуме, да је сведетелством надлежне власти посведочити нужно, да је то што се превози, правителствено.

Примечаније 1. За газеће људи и пловлеће стоке неће се арендатору скеле ништа плаћати. Но ако трговац, чија стока плови, заиште помоћ арендатора, одма му је дужан платити половину скеларине.

Примечаније 2. Који преко леда иде, није дужан арендатору плаћати ништа, но ако је арендатор преко леда направио пут, дужан је онај, који тим путем иде, половину скеларине платити.

Примечаније 3. Селима, која њиве и ливаде своје с друге стране Мораве имају, слободно је чунове држати, и на земљу своју прелазити, нити су зато што арендатору плаћати дужна, но иста села неће смети на уштрб ползе арендатора никога другог превозити, осим они, који ради обделавања своји њива и ливада превозити нуждавају се. Која пак од ови села не буду хтела чунове своје држати, а она ће обвезана бити прописану таксу арендатору плаћати.

У Београду 9. Априла 1840.

(М. П.)

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ с. р.

КБАЗ СРСКИ.

*Књажевски Представник, Поачит. Иностраних
Дела, Кавалер,*

Аврам Петронијевић, с. р.

Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер,

Јеврем Обреновић, с. р.

Главни Секретар Савета, Мајор,

Стеван Марковић, с. р.

ПРИБАВЛЕНИЈЕ.

1.

УКАЗ

НАШЕМУ ПОПЕЧИТЕЉУ ВНУТРЕНИ ДЕЛА ПОЛКОВНИКУ
КАВАЉЕРУ, БОРБУ ПРОТИЉУ.

Да би свака варош или паланка, и свако место, где би касапнице биле, имало задовољно говеђег, овчијег, јагнећег и друге стоке меса, да би се жители свију такви места од сваког злоупотребленија касана чували, и најпослед, да би се испунила и општа жеља, да се по свим таквим местима, здрава и дебела стока а то по приличну цену коље, опредељујемо са согласцијем савета за касапнице по отечеству нашем следујућу уредбу:

1.

Свако обштество у свом месту има право касапнице под аренду лавати, у којима ће се говеђе и сваке друге стоке месо, осим свињећега продавати, а и свинче могу касапи крчмити, но то може и други сваки. Ова аренда продаваћесе на јавним лиценцијама или једном или више њима у друштву, или сваком по на особ закупитељу, и то ове прве године на годину, а од Бурђева дне 1840 год. свагда на 3 године дана. Ако ли обштине оће и сад одма на три да изарендирају своје касапнице, то им остаје на вољи.

2.

Сваки закупитељ касапнице у сечену и продавању меса, моратће се владати по правилнаа, која су у указу овом прописана, и тако ће се сачувати моћи од сваке казни, која му предстоји, ако би и најмане преступленије противу поредка у указу овом изложеног учинио.

3.

Месо, које се касапин крчмити обвеже, није другом слободно у истом месту сећи и продавати. Но међу тим слободно је свакому или самом или с кам у друштву, стоку на чаршији или изван чаршије куповати за своју сопствену потребу, и делити је, но то само до на четврти, под казнима у њ члену одређенна.

4.

Тако исто дозвољава се и меандијама, да могу слободно куповати живу стоку, или на чаршији или у селима, и у меанама својим продавати месо кувано и печено, неморајући ништа за то давати касалин.

5.

Како меандијама тако и сваком другом, био он ко му драго у откуд му драго, забранује се сирово месо продавати, или стоку за потребу своју узети, с другим делити на мања парчета од черека, на штету права касалинског. Онај дакле, који се усуди правило ово преступити, први пут платит'ће за сваку продају оку 5 гроша, други пут 10 гроша са затвором од 10 до 24 сата; а трећи пут ако је меандија, отузеће му се право држати меану, и биће 3 дана затворен; ако ли је из реда остали житеља, платиће дупло онолико, колико је други пут уредбу преступивши платио, и биће затворен од 20 до 40 сати. А они, који се усуде стоку на мања парчета од черека делити, ти ће заједнички, за каштигу платити, ако су теле, овцу или јагње поделили с 10 до 20 гроша, ако ли су говече поделили од 30 до 50 гроша, а подељено месо узеше им се на ползу општине. Ако ли пак и други пут такво преступљење учине, прва казна у новцу дуплираће им се, и онет подељено месо одузети.

6.

Они, који добротворства ради које марвинче сиротама, на више делова разделе, нападају у ред лица у преднаведеном члену напоменути, и зато и неподнадају гореодређеним казнама.

7.

Стоку на сокаку клати или дерати, забрањује се свакому. Који први пут ово преступи, за казни платиће први пут 20, а други пут 40 гроша. Ако ли пак и више пута то преступи, свагда ће му се дуплирати каштига, с онолико, колико је последњи пут преступивши платио, а према обстојателству и затворен ће бити најдуже од 1 до 3 дана.

8.

Због чистот, које треба у сваком месту да буде, свима воопште касалима и меандијама забрањује се, унутра у вароши, веће число стоке клати, осим ако има ко двоје, или троје или најпосле четворо ситни брава да закоље; но и то су дужни у својој авдји чинити, и одма крв и остаду нечистоту законати. Ако се ко усуди, које говече или више од 4 брава ситне стоке

у вароши заклати, за преступленије своје платиће први пут 10 гроша, други пут 20 и тако даље једнако дуплирајући. Осталим пак житељима, нужну стоку за пастрму слободно је у својим авлијама клати, по с набљуденијем правила овог, које се чистоте ради одређује.

9.

По тому дакле, што се због чистоте забрањује, месо унутра у месту клати, дужне су општине, изван вароши, и то где је река на нижем крају, како би вода сваку нечистоту односила, постојана зданија саградити, у којима ће касаци или меандије, који повише стоке на једанпут троше, клати стоку и чисто месо у варош доносити.

10.

У чијој се авлији од закланог марвинчета крв, прева и остала нечистота нађе, тај ће се новчано казнити, и платиће ако је то касацин или меандија то учинио, први пут, зими 5 а лети 10 гроша, ако ли је то пак други житељ учинио, у половину толико, и свагда дуплираће им се каштига, колико год пута ово преступленије учине.

11.

Општине дужне су у свом месту једно, или по потреби и више зданија по вароши за касапнице начинити, где ће се месо крчмити. И по тому није слободно касапима на другом месту у чаршији месо крчмити, него у одређеним касапницама. А који то преступи, платиће први пут 20 гроша, други пут дупло толико, и биће затворен од 1 да 7 дана, а трећи пут, затворен ће бити од 14 до 30 дана, и платиће каштиге 100 до 200 гроша.

12.

Касацин је дужан сваки дан, и радњи и празнични, меса у касапници имати, и продавати га у одређено време дана тако, да му је свагда отворена касапница, зими на два сата, а љети на сат пред свануће, и пет сати отворена да стоји, а пред вече и зими и лети, од 9 до 12 да му буде касапница отворена (по турском сату).

13.

Да би сваки у већим местима за благовремено месо на касапници добити могао, у том случају треба општество према множини народа да определи, с колико ће кангара или теразија који касацин месо мерити.

14.

Општине, које желе имати у свако доба године дебелога меса, треба да одвоје касапину неку част земље општинске, онолико колико је нужно, да се оно число стоке угоји, колико се преко године у месту се троши. Но општине немогу овај простор земље одредити, и дати касапину, без одобрења надлежног окружног началника.

15.

Касапима није слободно никакову стоку клати, која би болестна или сасвим мршава била. Да се ово неби чинило, треба свака општина, да одреди једног из средине своје, који ће на то добро мотрити, а ако би се које говече болестно заклало, дужан је то одма јавити полицији, које је опет дужност, одма таково заклано марвинче дати закопати.

16.

Касани дужни су клати не само здраву, но онде где је паша дана свагда угојену стоку, и месо продавати, или по одређеној такси, или по ову цену, која би се уговором за целу годину или на краће термине одредила. (26).

17.

Месо, на које се касалин не обвеже, у касапници својој сећи, слободно је таково на чаршији продавати, а и делити на мање комаде од четврти. Но у том случају опет нико несме заклано марвинче донети, но мора га живо дотерати, и доказати напред, да је здраво, па после га сећи.

18.

Касалин, који не буде имао задоста меса на касапници, или који би са свим мршаву и, где паше има, добро неугојену стоку крчмио, у први ма платит ће каштигу с 25 гроша, други пут дупло и т. д.

19.

Кад би ко узео једну или више ока меса на касапници, па би му на свакој оки по 10 само драма ексик изишло, нема право касапина зато тужити; но што би год преко ови 10 драма на оки мање изишло, на сваки такови 1 драм ексиклука платит ће касалин каштиге 1 грош, а за сваку преко таксе скупље продану оку меса, за сваку пару грош. И свагда ће се други пут у том преступленије дуплирати.

20.

Да се не би месо шткодно здрављу човечијем у касапници сегло, забрањује се касапима куповати од сељана заклано марвинче или пресно месо, које би се могло лако од липсотине каквоје догодити. Из истог узрока забрањује се свакому са стране и печено и пресно месо у чаршију доносити и продавати. Ко противу уредбе ове поступи, први пут платит'ће од 100 до 200 гроша и бит'ће затворен од 20 до 30 дана, у ком случају свагда ће касапи, за учињено други пут преступленије ово, душло кнштиговани бити.

21.

Изговор касапа, да не могу овог или оног рода стоке наћи, коју су обезани у касапници клати, намеравајући тим цепу месу подићи, неће се без довољне сведочбе уважити.

22.

Месо, које не би тазе било, него би због дугог стајања у касапници кварити се и заударати почело, није слободно касапима продавати; јер ако то учине платит'ће новчану каштигу од 10 до 20 гроша.

23.

Касапи несмеду ником више меса наметати неко онолико колико ко иште. Ноге, дигерице, главе, слезине и остали дроб неспадају у таксу, но ове може касапин, како се с ним погоди, продавати.

24.

Касапи дужни су касапнице и све ствари своје чисто држати, као и пањ, на ком месо секу, сваки дан прати, и свако јутро пре зоре сокак испред касапнице почистити.

25.

Салане држати свакоме је слободно, и онај, који их држи, није дужан ништа касапину давати. Месо на саланама слободно је само од почетка Септембра до конца Декембра, и то на својим саланама продавати, но и то ваља да се докаже, да стока она од које месо саланција продаје, није болесна, јер у противном случају поднада и он под ону исту казн, која је у том смотренију и за касапе одређена. У прочем салане морају бити изван вароши, и у толико удаљене, у колико не би несносни смрад до вароши допирао.

26.

Општинама стоји на вољи уговарати с касапима при лиценцијацији постојану цену сваког рода месу или за време трајања контракта, или за целу годину, или у краће термине; или најпосле одредити, да се по обстојателствима месо таксира.

27.

У првим догађајима несме уговор нарушити једна страна на штету друге, без узајмног согласија; а у последњем догађају, т. ј. кад је одређено, да се месо по обстојателствима таксира, дужност је место полиције, на предложеније опшества или касапина, да због овог или оног узрока ваља цену меса повисити или понизити, нову таксу одредити, и при свакој промени нову таксу на касапници и на више места дати приковати, да би сваки знао, колика је кад цена месу. Тако исто и онда треба таксу приковати, кад је одређена и постојана цена месу, да се опет знаде, пошто је такса месу с касапима уговорена.

28.

Ово таксирање стоке ваља да буде пред полицијом у присуству касапа, кмета и од општине одређени неколико лица, и то на сједујући начин: Најпре се заклано марвинче одере, изнутра очисти и само чисто месо без ногу и главе измери, вредност коже и која одбије се од оне цене, пошто је исто марвинче купљено, па по том прорачуна се пошто кошта начисто свака ока меса. Кад се овако посао сврши, онда ваља касапину добити дати 50 на 100, н. пр. ако је ока меса стала 10 пара, да је може продавати по 15, ако ли је 16 по 24, ако је 20 стала, а оно по 30 да може продавати и т. д. Ако ли пак такса овим рачуном испадне на по' или на мању част од целе паре, то се ова у цену узима на ползу касапина.

29.

У случају ако би незадовољан био касапин с таксом овом, може се слободно за то тужити среском начелнику. И ако би исти начелник на ползу касапина таксу преиначио, онда општина има опет право тужити се за то окружном начелнику. У вароши пак, у којој је начелство окружја, ваља прву жалбу касапин да поднесе овому, од кога општини, ако на ползу касапицу решеније изпадне, жалбу попечитељству внутрењи дјела предстоји. Ако се из тербе ове о одређенију таксе опазе, да је каква превара или на штету касапина од страве членова општине, или на штету општине од касапина учињена или предузета да се учини: то се цела ствар суду на изследованије предаје.

30.

Касапину је слободно коже, лој, рогове, ноге и остале остатке на касапници потрошене стоке, кому оће продавати, пошто се кад с ким погоди.

31.

Да би се точније испуњавао овор закључени општеством са закупитељем касапнице и поузданије наплаћавале казни од касапа, ако учине какво преступленије противу предписани правила, треба сваки закупитељ најпре да положи јемство, било ово у готовом новцу или у непокретним добрима.

32.

Јемство у готовом новцу разумева се то, кад закупитељ напред годишњу аренду положи у касу општине. А јемство у непокретним добрима примају се онда, ако 1, добра закупљена нигде заложена нису; а 2, ако иста добра двојном толико важе, колике је важности годишња аренда касапнице, и ова добра треба да се заведу у протокол окружног началника, с примјечанијем, да заложена добра не могу ни на ког другог прећи за време трајућег уговора, већ ако да се ова сума готовим новцем, или другим којим јемством обезбједи.

33.

По толе ваља општине да добро мотре на вредност под залог примљени непокретни добара, да не штетују, ако се при продаји њиној докаже, да онолико не вреде, за колико су заложена.

34.

Као што ће општине по чл. 9. и 11. дужне бити старати се, и терет теглити о обдржанију места и зданија, где ће се стока изван вароши клати и у вароши касапити, и као што ће осим ових терета, и труге терете имати, и по сваком праву сви општински приходи њима припадљати: тако ће њима и аренда касапска, и све преднаведене новчане казни припадати. А правило, како ће општине приходе своје руководити и на шта их употребљавати, одредит ће се особеним указом.

35.

Касапи немогу од уговора свог одступити, како такови с општином закључе и подпишу; а општине опет не могу онда од уговора свог одустати, како се овај надлежним окружним началником одобри.

36.

Полицаји и кметови свагда су под одговором, за точно и совестно извршење њихи взајмни дужности, које су им указом овим предписане, и одговарају за сваки непоредак и штету, коју би они небреженијем својим општини нанели.

37.

Указ овај добива силу закону од Бурђева дана ове године, за све вароши окружне и све паданке, и од тога дана престају сва права обстојатељства, која су дана била досадашњим касапима тако, да ће општине по наредби попечитељства внутрени дела, лицитације касапница сада одма расписати, и касапнице ономе уступити, ко да више аренде.

38.

Ако би на случај осим вароши и паданка које село захтевало касапницу имати, то ће се и њему дозволити, но ова неће дужна бити све тачке уредбе ове набљудавати, но правила за њи издат ће се особеним указом.

39.

Ако би се доказала потреба к измени рока, за који ће се по члану 1. касапнице под аренду давати: то ће попечитељство внутрени дела измену ову на захтевање општине дозволити, пошто се о ползи увери, која том изменом општини предстоји.

Саопштавајући вам ову уредбу, препоручујемо, да исту у дјејство приведете и указ овај обнародујете.

В. № 997. У Београду 8. априла 1839. — Милош Обреновић, Књаз Српски. — Књажевски Представник, Кавалер Аврам Петронијевић с. р.

УКАЗ

НАШЕМУ ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ФИНАНСИЈЕ.

На представљене нам жалбе мезулџија, крагујевачког, јагодинског и ражањског, да имају штету држањем мензулани по досадашњем определењу, у согласију са советом решавамо, да ове године у мензулани крагујевачкој 30., у јагодинској 40, и у ражањској такође 40 коња буду, и по 5 талдра више него досада, мезулџије плате имају сва зваична писма бадава носити, и коње мезулџске безплатешно давати српским татарима и чиновницима путујућим' по правитељственим пословима с објављењем наше канцеларије, совјета или попечитељства кога.

Ово саопштавајући попечитељству финансије препоручујемо му, да с предпоменутих мезулџијама за ову годину нове контракте под више изчисљеним условима закључи, и указ овај обнародује.

В. № 1139. У Београду 5 маја 1839. — Милош Обреновић, Књаз Српски. — Књажевски Представник, Кавалер Аврам Петронијевић. с. р.

ОД СТРАНЕ ПОПЕЧИТЕЉСТВА ВНУТРЕНИ ДЕЛА.

Као што је Његова Светлост, Милостиви Господар и Књаз наш к допуњењу височајшег указа од 8-ог априла т. г. В. №. 997., касателно касапски уредба, под 10. истог месеца В. № 1008 изводео решити, да издата уредба у смотрењу касапница никаково влијаније на Турке имати неће: исто тако, по предложењу попечитељства внутрени дела, изводела је Његова Светлост у согласију са совегом под 26 проц. мес. В. № 1056 к предпхваљеному указу и то додати: „да се као што је забрањено касапима од Јевреја месо куповати, тако исто Јеврејима забрани, да не могу, ни нашим људма, које кошер није, продавати, а да за себе могу слободно класти, и с оним месом које кошер није, како знаду располагати, и на последку, да се обшта уредба о касапницама, у толико на Јевреје односи, у колико се чистоће свим осталим поданицима српским предписане тиче.“

У Београду 26. маја 1839, — Попечитељ Внутрени Дела, Подковник, Кавалер Ђорђе Протић с. р. — Началник Главпог Одељења Попечитељства, Подполковник, Стефан Радичевић, с. р.

ПРОКЛАМАЦИЈА

Објављујемо општеномудро, да смо ми долеподписани, у следствију отреченија, изданог на писмено бившим Књазем Српским Милошем Обреновићем совету књажевства српског, начадствима, духовенству и целому Народу Српскому, и уступленија књажевскога у Србији достојанства, на писмено такође даногa њиме старијему његовому сину, Господару Милану Обреновићу, као законуму његовому по Височајшим хатишерифима султанским наследнику, совјетом и депутацима народним књажевства српског изабрани, постављени и опумоћени за намеснике књажевскога достојанства, док од блистателне Порте Књазу нашем Милану Обреновићу на наслеђено њиме достојанство књажевско потврђеније недође, и да смо у звањије намесника ступили и дела, њему припадлежећа, отпра-вљати веће почели.

Будући да с намесничтвом нашим у сојузу стоје земаљске власти и уредбе: то и обзнанити неизлишним почитујемо, да све земске власти, уставом установљене, и уредбе законозаредене, у оном виду и оној снаги, у којима су и досад биле, као и сви сановници, чиновници и званичници у дојакошњим својим чиновима и званијама неприкосновени остају, изузимајући она чиновна лица, која, бивши помешата у скорашњој буни, за судским испитом и пресудом стоје.

Држећи пак, да у миру, тишини, слоги и взајмној љубави права срећа народна обитава, ми опумоћени намесници књажевскога достојанства, желимо и препоручујемо, да комшија комшију, сељак сељака, варошанин варошанина, земљак земљака, сотечественик сотечественика, један другог, без разлике порекла и стања, као рођенога брата, пази и љуби, да се сваки устава, као вернога залога садашњег и будућег благостојања свога, свето држи, да сви до једнога предпостављене им власти почитују и слушају, и законо уведеним Уредбама повињују се, дајући на знање свему народу воопште, да тако и тиме до истинитог благостојања свога, човекољубиве и благотворне цели премилостиви цара господствујућег и поврвительствујућег, који на нас и поступке наше добрим оком мотре, доћи и царевима угодни бити тек можемо.

№ 1. У Београду 5 Јуна 1839. — Намесници Књажевског Достојанства: — Представник и Местоблуститељ Књажевски, Попечетељ Инострани дела, Кавалер (М. П.) Аврам Петровић с. р. — Председатељ Совета Књажевства Српског, Генерал-Мајор Кавалер (М. П.) Јефрем Обреновић с. р. — Член Совета Књажевства Српског, Полковник (М. П.) Тома Вучић Перивић с. р.

5.

У Қ А З.

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ФИНАНСИЈЕ.

На представленије совјета 25. Априла тек. год. № 354. у призренију у ред постављања правителствених прихода и причислења београдског базрђаншбашлука и кайка в ђумруку Његовој Светлости, бившем Књазу српском учињено, долази намјестничество књажеског достојанства попечитељству финансије препоручити, да оно наредбу учини, да се досадашња манипулација базрђаншбашлука и кайка овдашњи прихода овдашњем ђумруку вовјери, тако како ће и приходи отуда происходећи унапредак у касу ђумручку утицати.

В. № 5. У Београду 6. Јунија 1839. — Намјестници Књажеског Достојанства: — Књажески Представник, Попечитељ Инострани Дјела, Кавалер Аврам Петронијевић, с. р. — Председатељ Совјета Књажества Српског, Генерал-Мајор, Кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета Књажества Српског, Полковник Тома Вучић Церишић, с. р.

6.

У Қ А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ПРАВОСУДИЈА И ПРОСВЈЕШТЕНИЈА.

Да би се пожелајема цјелъ, изображеније и просвештеније у отечеству нашем одобравати, уводити и разпрострањавати, и уклоњати све, што овом на путу стоји, постигла, намјестничество достојанства књажеског у согласију са совјетом књажества српског рјешава, да се од сад сви страни у Србију долазећи, а и овдашњи школе не свршивши младићи, при примању у правителствену службу, само привременим практикантима или писарима постављају, и тако да званије отправљају, док се њиова совершена способност не освједочи, или, у противном случају, док замјењени не буду младићима, школе у лицу нашем с успјехом свршившим.

Ово саопштавајући намјестничество попечитељску, препоручује му, да по смислу указа овог у напредак поступа, и указ исти обнародује.

В. № 32. У Београду 9. Јунија 1839. — Намјестници Књажеског Достојанства: — Књажевски Представник, Попечитељ Инострани Дјела, Кавалер Аврам Петронијевић, с. р. — Председатељ Совјета, Генерал-Мајор, Кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Полковник Тома Вучић Церишић, с. р.

У К А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ВНУТРЕЊИ ДЕЛА.

Да би се трговачка сношенија између Србије и Новог Пазара олакшала, и тиме трговина у Србији бољма напредовала: то је намјестничество књажеског достојанства, на представленије попечитељства внутрењи дела, у согласију са совјетом књажества српског, за полезно и нужно нашло, да се један састанак на друму ново-пазарском, на рашкој караули, између утока реке Рашке у Ибар, као на најзгоднијем месту, по санитаретским прописима установи, и да се истом састанку, ради нужног набљудавања проица санитаретски персонал, састојећи се из 1 надзиратеља и 2 латова, опредјели, с тим расположењем, да надзиратељ у исто време и ђумруком, кад такови из руку арендатора, по истеченију времена аренде, правитељству поднадне, управља.

По соопштенију овом препоручује се попечитељству внутрењи дјела, да предстојећи указ у дејство привести и обнародовати даде.

В. № 58. У Београду 10. Јунија 1839. — Намјестници Књаж. Достоинства: — Књажески Представник, Попечитељ Инострани Дела, Кавалер Аврам Петронијевић, с. р. — Предсједатељ Совјета, Генерал-Мајор, Кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Подковник Тома Вучић Перишић. с. р.

У К А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ФИНАНСИЈЕ,

На питање попечитељства финансије, у призренију одређавања правични прихода бившег базрђанбашлука, сада ђумруку присоједињеног 9. тек. мес. № 524 предложено, одговара намјестничество књажеског достоинства, да оно одобрава да се само скеларина, магзарина и чуварина, као приходи базрђанбашлука, који се и сад правично узимати могу, ђумруку придодају; за друге пак приходе, као давање на цукву, комисионарску касу и за калдрму, будући да такови обштини припадају, нека исто попечитељство, призвавши општину и комисионере, у њином присуствију наредбу учини, како ће унапредак

ови приходи у општинску касу утицати: а базрђинбашдук и провизион алексиначки, као неупутна узимања, да се са свим укину.

Соопштавајући ово попечителству финансије, намјестничество књажеског достојинства препоручује му, да у смислу овога расположења дело ово у извршеније приведе и указ овај обнародовати даде.

В № 63. У Београду 10. Јунија 1839. — Намјестници Књажеског Достојинства: — Књажески Представник, Попечитељ Инострани Дјела, Каваљер Аврам Петронијевић, с. р. — Предеједатељ Совјета, Генерал-Мајор, Каваљер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Полковник Тома Вучић Церишић, с. р.

9.

УКАЗ

ПОПЕЧИТЕЛСТВУ ФИНАНСИЈЕ.

Попечителство инострани дела учинило је совету књажества српског известије у предмету том, како је прошле године предана била тужба солара, трговаца видински, посредством Ч. Везира видинског, блистателној порти, да српско правителство наплаћује ђумрука, на сто ока соли по 5 гроша, и да је због тога депутација наша у Цариграду на капију позвана и питана била, којим правом српско правителство толики велики ђумрук наплаћује, кад је ђумрук београдски правителству српском уступљен с тим правом, да на све иностране продукте 3 на сто гроша, а на внутрење 5 гроша на сто гроша узима, да и на влашке продукте само 3 гроша на сто гроша наплаћује, будући да Влашка с Портом такови уговор има.

На представленије попечитеља инострани дела учињено совету, да се закони ђумрук уведе, а не као што је досад било против чега и Ч. Везир видински једнако протестира, намјестничество књажеског достојинства, са согласием совета, решило је, да се у напредак по постојећему закону ђумручком наплаћује и ђумрук на сву со, која се или из Видина сувим за внутреност Србије, или водом овамо и за Босну доноси, као и за ону, која се с Дунава преко предела наши за Турску у Ниш и друга места односи, и како со на граници нашој стаје 50 гроша 100 ока, тако се по томе и ђумрук на 100 ока соли по 60 пара обични узима.

Уредба ова од дана обнародованија исте имаће силу своју.

Намјестничество књажеског достојинства објављујући уредбу ову попечителству финансије, препоручује му, да свим ђум-

руцима надлежним распише, како од сада на со имају наплаћивати ђумрук, и указ овај обнародује.

В. № 91. У Београду 14. Јунија 1839. — Наместници Књажеског Достојинства: — Представник Књажески, Попечитељ Инострани Деда, Кавалер Аврам Петронијевић. с. р. — Председатељ Совета, Генерал-Мајор, Кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совета, Полковник Тола Вучић Перишић, с. р.

10.

ПРИВРЕМЕНО УСТРОЈЕНИЈЕ, И КРУГ ДЕЛАТЕЛНОСТИ ПРИМИРИТЕЛНИ СУДОВА.

1.

По гласу 30. члена устава земаљског постављен је у књажевству српском, у сваком селу по један суд селски, састављен из местни старешина и назван „Суд примирителни“.

2.

Суд овај састоји се из једног председатеља, и два члена, изабрани од житеља местни (чл. 31. устава).

3.

Председатељ и членови суда овога треба да буду честни, совестни, непристрасни, неподмитљиви, и од саме природе бистри, благоразумни и проицателни људи, који ће, ако и нису прилике имали учити се, кадра бити оно, што је пред Богом и пред људма право, здравим разумом својим постигнути, и у сваком случају оно, што за право нађу, без свакога атара или мита решити и пресудити.

4.

По томе ће општине из средине своје изналазити и изабирати такове људе за председатеља и чланове примирителног суда, који су се у предходећој тојки изложеним својствима и добродетељима отличовали, па тим себи вужно уважење и поверење код народа већ придобили.

5.

Овим начином изабрани членови суда овог, представља ће се знања ради судовима оружним и началничествима.

6.

После избора и наименовања чланова суда овог, и пре него у дужности звања ступе, морат'ће они положити заклетву пред општином у присуству надлежног свештеника, којом ће се обвезати, да неће ништа чинити противно дужностима њиовог звања и определења, и дужностима њиове совести.

7.

Членови суда овог немогу бити збачени без узрока, докле се пред окружним судом не докаже, да су они због кривике низверженије заслужили.

8.

Суд примирителни судит'ће само предмете, који нису већи од 100 гроша, и извршиват'ће само оне казни, које не би превазилазиле затвор од три дана и бој 10 штапова. По томе је

9.

Круг дјелатности суда примирителног опредељен и сведен на сљедујуће предмете:

а. Извиђати потрнице, које би се у селу догађале, и оне, који би такве чинили, совјестно и по правди осуђивати, да оштећенима пристојну и праведну награду издају.

б. Оне тербе, које би се између сусједа (комшија) због њива, ливада, крчевина и забрана порађале, без сваког пристрастија, и по најбољем внутрењем уверењу расправљати и поравњавати.

в. Ако би се између сусједни села о међама распре какве појавиле, које су од старине или после оснорене, татове извиђати, и у согласнју са сосједним примирителним судовима о томе поравњења и примирења чинити.

г. Кад би терајуће се стране с поравњенима таковима незадовољне биле, упућивати их суду окружноме ради одредне пресуде.

д. За нове синоре, које би села ради били између себе постављати, упућивати парничаре среском, а преко овог окружном началнику.

е. Пресуђивати или примирења чинити у распрама, које би се порађале између сажитеља због неправедног присвојавања, или отимање туђега имања (маала), или у земљи, или у чему другоме, бранећи и подржавајући свагда праведну страну.

ж. Старати се и настојавати, да се неправде овакове и злоупотребленија укидају и ускорењавају.

з. Све парничаре, који би се о већем предмету од 100 гроша терали, пошљати заједно суду окружноме, ради извиђења и пресуде.

и. Исто тако управљати окружном суду и кривце, који би већу казн од 10 штапа, или 3 дана затвора заслужили.

ј. За арање, палење, разбијање стасине, убијање, било то навалачно или неотично, злословљење против земаљски уредба, хулење на Бога, и за све оно, што је против благочестија нашег и православне цркве клони, као и преступленија спадајућа у круг полицајне власли, односити се среском началнику, и преступнике шиљати му, да овај по предписаном му настављењу с њима даље, куда надлежи, поступи.

к. Од свачега што ће примирителни суд по пресуди својој наплаћивати, узимаће од гроша 2 паре ресума, и то од дужника на ползу и потребу истога суда; а што се поравнењем преко 100 гроша свршило буде, од тога се ресум узимати не може.

10.

При расправљању свију парница, и осуђивању каштига над кривцима, које су у точки 9. и 10. исчислене, најглавнија је дужност примирителног суда пазити, да л' кривица заслужује казни већу од 10 удараца штапа, или три дана затвора, па ако примети, да је парница и кривица већа, да парничаре упућује, а кривце оправља окружном суду.

11.

Ако би терба суду примирителном поднешена и веће предмет од 100 гроша имала, и парничари добровољно би се помирили и поравњали, таково поравнење да је тврдо и извршитељно. И ако би сами парничари својевољно већи предмет од 100 гр. Примирителном суду на пресуду поднели, да буде суд тај дужан пресуду учинити, на коју ако добровољно парничари престану, врати 3 дана зажеде, суду окружном тужбу поднети, и такова пресуда да је тврда и извршитељна.

12.

Суд примирителни како год што је дужан старати се, да се на примирење а поравнење склове, тако није властан припућавати стране, да се са пресудом примирителнога суда задовољити морају. Шта више

13.

Суд примирителни дужан је странама јасно познати дати, ако би са пресудом таковома која год од њи незадовољна била, да може суду окружном тужбу своју изнова поднети.

14.

Јесу ли стране изреченом пресудом примирителнога суда задовољне или не, морају се за 3 дана изјаснити, и ако не буду, добијају печат судски, да могу с њима на суд окружни обратити се.

15.

Сва дела своја оправљат'ће примирителни суд само изводно и устмено, неморајући никакви акта или протокола на тај конач завести; но слободно ће бити и то, где би у примирителном суду или у седу нашао се писмен човек, знања ради чинити.

16.

У свима овим случајима дужни су примирителни судови совестно, непристрасно, праведљиво по суествујућим обичајима народним, као што природа човеческа и здрав разум налаже, поступати и управљати се.

17.

К извршавању дела суда примирителног определит'ће општине и начинити:

а. Једну кућицу, у којој ће суд примирителни своја заседава држати.

б. Кућицу ради апсана, згодно начињену, и од прве много неудаљену.

в. Једне мацке с дрвеним клиновима.

18.

Членови примирителни судова, нарочито они, у којима ни један член писмен није, дужни су свештеника, или другог ког писменог човека, као што су окружни и срески началника писари, или и трговце писмене умољавати, да им они сваке недеље дужности њнове прочитавају, како би их боље утубити, и њи тврдо држећи се, праведније судити могли.

19.

Над примирителним судовима имат'ће по 65. члану устава непосредствено надзирање срески началници.

Из Књажевства Србије Попечитељства Правосудија. У Београду 17. Јунија 1839.

УКАЗ

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ПРАВОСУДИЈА И ПРОСВЕШТЕЊА.

Поводом тим, што се страни поданици, без надлежног разрешења од поданства свога, овде у Правитељствену службу примају, који се, кад би због преступленија њиног које учине, Власти овдашњој одговарали, опет за стране поданике сматра и држи, од куда по том разне неповољности порађају се, које желећи избећи, намешништво књажевског достојанства са согласијем савета решило је, да се у напредак нико од страни поданика у службу правитељствену не прима без надлежнога одпуста од поданства свога; какогод и они, који се већ овде у служби наоде, и по сушествујућој у том смотренију јошт 7. Марта 1836 год. А. № 481 изданој уредби, одпуста свога немају, даље у овој не држе, ако такови одпуст за 6 месеци од дана издања ове уредбе себи не набаве; у том случају, ако сиреч тоји до опредељеног рока одпуста имао неби, или неби мог'о доказати довољним сведоџбама, да је он по сушествујућој уредби истој одпуст за благовремено искао, и да га до рока овог добити није могао, да се сваки без изјатија од правитељствене службе разреши.

извештавајући о овом попечитељство правосудија и просвештења намесништво књажевског достојанства препоручује му, да оно уредбу ову свима подручним му властима циркулира, како би сви, који се она тиче, о њој уведомљени били, имајући указ овај и посредством новина наши обнародовати.

В № 372. У Београду 10. Јула 1839. — Намесници Књажевског Достојинства: — Књажевски Представник, Попечитељ Инострани дела, Кавалер Аврам Петронијевић с. р. — Председатељ Савета, Генерал-Мајор, Кавалер Јевреј Обреновић. — Член Савета, Полковник Тома Вучић Шеришић с. р.

УКАЗ

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ПРАВОСУДИЈА И ПРОСВЕШТЕЊА.

Из узрока тога, што се на многа, особито мања, званична места, која би нашим домородцима могла бити попуњена, постављају страни људи, који нису ни мало учени или способнији од наши људи, и што се стим овима и по томе, што

би се они, познавајући људе, наше обичаје и наша обстојателства, прије таким наукама, боље од иностранца усавршенствовати могли, неправда чини, совет књажевства српског је решио и Намесништво је одобрило, да се, во избјежаније ове неправде и отуда родити се могућег праведног роптанија наши људи, унапредак при постављању званичника на наше људе особито призрење има, да се званија, за које они довољне науке и сопствености имају, њима пре иностранца дају, изузимајући само она виша званија, за која се засад јошт немогу употребити наши домородци, и по томе да свако попечитељство и свака власт, која лица за службу представљали буде, свагда назначују, откуда је за службу представљено лице, какве је науке свршило, каквог је владања и чим се до онда занимало; да би се тако, при давању званија, ова праведна између наши и страни људи разлика учинити могла.

Саопштавајући ово попечитељству правосудија и просвештења намесништво књажевског достојанства препоручује му, да се оно унапредак, при представљању лица за званија, по указу овому управља, да га свима подчињеним му надлежатељствама ради њиног и општег звања циркулара и да га у новинама обнародовати даде.

В. № 411. У Београду 12. Јула 1839. — Намесници Књажевског Достојанства: — Књажевски Представник, Попечитељ Инострани Дела, Каваљер Аврам Петронџевић с. р. — Председатељ Совета, Генерал-Мајор Каваљер Јефрем Обреновић. — Член Совета, Полковник Тома Вучић Меришић с. р.

13.

У К А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ВНУТР. ДЈЕЛА И ПРОСВЈЕШТЕНИЈА.

Ради побољшања стања свештенства мирског чина совет је на учињено му преко попечитељства просвјештенија представленије високопреошвјаштењег архијепископа београдског и митрополита српског, господина Петра Јовановића, рјешило и намјестничество је одобрило:

1.

Да се народ наш од предостављени му старјешина опомене, да свештенству за совршајема свештенодјејанија прописану награду без отлагања издаје, како се не би свештеницима вересје од неколико година код парохијана повлачиле, и зато да се онакови, који би се одрицали на уречено време свештеницима њинову заслугу издати, мирском властију на то приморају.

2.

Да се онај цванцик, који се досада на фонд школски и шпитаљски узимао, и с којим је венчаница на три цванцика изишла била, свештенству уступи, нити да свештенство на тај фонд други цванцик на мјесто њега купити мора, већ да буде довољно, да се по сватима у цркви тас за речени фонд носи, и тако да од та три цванцика 1 проти за печат, а друга 2 свештенику припадно.

3

Да се бир, по досадашњему одређеленију, како онај у новцу по варошима, тако и други у житу по селима чрез надлежну власт покупити и свештенику у кућу однети даде.

По томе намјестничество књажеског достоинства надлежним попечителствима внутрени дела и просвештенија препоручује, да она, ступивши у споразумјеније, уредбу ову свако по својој струци, у дјејство привести и указ овај обнародовати даду.

В. № 516. У Београду 21. Јунија 1839. — Намјестници Књажеског Достоинства: — Књажески Представник, Попечитељ Инострани Дела, Кавалер Аврам Петронијевић, с. р. — Председатељ Совјета, Генерал-Мајор, кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Полковник Тома Вучић Перишић, с. р.

14.

У К А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ФИНАНСИЈЕ.

Да би се у надлежни ред поставило одређеленије касателно еспапа, који се из Цесарије овамо уносе и у амбар ђумрука београдског смештају, намјестничество, по представленју попечителства финансије, са согласијем совјета решава, да се на све оне еспапе, који више од месец дана у амбару ђумручком буду, наплаћује магзарине за свака 24 сата после тог времена на центу по 10 пара, и да уредба ова ступи у дјејство с почетком месеца Септембра ове године.

Саопштавајући указ овај попечителству финансије на извршење, намјестничество препоручује му, да исти посредством новина наши обнародује.

В. № 619. У Београду 29. Јулија 1839. — Намјестници Књажеског Достоинства: — Књажески Представник, Попечитељ Инострани Дјела, Кавалер Аврам Петронијевић, с. р. — Председатељ Совјета, Генерал-Мајор, Кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Полковник Тома Вучић Перишић, с. р.

15.

У К А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ПРАВОСУДИЈА И ПРОСВЈЕШТЕНИЈА.

Поводом тим, што сочинитељи прошенија преко мере велику наплату узимају за иста, намјестничество књажеског достојанства у согласију са совјетом књажества српског, нашло се побуђеним решити да се одсад у будуће свагда сачинитељ прошенија на истоме подписати има, и да за писање прошенија такса буде од 1—3 цванцика, за већа пак која дјела парнична пошто се који с парничаром погоди.

Настојећим указом намјестничество објављује решеније ово попечителству правосудија ради званичног знања и употребленије

В. № У Београду 24. Августа 1839. — Намјестници Књажеског Достојанства: — Књажески Представник, Попечитељ Инострани Дјела, Кавалер Аврам Петронијевић, с. р. — Председатељ Совјета, Генерал-Мајор, Кавалер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Полковник Тома Вучић Перишић, с. р.

16.

На учињено предложеније попечителства просвештенија изводило је намјестничество књажеског достојанства у согласију са совјетом одобрити и потврдити, да се кромје сушествујуће гимназије у Крагујевцу, јошт једна у Београду оснује; и да се прве две граматикалне класе исте гимназије одма с почетком идућег течаја школског ове 1839 год. започну, како ће се до три године све класе гимназијалне попунити, и са свима надлежним професорима снабдјети моћи. Осим тога да се главне школе или полу-гимназије, кромје Шабца, гдје су и досад сушествовале, у Ужици, као у удаљеном од наведени школа крају, заведу, а у Неготин оне из Зајчара премјесте. У исто време установљено је и то, да се поред нјемачког језика, који се у свима класама лицеума у гимназији предаје, и француски језик у лицеуму предавати одпочне; да би младеж српска од истог језика ползу, корист и изображење имати, и озбиљски уживати могла.

У Београду 4. Септембра 1839. (Званично обзнањено).

У К А З

ПОПЕЧИТЕЉСТВУ ВНУТРЕНИ ДЈЕЛА.

Поводом тим, што многе општине и села са жирородним шумама злоупотребленија чине, не пуштају у њи никако, или пуштајући по одвећ скупу цену свиње из села њима сусједни или други, која жира немају, нашли смо се побуђени, за преду-пређењу злоупотребленија тог сљедујућа правила са согла-сијем совјета књажества српског издати.

1.

Свако оно село и општина, које имају жирородни шума, мора под нагоницу у своје шуме примати свиње из сусједни, или по обстојатељству и други села, која су у жиру оскудна, у колико се примањем овим не би њима учинило притјесненије у уживању њивог жира.

2.

Нарочито окружија и села она, која жира немају, по са-мим дужностима човечества, нетреба да се исеључавају из уживања жирородне шуме; ако је пак шума добро жиром ро-дила, и ако се у њој могу свиње поудаљени села жирити, без да се учини притјесненије оному селу, чија је шума, то да се по досадашњем обичају и овима поудаљенима селами дозволи, свиње под нагоницу жирити.

3.

Свако село или општина, које жира имају, да од они села која свиње своје у шумама њновим жире, наплаћују нагонице од комада по 32 паре чаршиске, а више не, као што је и пра-вительство при наплаћивању нагонице од сељана понајвише поступало, с трговцима пак на трговину како се погоде.

4.

Да не би пак које село право количество жира свог за-тањавало, и забрањивало другим селима свиње у својој шуми жирити, дужност ће бити среског началника са кметовима села оног, које жира има, извидити и уверити се, и по роду опре-дјелити, колико се комада свиња могу пустити под нагоницу у исту шуму из села сусједни и други, која су жира лишена.

Извршеније и обнародованије указа настојећег препоручујемо попечитељству внутрењи дјела

В. № 1542. У Београду 9. Октомбра 1839. — Намјестници Књажеког Достоинства: — Представник Књажески, Попечитељ Инострани Дјела, Каваљер Аврам Петронијевић, с. р. — Председатељ Совјета, Генерал-Мајор, Каваљер Јеврем Обреновић, с. р. — Член Совјета, Полковник Тома Вучић Перишић, с. р.

18.

ПРОКЛАМАЦИЈА.

На молбено представленије совјета и народа србског, потврдивши ме височајшим својим бератом у качеству владјетелствујућег Књаза Српског, Његово Величанство, премилостиви цар наш, султан Абдул-Меџид, желео је, да му Ја, пре доласка на опредјеленије моје у Србију, лично предстанем и моју поданическу вјерност и преданост засвједочим.

Жељу ову височајшу, изјављују ми преко доноситеља коменутога берата, сматрајући законом, кому ми се повиновати ваља, ја сам ишао у Цариград и излазио пред премилостивог цара нашег два пут, један пут, кад сам дошао у столицу отоманске империје, а други пут, кад сам из ње овамо пошао.

С каковим ме је благовољенијем државни цар наш примио и каковим је знацима милост своју спрема мене показао, равно као и какове ми је спасителне совјете на пољу моју сопствену и отечества мога подао, свима је познато из званични извјестија досад существовавшег намјестичества књажеског достоинства; но почитујући дугом мојим поменути овде с подобателном признателностију и то, Ја не могу не признати истине, да државни цар наш, изливајући на мене богате дарове своје није ништа друго хтео учинити, него показати пред свјетом, колико му на срцу лежи вјерни његов народ српски, кога сам Ја, по всевишњему предопредјеленију, постао главом под именом Књаза владјетелствујућега; јер млад и тек новопостављен таквим будући, Ја нисам могао ничим обратити на себе височајше његово вниманије, а камо ли заслужити милост или награду какову.

Као Књаз изабрани и потврђени, Ја сам дошао овамо, и положивши у овдашњој архијерео-митрополитској светој и православној цркви нашој пред господином Митрополитом, членовима савета, вишим и нижим чиновницима мирског и духовног реда и свима депутатима народним, позваним на скупштину, по случајима благополучнога доласка мога у отечество

торжествену заклетву на устав, да ћу се по њему управљати и подзу народњу од свакога внутрењег и побочнога повређе-нија, као сами устав, опште спокојстваје и поредак чувати, примио кормило правленија, по височешему ферману од последњи, дана зилкаде 1255. године бивши предходително на сан књажески миропомазан господином Митрополитом по обр-јаду свете и православне наше цркве, по чему сви закони и све уредбе и заповести имају се у напредак издавати под име-ном мојим по уставу и устројенијама.

Објављујући ово свему народу срискому воопште и сва-кому Србину воособ, с срдечним удовољствијем, објављујем у исто време и то, да Ја признајем законим све уредбе и поста-повленија, издана досад на основанију устава, као и дејстви-телним све званичнике, понамештане у разним струкама прав-ленија, и да ће од свију брига моји најпретежнија бити та, да ревностију и правичним тежењем к благу општему оправ-дам повереније и надежду, које су определенију моме пред-ходиле. — Дано у Београду 5. Марта 1830. В. № 1.

МИХАИЛ ОБРЕНОВИЋ,

КЊАЗ СРСКИ.

Књажески Представник,

Аврам Петронијевић.

УКАЗ

Попечитељство внутрени дела по потреби определило је да се 11. тек. мес. Априла састанак на Суповцу, у окружију крушевачком, срезу бугаро-моравском отвори; и нужно у тому расположењу већ је учинило. За исти састанак одређени су дани: понедељник и четвртак сваке седмице; у којима ће се моћи ови, који каквог дјела: трговине, или виђења или разговора имали буду с житељима из погранични или удаљени турски области састајати, и дела своја свршивати.

У Београду, 1. Априла 1840. (Званично обзнањено).

Примечаније. Устројеније духовне власти готово је, и поднешено је на одобреније.

Шиб. др.
35310